

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин**

Кваліфікаційна робота
**ЧИННИКИ РОЗВИТКУ І СТРИМУВАННЯ УКРАЇНСЬКО-
ПОЛЬСЬКОЇ СПІВПРАЦІ В УМОВАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014 – 2023 рр)**

Виконала: студентка II курсу ПЛ(м)-21
Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Спеціальності 052 політологія
Самчук Наталія Сергіївна
Науковий керівник: доктор політичних наук, професор
Юськів Богдан Миколайович
Рецензент: доктор політичних наук, професор
Карпчук Наталія Петрівна

Рівне - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження співпраці двох країн в умовах сучасного світу	6
1.1. Поняття та форми міждержавної співпраці	6
1.2. Особливості прикордонної та транскордонної співпраці	19
1.3. Чинники та бар'єри розвитку міждержавних відносин	24
РОЗДІЛ 2. Міжнародна співпраця України та Республіки Польща в період 1991-2023 рр.....	30
2.1. Становлення та розвиток міждержавних відносин України та Республіки Польща	30
2.2. Досягнення та проблеми на шляху українсько-польських відносин.....	41
РОЗДІЛ 3. Розвиток українсько-польських транскордонних відносин у 1991-2013 рр	50
3.1. Встановлення дипломатичних відносин та основні договори	50
3.2. Співпраця в гуманітарній та економічній сферах	57
3.3. Розбудова прикордонної інфраструктури	65
РОЗДІЛ 4. Особливості українсько-польської співпраці в умовах війни 2014-2023 рр.	86
4.1. Політико-дипломатична підтримка України	86
4.2. Гуманітарна та військово-технічна допомога.....	92
4.3. Розвиток прикордонної інфраструктури та логістики	102
4.4. Співпраця в безпековій сфері	105
ВИСНОВКИ	114
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	119

ВСТУП

Актуальність теми. Українсько-польська співпраця в умовах українсько-російської війни (2014-2023) набуває особливого значення у контексті регіональної безпеки, політичної стабільності та економічного розвитку. Польща є важливим партнером України в Європі, і відносини між цими країнами суттєво впливають на загальний стан міжнародних відносин у регіоні. Вивчення чинників, що сприяють або стримують розвиток цієї співпраці, є надзвичайно важливим для формування ефективної зовнішньої політики та забезпечення національних інтересів обох країн. Особливо актуальним стає аналіз цих чинників у контексті збройного конфлікту, що значно ускладнює міжнародне співробітництво.

Актуальність теми також зумовлена необхідністю адаптації міжнародних підходів до специфічних умов українсько-російської війни. Дослідження допомагає виявити специфічні особливості українсько-польської співпраці, що виникають у період збройного конфлікту, та розробити рекомендації щодо їх врахування у майбутніх проектах. Це сприяє не лише зміцненню двосторонніх відносин, але й забезпеченню стабільності у всьому регіоні.

Об'єктом дослідження є українсько-польська співпраця в умовах українсько-російської війни (2014-2023).

Предметом дослідження є чинники розвитку і стримування українсько-польської співпраці.

Метою дослідження є визначення та аналіз чинників, які впливають на розвиток і стримування українсько-польської співпраці в умовах українсько-російської війни, а також оцінка ефективності застосування методів проектного менеджменту для управління політичними реформами.

Завдання дослідження:

– проаналізувати історичний контекст українсько-польської співпраці до 2014 року:

- визначити основні чинники, які сприяють розвитку українсько-польської співпраці під час українсько-російської війни;
- виявити чинники, що стримують українсько-польську співпрацю у цей період;
- дослідити найкращі практики застосування методів проектного менеджменту в управлінні політичними реформами;
- оцінити виклики, що виникають у процесі застосування проектного менеджменту в контексті українсько-польської співпраці;
- розробити рекомендації для підвищення ефективності українсько-польської співпраці та управління політичними реформами.

Для досягнення **мети** дослідження використовувалися такі методи:

- аналіз документів і наукової літератури;
- порівняльний аналіз;
- статистичний аналіз.

Теоретичне значення проведеного дослідження полягає у поглибленні розуміння чинників, що впливають на розвиток українсько-польської співпраці в умовах конфліктних ситуацій. Дослідження також сприяє розвитку теорії управління політичними реформами, зокрема в контексті міжнародної співпраці.

Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій для урядів України та Польщі щодо підвищення ефективності співпраці в умовах конфлікту. Результати дослідження можуть бути використані для покращення управління політичними реформами, а також для вдосконалення стратегій міжнародного співробітництва.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У першому розділі розглядаються теоретичні основи співпраці двох країн: поняття та форми міждержавної взаємодії, специфіка прикордонного співробітництва, а також чинники і бар'єри, які впливають на розвиток міждержавних відносин у сучасному світі. У другому розділі проаналізовано

становлення та розвиток українсько-польських міждержавних відносин у 1991–2023 роках, акцентуючи увагу на досягненнях та проблемах у їхньому розвитку. Третій розділ описує розширення транскордонних відносин між Україною та Польщею у 1991–2013 роках, який включає встановлення дипломатичних відносин, укладання ключових договорів, активну співпрацю в гуманітарній та економічній сферах, а також розбудову прикордонної інфраструктури. У четвертому розділі аналізуються особливості українсько-польської співпраці у 2014–2023 роках, що визначалися політико-дипломатичною підтримкою України, гуманітарною та військово-технічною допомогою, розвитком прикордонної інфраструктури та логістики, а також посиленням співпраці у сфері безпеки.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження співпраці двох країн в умовах сучасного світу

1.1. Поняття та форми міждержавної співпраці

Міждержавна співпраця є однією з основних форм взаємодії між державами, спрямованою на вирішення спільних завдань і досягнення взаємовигідних цілей. Це процес, у якому країни співпрацюють для розвитку своїх національних інтересів і зміцнення міжнародної стабільності. Важливість міждержавної співпраці зростає в умовах глобалізації та міжнародної інтеграції, коли питання безпеки, економічного розвитку та культурного обміну стають спільними для багатьох держав [1].

Таблиця 1.1

Чинники розвитку і стримування українсько -польської співпраці в
умовах українсько-російської війни(2014-2023)

Чинники розвитку і стримування українсько-польської співпраці (2014-2023)	Управління політичними реформами за допомогою методів проектного менеджменту: кращі практики та виклики
Чинники розвитку	Чинники стримування
1. Посилення стратегічного партнерства	1. Військова агресія Росії
2. Спільні інтереси в безпеці та обороні	2. Політичні та економічні нестабільності в Україні
3. Економічна підтримка та інвестиції	3. Негативний вплив економічної ситуації в Польщі
4. Співпраця в гуманітарних і культурних ініціативах	4. Політичні та ідеологічні розбіжності

5. Підтримка реформ в Україні	5. Нестача узгодженості в міжурядовій політиці
6. Взаємна політична підтримка	6. Вплив внутрішньої політики інших держав
7. Розвиток спільних інфраструктурних проектів	7. Вплив міжнародних санкцій та обмежень

Примітка: Таблицю розроблено на основі [7, с.61].

Загалом, міждержавна співпраця — це комплексна система взаємовідносин між державами, спрямована на вирішення спільних проблем та досягнення спільних цілей. Вона включає в себе політичні, економічні, культурні та інші аспекти взаємодії. Міждержавна співпраця допомагає країнам зміцнювати свою безпеку, сприяти економічному розвитку та підтримувати стабільність у регіоні [1].

Форми міждержавної співпраці поділяються на багатосторонні та двосторонні. Багатостороння співпраця передбачає участь кількох держав у вирішенні спільних питань через міжнародні організації або форуми. Двостороння співпраця здійснюється між двома країнами і часто стосується конкретних галузей, таких як економіка, безпека або культура. Обидві форми мають свої переваги, і їх застосування залежить від конкретних завдань і умов міжнародних відносин.

Міжнародне право та угоди відіграють важливу роль у регулюванні міждержавної співпраці. Вони встановлюють правові рамки для взаємодії країн, визначають права та обов'язки держав у різних сферах, таких як торгівля, безпека або екологія. Ці угоди допомагають запобігати конфліктам та забезпечують справедливість у міжнародних відносинах. Дотримання міжнародного права є важливим чинником стабільної й ефективної співпраці між державами.

Політична співпраця включає встановлення та підтримання дипломатичних відносин, участь у міжнародних організаціях та укладання

двосторонніх угод. Дипломатія відіграє ключову роль у формуванні мирних і стабільних взаємин між державами, що дозволяє вирішувати конфлікти без застосування сили. Через міжнародні організації, такі як ООН або ЄС, держави можуть узгоджувати свої позиції та впливати на глобальні процеси. Дипломатичні відносини включають в себе обмін послами, проведення переговорів та укладання договорів.

Економічна співпраця є важливою складовою міждержавної взаємодії, оскільки вона сприяє розвитку торгівлі, інвестицій і спільних економічних проєктів. Через міжнародні угоди держави можуть спрощувати торговельні бар'єри, захищати інвестиції та стимулювати економічне зростання. Спільні економічні проєкти, такі як будівництво інфраструктури або спільні підприємства, дозволяють країнам об'єднувати ресурси для досягнення значних результатів. Важливу роль у цьому процесі відіграють також інвестиції, які створюють нові робочі місця та стимулюють розвиток різних галузей економіки. Інвестиції сприяють розвитку інфраструктури та створенню нових робочих місць, а фінансова допомога підтримує країни, що розвиваються, у їх економічному зростанні.

Культурна співпраця між державами сприяє взаємному збагаченню національних культур та зміцненню дружніх відносин. Однією з форм культурної взаємодії є обмін студентами, який дозволяє молодим людям отримати освіту за кордоном і збагатити культурний багаж. Такі обміни допомагають краще розуміти один одного, сприяють толерантності та повазі до різноманіття [7, с.61]. Організація спільних культурних заходів, таких як виставки, концерти або фестивалі, також сприяє налагодженню культурних зв'язків. Ця співпраця допомагає зміцнювати міжнародні зв'язки на рівні суспільств, що є важливим фактором мирного співіснування.

Освітня співпраця між державами є важливим інструментом для підвищення рівня освіти та розвитку людського потенціалу. Програми обміну студентами, спільні дослідницькі проєкти та міжнародні освітні форуми сприяють поширенню знань і досвіду, що в свою чергу сприяє розвитку

суспільства та економіки. Міжнародні стипендії та гранти дозволяють студентам і науковцям отримувати освіту та проводити дослідження в найкращих навчальних закладах світу.

Соціальна співпраця між державами включає обмін досвідом у галузі соціальної політики, охорони здоров'я, освіти та захисту прав людини. Спільні програми та проекти спрямовані на поліпшення умов життя громадян, забезпечення доступу до якісної медичної допомоги та освіти. Співпраця у сфері захисту прав людини допомагає боротися з дискримінацією, насильством та іншими порушеннями прав людини, сприяючи побудові справедливого і рівноправного суспільства [9, с.61].

Екологічна співпраця між державами стає дедалі важливішою в умовах глобальних екологічних викликів. Країни спільно працюють над розробкою стратегій та політик для зменшення викидів парникових газів, захисту біорізноманіття та збереження природних ресурсів. Міжнародні угоди, такі як Паризька угода, спрямовані на боротьбу зі зміною клімату та сприяння сталому розвитку. Спільні екологічні проекти допомагають зменшити негативний вплив людини на навколишнє середовище.

Міждержавна співпраця також включає гуманітарну допомогу, яка є важливим аспектом підтримки країн, що постраждали від природних катастроф, збройних конфліктів чи економічних криз. Гуманітарна допомога включає постачання продуктів харчування, медикаментів, одягу та інших необхідних ресурсів, а також надання тимчасового притулку та медичної допомоги. Така підтримка допомагає зменшити наслідки кризових ситуацій та сприяє швидшому відновленню постраждалих регіонів.

Гуманітарна допомога, екологічна та соціальна співпраця спрямовані на підтримку держав, які стикаються з кризовими ситуаціями або потребують допомоги у вирішенні соціальних та екологічних проблем. Це може включати надання медичної допомоги, фінансової підтримки або допомогу у подоланні наслідків природних катастроф. Співпраця в цих сферах є важливою для забезпечення стабільного розвитку та зменшення глобальних нерівностей.

Науково-технічна та освітня співпраця є ще одним важливим напрямом міждержавних відносин. Країни обмінюються науковими досягненнями, розробляють спільні дослідницькі проекти та стимулюють розвиток інновацій. Освітня співпраця, зокрема програми обміну студентами та викладачами, сприяє підвищенню рівня освіти та інтеграції знань між державами. Ці форми співпраці відіграють важливу роль у розвитку науки та технологій. Спільні науково-дослідні проекти та інновації сприяють розвитку нових технологій та покращенню якості життя людей [8, с.132].

Міждержавна співпраця також розвивається в сфері інформаційних технологій та цифровізації. Обмін передовими технологіями, спільні дослідження та розвиток інноваційних проектів сприяють цифровій трансформації економік та суспільств. Це дозволяє країнам підвищувати свою конкурентоспроможність на глобальному ринку та забезпечувати більш ефективне управління державними ресурсами.

Співпраця у сфері ІТ та цифровізації є однією з новітніх форм міждержавної взаємодії, яка має велике значення у сучасному світі. Держави об'єднують свої зусилля для розвитку інформаційних технологій, спільної боротьби з кіберзагрозами та забезпечення цифрової безпеки. Цифровізація економіки та суспільства створює нові можливості для розвитку, і співпраця в цій сфері сприяє інтеграції технологій у глобальні процеси.

Важливим аспектом міждержавної співпраці є безпекова співпраця, яка включає боротьбу з тероризмом, організованою злочинністю та незаконною торгівлею. Країни спільно працюють над зміцненням системи безпеки, обміном розвідувальною інформацією та проведенням спільних військових навчань. Такі заходи допомагають підвищити рівень безпеки та стабільності як на національному, так і на міжнародному рівні.

Формування регіональних альянсів є ще однією формою міждержавної співпраці. Регіональні організації, такі як Європейський Союз, Африканський Союз або Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), об'єднують країни на основі спільних інтересів та цілей. Такі альянси сприяють

регіональній інтеграції, економічному зростанню та політичній стабільності, що дозволяє країнам-учасникам ефективніше вирішувати спільні проблеми. Держави можуть спільно розробляти стратегії безпеки, обмінюватися розвідувальними даними та підтримувати зусилля у боротьбі з глобальними викликами, такими як тероризм або організована злочинність.

Регулювання конфліктів є ще однією важливою сферою міждержавної співпраці. Через міжнародні організації, такі як ООН, держави можуть спільно працювати над вирішенням конфліктів, забезпеченням миру та наданням гуманітарної допомоги. Міжнародні миротворчі місії допомагають підтримувати стабільність у регіонах, де існує загроза збройних конфліктів, і сприяють відновленню миру після конфліктів.

Вирішення конфліктів через дипломатію та міжнародне право є важливим аспектом міждержавної взаємодії. Держави співпрацюють для запобігання ескалації конфліктів та вирішення суперечностей мирними шляхами. Це може включати переговори, медіацію та участь у миротворчих місіях. Співпраця в цій сфері допомагає забезпечити міжнародний мир та безпеку [2].

У сучасному контексті політичні відносини між державами характеризуються посиленням двостороннього співробітництва, яке зумовлене зростаючою взаємозалежністю та динамікою у відносинах між країнами. Сьогодні спостерігається чітка тенденція до встановлення стратегічного партнерства, що стало важливим аспектом для держав-партнерів. Це партнерство набуває особливої значущості в умовах, що склалися, проте його основи, принципи реалізації та саме визначення залишаються предметом численних запитів, на які потрібно надати детальні відповіді.

В українській науковій літературі є багато досліджень, присвячених аналізу стратегічного партнерства. Розуміння національних інтересів є основою для вивчення цього феномену. Концепція національних інтересів є багатогранною і охоплює різні аспекти: політичні, соціальні та економічні.

Наукові дослідження показали, що національні інтереси стали важливою темою для багатьох дослідників. Для досягнення державних цілей країна має залучати співпрацю, яка є перспективною формою взаємодії через участь у міжнародних організаціях та укладення двосторонніх договорів про дружбу і співробітництво. Синонімом співпраці є термін "партнерство" [40, с.39].

Співпраця являє собою певний тип міжнародних відносин, який використовують у різних сферах міжнародної діяльності. Початок цьому поняттю був покладений у Західній Європі після Другої світової війни як символ перемоги над тоталітаризмом. Спочатку партнерство розглядалося як політика компромісу та ідеологічна основа економічної політики соціал-демократичних урядів. Вихід з важкої соціальної ситуації розпочався на фоні Холодної війни, яка створила політично-моральний контекст для цього процесу. Стратегічне партнерство є однією з форм співпраці, яка протягом багатьох років відіграє ключову роль у міжнародних відносинах, будучи комплексною та багатогранною.

Цей підхід до зовнішньої політики дозволяє країнам ефективніше взаємодіяти в різних сферах. Стратегічне партнерство насамперед орієнтоване на задоволення національних інтересів і має особливе значення в порівнянні з іншими формами міжнародних відносин. Держави використовують стратегічне партнерство для координації своїх дій на міжнародній арені. Особливий характер міждержавного співробітництва виникає через збіг стратегічних інтересів кількох країн у різних сферах. В умовах сучасної міжнародної системи стратегічне партнерство набирає все більшої ваги і впливу в порівнянні з іншими формами співпраці.

Зараз різні типи співпраці використовуються для об'єднання зусиль проти спільних загроз або для роботи в конкретних сферах діяльності [41, с.195]. Багато українських дослідників погоджуються з тим, що основною умовою для встановлення міждержавних відносин на основі стратегічного партнерства є накопичення стратегічних цілей партнерів у максимально можливому обсязі. Інший підхід до визначення стратегічного партнерства

базується на аналізі і розумінні основних складових – термінів «партнерство» і «стратегія». У цьому контексті стратегічне партнерство розглядається як інструмент для реалізації зовнішньої політики країни.

Стратегічне партнерство можна визначити як рівень співпраці між державами, який передбачає спільні дії для досягнення національних інтересів [42, с.141]. Основними принципами цього партнерства є вигідність, довготривалість і максимальна ефективність. Стратегічне партнерство передбачає відсутність несправедливих чи дискримінаційних дій з боку однієї держави щодо іншої. Важливо, що навіть у разі зміни керівництва країн-партнерів, погоджені рішення повинні виконуватися [42, с.141]. Якщо поточні інтереси однієї з держав суперечать духу стратегічного партнерства, можливе поступлення інтересами для досягнення компромісу.

При розгляді стратегічного партнерства як тривалого і взаємовигідного співробітництва рівноправних учасників міжнародних відносин для вирішення важливих завдань, зазвичай враховують такі умови:

- основні цілі, для досягнення яких необхідна активна координація зусиль партнерів у довгостроковій перспективі;
- спільне і чітке розуміння цілей і принципів розвитку стратегічного партнерства з боку всіх учасників;
- наявність актуальної договірно-правової бази, що визначає зміст співпраці та механізми її реалізації;
- налагоджений інституційний механізм, який забезпечує реалізацію стратегічного партнерства;
- пріоритет спільних цілей над розбіжностями тощо. Перешкодами на шляху до стратегічного партнерства можуть бути різні підходи до політичної системи та негативні історичні стереотипи сприйняття партнерів [20].

Стратегічне партнерство представляє собою систематичну форму взаємодії між державами, орієнтовану на реалізацію спільних інтересів, цілей і завдань. Основною відмінністю стратегічного партнерства від союзницьких відносин є відсутність жорсткої системи зобов'язань в сфері безпеки,

гуманітарних, економічних і політичних питань. Взаємовідносини стратегічного партнерства виникають між країнами, які мають стратегічне значення для один одного і можуть завдяки партнерству впливати на реалізацію інтересів як у національному, так і в міжнародному контексті.

Розглянувши наукові роботи щодо реалізації стратегічного партнерства між державами, можна виділити кілька основних моделей цього партнерства:

- декларативне;
- фактичне;
- представницьке;
- прагматичне;
- асиметричне стратегічне партнерство [43, с.65].

Ці моделі є умовними і служать для загального розуміння концепції стратегічного партнерства. На етапі фактичного стратегічного партнерства, після встановлення відносин, країни активно розвивають співпрацю на різних рівнях протягом визначеного періоду. Вони прагнуть спільно досягти своїх цілей і задовольнити національні інтереси, виконуючи зобов'язання один перед одним і готові йти на взаємні поступки.

У випадку декларативного стратегічного партнерства країни укладають угоду, але її положення не реалізуються на практиці або проводяться лише формальні зустрічі, які не мають реального змісту. Прагматичне стратегічне партнерство концентрується на розвитку окремих галузей. Представницьке стратегічне партнерство полягає у встановленні відносин у певних регіонах чи організаціях для просування власних інтересів і проектів. Асиметричне стратегічне партнерство характеризується переважанням однієї зі сторін у відносинах.

Не існує чітких меж для класифікації практичного стратегічного партнерства в конкретну модель. Можливе одночасне використання кількох моделей або їх чергування.

Стратегічне партнерство визначається кількома ключовими принципами:

- високий рівень співпраці та довіри;
- прозорість у відносинах, що включає активну взаємодію в міжнародних справах та відсутність ворожих дій проти третіх країн;
- співпраця не обмежується лише економічною сферою, але охоплює й політичну;
- тісна координація зовнішньополітичних дій у всіх важливих напрямках, тривалість відносин, що забезпечує політичні та військові гарантії [44, с.24].

Для стратегічних партнерів важливо враховувати численні обставини, пов'язані з геоекономічними та геополітичними інтересами інших країн-партнерів. Для досягнення ефективного стратегічного партнерства необхідно доповнити основний міждержавний договір довгостроковою програмною стратегією співпраці, що охоплює ключові напрями. Тільки при умові ретельного виконання зобов'язань стратегічне партнерство може бути успішно реалізоване. Сучасний стан відносин між Україною та іншими державами не завжди можна чітко охарактеризувати як стратегічний, навіть якщо ці відносини відповідають визначеним критеріям.

Існують випадки, коли відсутні об'єктивні основи, мотивація чи умови для досягнення стратегічного партнерства з одного чи обох боків [45, с.75]. У таких випадках часто спостерігається лише декларативна риторика без реального наповнення досягненнями. Сподівання на високий рівень співпраці в майбутньому не завжди мають підґрунтя. Для ефективної реалізації стратегічного партнерства необхідно чітко визначити ключові напрямки взаємодії, етапи реалізації співпраці, способи досягнення цілей та механізми запобігання можливим проблемам.

Головною метою довгострокового співробітництва є взаємна вигода, що передбачає спільне використання ресурсів для досягнення спільних цілей. Однак міжнародна практика показує, що сторони угоди не завжди формалізують свої відносини юридично, що може призвести до злиття, як це не раз траплялося в історії. Ризик завжди присутній, і інколи менш потужна

держава намагається співпрацювати з більш сильною, при цьому політичні лідери не завжди ретельно працюють над змістом співпраці [46, с.137].

З огляду на сучасні геополітичні зміни і розвиток міждержавних відносин, можна відзначити, що інтеграційні процеси в світі орієнтовані на стратегічне союзництво і партнерство. Інтеграційні процеси набувають спеціального статусу на світовій арені завдяки перерозподілу міжнародного впливу і сил. Ми спостерігаємо стійку інтеграцію в міжнародних структурах, де суверенні держави і різні об'єднання формують групи та блоки країн. Проте часто заяви про стратегічне партнерство та союзництво є лише декларативними, і реальне значення інтеграційних процесів може з'явитися лише в перспективі [47, с.165].

Стратегічне партнерство є тривалим явищем, яке потребує постійного планування і реалізації перспективних цілей. Водночас деякі країни віддають перевагу короткостроковим відносинам. Важливо враховувати місце стратегічного партнерства в структурі зовнішніх зв'язків з урахуванням національних, стратегічних та поточних інтересів, які можуть бути досягнуті через ці зв'язки. Необхідно також проаналізувати можливості для ослаблення негативних впливів та покращення факторів, що стимулюють розширення зв'язків, а також визначити ефективну структуру співпраці за різними напрямками, акцентуючи увагу на поточних та довгострокових пріоритетах.

Зазвичай двосторонні відносини розглядаються як основа для вирішення різних питань, але ця логіка потребує часткового переосмислення. Стратегічне партнерство не гарантує автоматичної співпраці у всіх сферах та не завжди забезпечує однакову ефективність у кожному випадку [48, с.102]. Хоча стратегічне партнерство концентрується на двосторонніх відносинах, досягнення його цілей часто залежить від участі третіх країн. Важливо усвідомлювати, що стратегічне партнерство може бути справжнім лише тоді, коли воно виходить за межі економічної сфери і включає вирішення політичних і безпекових питань на системному рівні, а також спільні зусилля у протистоянні геополітичним і міжнаціональним загрозам.

Перспективи стратегічного партнерства передбачають розробку механізму для досягнення довгострокових цілей співпраці та запобігання можливим перешкодам у формуванні таких відносин [49, с.31]. Важливим є планування реалізації стратегічних планів, що дозволяє досягати нових цілей і сприяє динамічному розвитку відносин завдяки документам стратегічного партнерства [49, с.31]. Таке партнерство може прискорити взаємодію і кореляцію між країнами. Однак міжнародно-правове стратегічне співробітництво часто представлено не як частина загального політичного процесу, а як окремі несистематизовані елементи у вигляді меморандумів, декларацій і хартій, які, можливо, належать до актів м'якого права і не містять чітких планів реалізації [49, с.31].

Для підвищення ефективності реалізації стратегічного співробітництва та досягнення спільних цілей важливо, щоб цей процес був результатом тривалого і постійного розвитку взаємовідносин. Рішення про укладення договору стратегічного партнерства має суттєвий вплив на зміцнення відносин і їх подальше осмислення [49, с.31]. Термін «стратегічне партнерство» часто використовують у політичній риториці багатьох країн для підкреслення важливості певних відносин чи моментів, проте в різних випадках політики можуть мати на увазі різні рівні розвитку відносин та перспектив.

Стратегічне партнерство займає значне місце в порівнянні з іншими формами співпраці, які зосереджені на спільній загрозі або окремій сфері співробітництва [49, с.31]. Цей інструмент дедалі частіше використовують провідні країни і інтеграційні об'єднання як частину зовнішньої політики, щоб підвищити ефективність дій на міжнародній арені. Довгострокове партнерство, яке має адаптивний механізм взаємодії, сприяє вирішенню стратегічних питань, реалізації національних інтересів і підвищенню глобальної стабільності. Однак, динаміка регіональної та глобальної конкуренції, а також боротьба за ринки збуту і обмежені природні ресурси, ставлять під загрозу стабільність стратегічних відносин.

Виклики, що постають перед країнами-партнерами, і можливості для створення нових форм міжнародного партнерства передбачають перерозподіл міжнародного балансу сил і розвиток нових глобальних взаємозв'язків. Партнери повинні враховувати геополітичні та гео економічні інтереси інших країн [49, с.31]. Основні аспекти стратегічного партнерства включають: високий рівень співпраці та довіри; прозорість відносин, що включає активну взаємодію в міжнародних справах і відсутність спрямованості проти третіх країн; широта партнерства в економічній і політичній сферах; сильна координація зовнішньополітичних дій у ключових напрямках; стабільність відносин, яка не підлягає змінним обставинам; і необхідність довготривалості відносин, що передбачає політичні та військові гарантії.

Важливо враховувати, що сучасний світ швидко змінюється, і з'являються нові сфери та напрями міждержавної взаємодії, які доповнюють стратегічне партнерство. Підтримання високого рівня уваги до засобів реалізації та практичного втілення стратегічного партнерства є ключовим аспектом. Реалізація стратегічного партнерства, як і будь-якої політичної стратегії, є складним процесом, що потребує детально спланованого підходу і можливості адаптуватися до змінних обставин відповідно до основних принципів програми. Важливою є також наявність відповідної інституційної структури, яка дозволяє ефективно досягати поставлених цілей.

Динаміка сучасних міжнародних відносин сприяє укладенню та формуванню стратегічного партнерства між державами, що підкреслює значущість таких відносин для країн-партнерів. Основними принципами двостороннього стратегічного партнерства є чітке визначення важливих цілей, досягнення яких потребує серйозної координації зусиль у довгостроковій перспективі. Також необхідним є спільне розуміння принципів і цілей розвитку стратегічного партнерства [50, с.126]. Важливою є наявність актуальної правової бази, що визначає зміст співробітництва та механізми його реалізації, а також усталених інституційних механізмів для реалізації стратегічного партнерства.

Теоретичні та методологічні основи стратегічного партнерства ще недостатньо вивчені і потребують детального аналізу наявного досвіду, а також створення універсальних принципів для забезпечення ефективного впровадження стратегічних відносин. Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах представляє собою довгострокове вигідне співробітництво між рівноправними учасниками, яке спрямоване на вирішення конкретних завдань. Проте практика показує, що часто спостерігається асиметрія у співвідношенні сил між декларованими партнерами, відсутність юридичного оформлення зобов'язань і загальна риторичність угод. У магістерській роботі розглянуті проблеми практичного застосування стратегічного співробітництва з урахуванням динаміки міждержавних відносин.

1.2. Особливості прикордонної та транскордонної співпраці

Прикордонна та транскордонна співпраця є важливими формами взаємодії між державами, які мають спільні кордони. Прикордонна співпраця відбувається на територіях, що прилягають до державних кордонів, і спрямована на вирішення питань, пов'язаних із безпекою, економікою та культурними аспектами. Транскордонна співпраця включає ширший спектр взаємодій, охоплюючи не лише прикордонні території, а й регіони, які об'єднані спільними інтересами та викликами. Обидві форми співпраці сприяють зміцненню регіональної стабільності та економічного розвитку [25, с.94].

Особливості прикордонної співпраці полягають у забезпеченні безпеки спільних кордонів через спільні патрулі та координацію дій правоохоронних органів. Така співпраця спрямована на зменшення ризиків незаконної міграції, контрабанди та інших порушень, що виникають у прикордонних районах. Важливою частиною є створення інфраструктури для контролю кордону, що дозволяє ефективніше регулювати рух товарів і людей. Спільні зусилля держав у забезпеченні безпеки кордону сприяють зміцненню взаємної довіри.

Транскордонна співпраця має свої особливості, що включають взаємодію між економічними регіонами, які знаходяться по обидва боки кордону. Такі регіони часто стикаються зі спільними викликами, такими як екологічні проблеми, економічні нерівності або необхідність покращення інфраструктури. Спільні проекти в рамках транскордонної співпраці допомагають країнам вирішувати ці виклики та розвивати свої регіони. Економічна співпраця у цих регіонах стимулює розвиток малого і середнього бізнесу та поліпшує рівень життя населення. [10, с.86].

Координація та довіра є ключовими факторами успішної прикордонної та транскордонної співпраці. Держави повинні узгоджувати свої дії через спільні комісії або спеціальні органи, що відповідають за координацію прикордонної політики. Без високого рівня довіри між країнами складно досягти ефективної співпраці, оскільки вона вимагає тісної взаємодії правоохоронних органів, митниць та інших структур. Результати такої співпраці можуть бути позитивними, лише якщо держави довіряють одна одній і готові до компромісів.

У транскордонній співпраці акцент робиться на інтеграцію різних країн через спільні інтереси та цілі. Це включає створення спільних комісій або органів, які координують діяльність у певних сферах, таких як економіка, охорона навколишнього середовища або культура. Транскордонна співпраця може також передбачати фінансування спільних проектів або програм, спрямованих на покращення якості життя населення у прикордонних регіонах.

Транскордонна співпраця часто реалізується через міжнародні організації та програми, які забезпечують платформи для обговорення і вирішення спільних проблем. Наприклад, програми Європейського Союзу, такі як INTERREG, надають фінансову підтримку проектам, які сприяють розвитку транскордонних зв'язків між країнами-членами. Ці проекти можуть включати модернізацію інфраструктури, розвиток спільних туристичних маршрутів або заходи з покращення екологічного стану регіонів [11, с.55].

Інтеграційні цілі прикордонної та транскордонної співпраці часто включають створення спільних комісій для вирішення специфічних питань і залучення фінансування для спільних проектів. Це може стосуватися економічного розвитку, екологічних ініціатив або покращення інфраструктури. Міжнародні організації, такі як ЄС або ОБСЄ, часто відіграють важливу роль у підтримці таких проектів, забезпечуючи фінансування та надаючи технічну допомогу. Успіх транскордонної співпраці залежить від здатності держав об'єднувати свої ресурси для досягнення спільних цілей.

Прикордонна співпраця також має велике значення для зменшення конфліктів між державами. Спільне управління прикордонними зонами дозволяє запобігати ескалації суперечок і зміцнює мирне співіснування. Це особливо важливо для регіонів, де історично існували конфлікти або напруженість через спірні кордони. Взаємодія в таких умовах дозволяє країнам покращити відносини та сприяти довготривалому миру [26, с.46].

Економічний вплив прикордонної та транскордонної співпраці значний, оскільки вона сприяє розвитку прикордонних регіонів та створює нові можливості для бізнесу та торгівлі. Залучення інвестицій, розвиток спільних інфраструктурних проектів та підтримка малого бізнесу можуть значно підвищити економічну активність у регіоні. Це, в свою чергу, знижує рівень безробіття і стимулює економічне зростання, що має позитивний вплив на суспільство в цілому.

Прикордонна співпраця часто має прямий вплив на економічний розвиток прикордонних регіонів. Спільні економічні зони або індустріальні парки, які створюються завдяки такій співпраці, можуть сприяти залученню інвестицій і розвитку нових бізнесів. Важливою частиною цієї співпраці є також розвиток транспортної інфраструктури, що полегшує переміщення товарів і людей через кордони, зменшуючи адміністративні бар'єри та витрати.

Транскордонна співпраця має свої унікальні виклики, пов'язані з культурними і мовними різницями між країнами. Це може вимагати спеціальних заходів для забезпечення ефективного комунікаційного процесу і інтеграції різних культурних традицій. Зокрема, освітні та культурні обміни можуть грати важливу роль у покращенні взаєморозуміння і зниженні культурних бар'єрів, що сприяє гармонізації транскордонної діяльності.

Культурні та мовні виклики також є частиною прикордонної співпраці, оскільки регіони з обох боків кордону часто мають різні культурні та мовні особливості. Важливо знаходити спільні підходи до подолання цих бар'єрів, наприклад, через розвиток програм культурного обміну або навчання мов. Така співпраця сприяє зменшенню культурних непорозумінь і зміцненню взаєморозуміння між різними спільнотами.

Одним з основних аспектів прикордонної співпраці є спільне управління природними ресурсами, такими як річки, ліси та природні резервати, що розташовані на кордоні. Спільні заходи з охорони навколишнього середовища дозволяють країнам ефективніше управляти природними ресурсами і запобігати екологічним проблемам, які можуть виникнути через трансграничне забруднення або надмірну експлуатацію ресурсів.

Управління природними ресурсами є ще однією важливою сферою прикордонної співпраці. Багато природних ресурсів, таких як річки або лісові масиви, перетинають державні кордони, і їх ефективне використання вимагає спільних дій. Держави часто розробляють спільні програми з охорони довкілля та раціонального використання ресурсів, щоб забезпечити їх збереження для майбутніх поколінь.

Боротьба з організованою злочинністю є важливим елементом прикордонної співпраці, оскільки кримінальні угруповання часто використовують прикордонні регіони для своєї діяльності. Спільні зусилля правоохоронних органів, обмін інформацією та координація дій дозволяють ефективніше боротися з організованою злочинністю. Це включає боротьбу з

контрабандою, торгівлею людьми та іншими кримінальними загрозами, що можуть негативно впливати на безпеку прикордонних регіонів.

Особливістю прикордонної співпраці є її специфічність, оскільки вона часто має справу з питаннями безпеки, які потребують високого рівня координації та довіри між країнами. Зазвичай в таких відносинах використовуються механізми швидкого реагування на кризові ситуації та спільного вирішення проблем, що виникають на кордоні. Важливою складовою є також підтримка культурних та соціальних контактів між населенням прикордонних районів.

Одна з особливостей транскордонної співпраці – це необхідність узгодження різних правових систем і стандартів. Країни можуть мати різні підходи до правового регулювання, що ускладнює спільну діяльність. Для подолання цих труднощів, часто необхідно розробити єдині регуляторні норми або знайти компромісні рішення, які будуть прийнятні для всіх сторін. Це може вимагати проведення переговорів і підписання двосторонніх або багатосторонніх угод [12, с.157].

Обидва види співпраці сприяють розвитку довгострокових відносин і партнерств між країнами, що, в свою чергу, може позитивно впливати на стабільність і розвиток регіонів. Вони забезпечують основи для зростання економічного потенціалу, зменшення соціальних та політичних конфліктів, а також сприяють взаємному розумінню і культурному обміну.

Транскордонна співпраця також включає спільні зусилля в боротьбі з організованою злочинністю, такими як контрабанда або тероризм. Співпраця в цих сферах передбачає обмін розвідувальною інформацією, проведення спільних операцій і координацію заходів безпеки. Такі зусилля можуть суттєво покращити рівень безпеки в регіонах, що стикаються з загрозами з боку злочинних груп або терористичних організацій [13, с.99].

Загалом, прикордонна і транскордонна співпраця є важливими інструментами для забезпечення стабільності і розвитку на міжнародному рівні. Вони створюють умови для мирного співіснування та спільного

вирішення проблем, що виникають у прикордонних і транскордонних регіонах, і сприяють загальному благополуччю сусідніх країн.

1.3. Чинники та бар'єри розвитку міждержавних відносин

Розвиток міждержавних відносин залежить від багатьох чинників, серед яких політичні інтереси та економічні зв'язки відіграють ключову роль. Держави часто прагнуть зміцнювати співпрацю з країнами, які поділяють схожі політичні цілі, що дозволяє їм спільно вирішувати глобальні виклики. Економічні зв'язки, такі як торгівля, інвестиції та спільні проекти, створюють міцний фундамент для довготривалих відносин. Однак ці фактори можуть як стимулювати співпрацю, так і стати причиною розбіжностей, особливо у випадку конфлікту інтересів.

Історичні конфлікти та внутрішні політичні фактори часто стають бар'єрами для розвитку міждержавних відносин. Напруженість, що виникла в минулому, може заважати країнам знаходити компроміси та будувати нові взаємини. Крім того, внутрішні політичні кризи, такі як зміни влади або нестабільність, можуть негативно впливати на зовнішню політику країни. Це може ускладнювати переговори та співпрацю з іншими державами [29, с.101].

Економічні обмеження також можуть стримувати розвиток міждержавних відносин. Країни, які стикаються з фінансовими проблемами або економічною нестабільністю, часто обмежені у своїх можливостях брати участь у міжнародних проектах. Високий рівень боргу або слабка економіка можуть зменшити їх привабливість як партнерів для інших держав. Це створює додаткові бар'єри на шляху до зміцнення взаємовигідної співпраці.

Соціальні та культурні фактори відіграють не менш важливу роль у розвитку міждержавних відносин. Відмінності у культурних цінностях, мовних традиціях або релігійних переконаннях можуть стати причиною непорозумінь або конфліктів між державами. Для подолання цих бар'єрів важливо розвивати програми культурного обміну та освітню співпрацю, що

сприятиме зміцненню взаєморозуміння між націями. Така співпраця допомагає зменшити культурні розбіжності та сприяє налагодженню діалогу.

Відмінності в правових системах часто стають перешкодою для розвитку економічних і політичних зв'язків між державами. Країни можуть мати різні підходи до правових норм, що ускладнює укладення угод або спільну роботу в різних сферах. Це особливо актуально в умовах транскордонної співпраці, де необхідна гармонізація правових норм для забезпечення ефективної взаємодії. Міжнародне право може допомогти подолати ці бар'єри, але це вимагає тривалих переговорів і компромісів.

Міжнародні кризи також суттєво впливають на міждержавні відносини. Конфлікти, економічні кризи або природні катастрофи можуть послаблювати співпрацю між країнами, змушуючи їх зосередитися на вирішенні внутрішніх проблем. Водночас спільне реагування на міжнародні виклики може стати стимулом для зміцнення партнерства. Держави, які активно співпрацюють у вирішенні глобальних проблем, зазвичай досягають високого рівня взаємної довіри.

Внутрішні проблеми, такі як соціальна нестабільність або економічні труднощі, можуть відволікати держави від розвитку міжнародних відносин. Політичні кризи або економічні рецесії часто змушують країни зосередитися на внутрішніх питаннях, залишаючи менше ресурсів для міжнародної співпраці. Це може призвести до скорочення дипломатичної активності або навіть до ізоляції на міжнародній арені.

Глобальні тенденції, такі як зміни клімату, розвиток технологій або глобалізація, також впливають на міждержавні відносини. Держави змушені адаптувати свої зовнішні політики до нових викликів і можливостей, що виникають у сучасному світі. Це може як стимулювати співпрацю в окремих сферах, так і створювати нові виклики для держав, що намагаються знайти баланс між національними інтересами і глобальними процесами.

Інформаційні та технологічні бар'єри можуть обмежувати обмін даними та знаннями між державами, що ускладнює співпрацю в науково-технічній або

економічній сферах. Наприклад, країни з різним рівнем доступу до сучасних технологій можуть стикатися з труднощами в інтеграції своїх систем. Для подолання таких бар'єрів важливо розвивати міжнародні програми підтримки цифровізації та обміну інформацією [30, с.100].

Національний суверенітет є важливим фактором, який визначає межі міждержавної співпраці. Держави прагнуть зберігати свою незалежність та самостійність у прийнятті рішень, що може створювати перешкоди для більш тісної інтеграції. Однак прагнення до збереження суверенітету не завжди означає ізоляцію, і багато країн знаходять баланс між національними інтересами та міжнародною співпрацею.

Добросусідство України та Польщі є одним із прикладів успішної міждержавної співпраці. Обидві країни активно розвивають політичні, економічні та культурні зв'язки, що сприяє зміцненню їхніх відносин. Особливо важливою є співпраця в сфері безпеки, що стала актуальною в контексті українсько-російської війни.

Економічні відносини та енергетична співпраця між Україною та Польщею відіграють значну роль у забезпеченні стабільності та розвитку обох країн. Спільні проекти в галузі енергетики, торгівлі та інвестицій сприяють зміцненню економічних зв'язків і забезпеченню енергетичної безпеки.

Освітня та екологічна співпраця між Україною та Польщею також є важливими напрямками взаємодії. Спільні проекти в галузі освіти, обміну студентами та наукових досліджень сприяють підвищенню кваліфікації кадрів і зміцненню культурних зв'язків. Водночас екологічні ініціативи допомагають вирішувати спільні екологічні проблеми регіону.

Транспортна співпраця між Україною та Польщею сприяє покращенню інфраструктури та полегшенню переміщення людей і товарів між країнами. Розвиток транспортних коридорів та модернізація прикордонної інфраструктури є важливими кроками для поглиблення співпраці та зміцнення економічних зв'язків.

Дипломатичні та політичні відносини між Україною та Польщею стали ще більш важливими у контексті змін у Європі. Політична підтримка Польщі в євроінтеграційних прагненнях України відіграє вирішальну роль у зміцненні її позицій на міжнародній арені.

Розвиток міждержавних відносин може бути суттєво впливовий під різними чинниками, як позитивними, так і негативними. Одним з основних чинників є політичні інтереси країн, які часто визначають, наскільки глибоко вони готові співпрацювати між собою. Залежність країн одна від одної в економічних, безпекових або культурних питаннях може сприяти зміцненню відносин і відкриттю нових можливостей для співпраці.

Економічні зв'язки є також ключовим чинником у розвитку міждержавних відносин. Торгівля, інвестиції та спільні економічні проекти можуть створити основи для стабільних і взаємовигідних відносин між країнами. Високий рівень економічної інтеграції часто сприяє поглибленню політичного і культурного співробітництва, забезпечуючи додаткові стимули для розвитку двосторонніх відносин [22, с.36].

Однак існують також численні бар'єри, які можуть перешкоджати розвитку міждержавних відносин. Одним з таких бар'єрів є історичні конфлікти або непорозуміння, які можуть залишити тривалий відбиток на відносинах між країнами. Напруженість, яка виникає на основі історичних суперечок або територіальних претензій, може ускладнювати процес нормалізації і розвитку нових відносин.

Крім того, внутрішні політичні фактори можуть відігравати важливу роль у розвитку міждержавних відносин. Політична нестабільність, корупція або непередбачуваність політики в одній з країн можуть створити труднощі для ефективної співпраці. Зміни в уряді або в політичних курсах можуть призводити до непередбачуваних коливань у міждержавних відносинах і затримувати розвиток співпраці.

Бар'єрами для розвитку міждержавних відносин можуть бути також економічні обмеження, такі як торгові війни або санкції, які можуть впливати

на торговельні та інвестиційні відносини між країнами. Такі обмеження можуть обмежувати можливості для розвитку спільних проектів і зменшувати економічний потенціал двосторонньої співпраці.

Соціальні та культурні фактори також грають важливу роль у розвитку міждержавних відносин. Взаємні культурні обміни, освітні програми та туристичні контакти можуть допомогти зменшити культурні бар'єри і сприяти більш глибокому розумінню між народами. Позитивні соціальні зв'язки і культурна співпраця можуть сприяти формуванню дружніх відносин, які підкріплюють офіційні дипломатичні зусилля [23, с.58].

Серед бар'єрів, які можуть ускладнити міждержавні відносини, є також різниця в правових системах і регуляторних нормах. Різні підходи до законодавства і стандартів можуть створювати труднощі у веденні спільних справ, особливо у сферах економіки і безпеки. Узгодження юридичних аспектів і стандартизація процедур є необхідними для забезпечення ефективної співпраці і досягнення спільних цілей.

Міжнародні кризи і глобальні події можуть також впливати на розвиток міждержавних відносин. Економічні кризи, природні катастрофи або глобальні конфлікти можуть змінювати пріоритети і стратегії країн, що, у свою чергу, може вплинути на їхні відносини з іншими державами. Під час таких криз важливо підтримувати діалог і співпрацю, щоб мінімізувати негативні наслідки і забезпечити стабільність у відносинах.

Окрім того, внутрішні проблеми в країнах, такі як соціальні заворушення або проблеми з правами людини, можуть негативно впливати на міжнародні відносини. Країни можуть бути менш схильними до співпраці, якщо відчують, що внутрішні проблеми заважають їхнім зовнішньополітичним зобов'язанням. Це може ускладнити досягнення консенсусу і реалізацію спільних ініціатив.

Взаємодія між державами також залежить від глобальних тенденцій і зміни світового порядку. Геополітичні зміни, такі як зростання впливу нових економічних центрів або зменшення ролі традиційних наддержав, можуть

впливати на відносини між країнами. Країни, що швидко адаптуються до нових глобальних умов і активно беруть участь у формуванні нових міжнародних стандартів, мають більше шансів успішно розвивати свої міждержавні відносини [24, с.51].

Інформаційні та технологічні бар'єри також можуть ускладнювати міжнародну співпрацю. Різниця в рівні розвитку технологій або доступі до інформації може створювати перешкоди для реалізації спільних проектів і ініціатив. Для подолання цих бар'єрів необхідно забезпечити рівний доступ до сучасних технологій та інструментів, що допоможе сприяти більш ефективній співпраці між державами.

Не менш важливими є і питання національного суверенітету і автономії, які можуть впливати на міждержавні відносини. Країни можуть бути менш готові до співпраці, якщо вважають, що їхні національні інтереси чи політична незалежність можуть постраждати. Важливо знаходити компроміси, які дозволяють зберегти суверенітет і одночасно сприяти розвитку взаємовигідних відносин.

Соціально-економічні різниці між країнами можуть також впливати на їхні відносини. Нерівномірний розвиток економік, різний рівень життя населення або економічні переваги можуть створювати дисбаланси у відносинах між країнами. Для вирішення цих проблем необхідно здійснювати заходи, спрямовані на підвищення рівня економічної і соціальної рівності, що може допомогти забезпечити стабільність і розвиток міжнародних відносин.

Успішний розвиток міждержавних відносин вимагає постійного моніторингу і адаптації до змінюваних умов. Важливо, щоб країни були готові до конструктивного діалогу і знаходили ефективні рішення для подолання бар'єрів. Це дозволить не тільки вирішувати поточні проблеми, але й забезпечити тривале співробітництво та стабільність у міжнародних відносинах.

РОЗДІЛ 2. Міжнародна співпраця України та Республіки Польща в період 1991-2023 рр.

2.1. Становлення та розвиток міждержавних відносин України та Республіки Польща

Становлення відносин між Україною та Республікою Польща стало можливим завдяки змінам, що відбулися в Європі наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть. Взаємини між цими країнами набули нового виміру і поступово переросли у глибоке політичне, економічне, наукове та культурне співробітництво, яке сьогодні охарактеризовано як стратегічне партнерство. Розвиток співпраці між Україною і Польщею розпочався з огляду на довгу історичну традицію, а також географічні, історичні, культурні та демографічні чинники, які протягом століть сприяли зближенню цих держав і народів [14, с.42].

Історія взаємин між українським і польським народами є багатовіковою і не позбавлена трагізму. Раніше існували періоди добросусідства та спільної боротьби з ворогами, проте були й моменти, про які краще не згадувати, хоч історії не перепишеш. ХХ століття стало часом реалізації національних інтересів обох народів, що призвело до конфліктів і драматичних подій, які на сьогодні створили психологічний бар'єр у вигляді упереджень і негативних стереотипів, а іноді й ворожості. Особливо глибоко в пам'яті закарбувалися трагічні події Другої світової війни та повоєнного періоду. Нині Україна та Польща мають можливість формувати свою долю в рамках демократичних відносин, як окремо, так і як сусіди [15, с.103].

На сучасному етапі розвитку суспільства, що перебуває в перехідному стані, співпраця, а не взаємні звинувачення, є ключем до вирішення проблем міжнародної безпеки, запобігання військовим конфліктам, розв'язання екологічних питань і допомоги бідним народам. Обидві країни, як найбільші держави Центрально-Східної Європи, мають значний досвід і ресурси для співпраці в державному управлінні, місцевому самоврядуванні, господарстві,

торгівлі, вирішенні паливно-сировинних і екологічних проблем, зовнішній і оборонній політиці. Метою є створення ефективної системи європейської безпеки, розвитку науки, культури та освіти, а також поліпшення статусу етнічних і релігійних меншин на основі міжнародного права та демократії.

Необхідність розвитку міждержавних відносин між Україною та Республікою Польща зумовлювалась об'єктивними потребами та національними інтересами, що відображалось у зовнішньополітичних концепціях обох країн. Українсько-польські відносини виходять за межі двостороннього співробітництва, оскільки геополітична ситуація об'єднала держави у визначенні єдиного зовнішньополітичного курсу – інтеграції до європейських структур. У 1996 році партнерство між цими державами було формально визнано стратегічним. Сьогодні важливим результатом цього партнерства є досягнуте взаєморозуміння на рівні національних еліт щодо необхідності зміцнення добросусідства та відмови від давніх претензій. Проте, історія українсько-польських відносин кінця XX – початку XXI століть все ще недостатньо досліджена на науковому рівні, і динамічність подій того періоду обумовлює розбіжності в оцінках [16, с.71].

Формування міждержавних відносин між Україною та Республікою Польща відбувалось у складних історичних умовах. Після Другої світової війни обидві країни опинились під впливом Радянського Союзу, що обмежило офіційні контакти між ними. Проте, варто зазначити, що Україна активно брала участь у радянсько-польському співробітництві, зокрема у спільних проектах між українськими та польськими підприємствами, такими як Київське об'єднання «Електронмаш» і польська фірма «Матронекс», а також у культурній і науковій сферах, де тісно співпрацювали університети та науково-дослідні інститути обох країн [17, с.72].

З початку 1989 року Польща зазнала значних змін: розпад РЕВ, Варшавського договору, перші демократичні вибори і формування нового демократичного уряду. Польща почала самостійно прокладати шлях до нових

суспільно-політичних і економічних відносин, що сприяло формуванню нової Польщі.

16 липня 1990 року Верховна Рада УРСР прийняла «Декларацію про державний суверенітет», а 28 липня того ж року Сейм Республіки Польща затвердив Ухвалу, в якій привітав це рішення як вираження прагнення України до незалежності та висловив бажання поляків співіснувати з українцями як рівними і близькими. Офіційний перегляд польською стороною історичної політики щодо України на міждержавному рівні був здійснений під час візиту до Києва 13 жовтня 1990 року міністра закордонних справ Польщі Кшиштофа Скубішевського [18, с.45].

Була укладена Декларація про дружбу і співпрацю між Україною та Польщею, яка мала всі ознаки міждержавного договору. В цьому документі обидві сторони висловили своє прагнення до встановлення добросусідських відносин як суверенні держави, а також до підтримки та розвитку взаємовигідного співробітництва. 1 грудня 1991 року уряд України виніс на всенародне обговорення питання про підтвердження Акта про незалежність. На наступний день, 2 грудня 1991 року, Польща стала першою країною, що визнала незалежність України. Таким чином, проголошення незалежності України і зміни в глобальному геополітичному середовищі на початку 1990-х років, а також подолання біполярності міжнародних відносин створили нові умови для переходу дипломатичних відносин між Україною і Польщею на новий рівень [19, с.82].

Одним з пріоритетних завдань для нових незалежних урядів стало встановлення міждержавних відносин, що сприяло б визначенню пріоритетів зовнішньої політики. Протягом першої половини 1990-х років, реалізуючи затверджену Верховною Радою України зовнішньополітичну програму, українська дипломатія визначила основні напрями і пріоритети, а також сформулювала цілі і завдання, окреслила короткострокові та довгострокові перспективи. Після проголошення незалежності відносини між українцями і поляками отримали новий позитивний імпульс [20, с.39].

У подальшому розвитку цих відносин, у відповідності до національних інтересів обох країн, спостерігалось значний вплив на регіональну безпеку. Принципи дипломатичних відносин між Україною та Польщею поступово закріплювались у Конституції України, в законах України «Про державну службу» та «Про дипломатичну службу», а також у Віденській конвенції про дипломатичні зносини 1961 року і Віденській конвенції про консульські зносини 1963 року.

Згідно з Вацлавом Чігака, відносини між Україною і Польщею ґрунтувались на п'яти ключових чинниках, що були спільними для обох країн, а саме [21, с.36]:

- стратегічно-географічному;
- політично-оборонному;
- економічно-господарському;
- соціально-демографічному;
- традиційно-історичному.

Отже, в умовах нових геополітичних реалій Європи обидві держави прагнули до встановлення приязних і взаємовигідних відносин. Цей період став основою для подальшого конструктивного розвитку українсько-польських зв'язків, що дозволило їм досягти рівня стратегічного партнерства. Ключовим моментом у формуванні нової системи двостороннього співробітництва став перший офіційний візит Президента України Леоніда Кравчука до Польщі в травні 1992 року, який започаткував традицію зустрічей на найвищому рівні між обома країнами [22, с.35].

18 травня 1992 року був підписаний основний договір про добросусідство, дружні відносини та співробітництво між Україною і Польщею. Наступним важливим кроком у зміцненні двосторонніх зв'язків став офіційний візит Президента Польщі Леха Валенси в Україну 24-25 травня 1993 року. Одним з основних результатів цього візиту стало створення Консультаційного комітету Президента України та Президента Польщі, метою якого була покращення координації спільних дій у сфері транскордонного

співробітництва. Перші засідання Консультаційного комітету відбулися наприкінці травня 1993 року в Києві та в листопаді 1993 року у Варшаві, хоча офіційна комунікація між президентами обох країн розпочалася з квітня 1993 року [23, с.56].

Позицію Польщі щодо України чітко висловив міністр закордонних справ Польщі Богдан Геремек під час свого візиту до Києва 9-11 лютого 1994 року. Він зазначив: «Наш інтерес полягає в зміцненні незалежності України і Білорусі, інакше Польща може стати останньою фортецею, "полем битви" між Сходом і Заходом, що було б для нас не вигідно». У цьому контексті навіть була запропонована ініціатива щодо включення України до франко-німецько-польської парламентської співпраці в рамках "Веймарської групи". У відповідь на це, у березні 1994 року, під час візиту міністра закордонних справ України Анатолія Зленка до Варшави, була прийнята Декларація, що визначила основи формування українсько-польського партнерства, з особливим акцентом на європейський контекст двосторонніх відносин [24, с.51].

Україна проявляла інтерес до повноцінної участі у Центральноевропейській ініціативі (ЦЄІ), членом якої вона стала у 1994 році. Польща, яка на той час очолювала ЦЄІ, підтримала це бажання України під час зустрічі міністрів закордонних справ країн-членів ЦЄІ у Кракові в квітні 1995 року, а також під час двосторонніх консультацій у Варшаві в липні 1995 року. Протягом 1994-1995 років Польща частково виконувала роль "цивілізаційного посередника" для України, представляючи її інтереси на міжнародній арені. Однак, в період з 1993 по 1995 рік можна спостерігати певну пасивність у відносинах між Україною і Польщею. Польща відмовилася підтримати Україну в її прагненнях до членства у Вишеградській групі та у створенні зони безпеки в Центрально-Східній Європі, яке просував президент Леонід Кравчук у 1993 році [25, с.92].

Згідно з власними зовнішньополітичними пріоритетами, спрямованими на розвиток відносин з Брюсселем, Польща приєдналася до західної позиції

щодо ядерного роззброєння України. Рівень стратегічного партнерства між Україною і Польщею був досягнутий після підписання Спільної заяви «До порозуміння і єднання» президентами Леонідом Кучмою та Александром Квасневським у травні 1997 року. Це стратегічне партнерство означало узгодженість позицій з основних питань міжнародної безпеки та інтеграції в європейські та євроатлантичні структури. Як результат, зросла активність контактів на всіх рівнях – державному, міжгалузевому, підприємницькому, науковому та культурному, а також активізувався Консультаційний комітет, який отримав роль координатора всіх форм співробітництва між Україною та Польщею.

Однак наприкінці XX століття відносини між Україною і Польщею стали менш активними. Основними причинами були активізація українсько-російських відносин, зокрема підписання «Великого договору» між Києвом і Москвою 26 травня 1997 року, що створило враження про близькість України до Росії. Польща також прагнула розвивати активні відносини з Російською Федерацією, оскільки була залежною від російських енергоносіїв [26, с.46].

Загалом, основними факторами формування українсько-польських відносин стали геополітичні зміни останнього десятиліття XX століття, зокрема:

- подолання конфлікту Схід-Захід;
- падіння комунізму;
- переорієнтація ряду держав на принципи демократії. Розпад СРСР і виникнення нових незалежних держав призвели до переоцінки цінностей у світовому співтоваристві та руйнування тривалого домінування Росії в «євразійському просторі».

Обидві країни – Україна і Польща – здобули незалежність і стали окремими, повноправними суб'єктами міжнародного права. Зважаючи на те, що вони є сусідами, почали розробляти стратегії для розвитку міждержавних відносин, беручи до уваги історичні та геополітичні зміни. Обидві держави змогли знайти спільні точки дотику та розпочати свої відносини на

демократичних засадах, без територіальних претензій, що з часом призвело до формування стратегічного партнерства [27, с.90].

Міжнародні угоди є основою сучасних міжнародних відносин, і правова база відіграє важливу роль для кожної країни. У контексті українсько-польського партнерства ключову роль відіграє політична складова. Рівень політичних відносин між державами визначається дипломатичними, міжурядовими і міжпарламентськими контактами, а також зв'язками між президентами та громадськими організаціями. Інтенсивний розвиток політичних зв'язків між Україною та Польщею розпочався в 1991 році, коли Варшава визнала незалежність України 2 грудня, а 4 січня 1992 року було встановлено дипломатичні відносини.

Офіційні візити представників обох держав і підписання угод, що закріплювали партнерство, стали наступними кроками в розвитку відносин. Аналіз політичних взаємин між Україною і Польщею за останні роки показує позитивну динаміку, незважаючи на деякі суперечності. Інтенсивні зв'язки між вищими органами влади обох країн, а також успішне співробітництво зовнішньополітичних відомств є доказами цього. Існує багато інституційних механізмів двосторонньої співпраці, і важливим аспектом правової бази є понад 500 двосторонніх угод між Україною і Польщею [28, с.105].

Основним джерелом для співпраці є база документів, публікацій та матеріалів, що відображають позиції офіційних осіб обох країн, які брали участь у дослідженнях двосторонніх відносин. Ці ресурси включають інтерв'ю, публікації, виступи державних і урядових діячів, політиків та дипломатів. Формування правової бази, що розпочалося наприкінці 1990-х років, є необхідним для ефективного співробітництва в різних сферах.

Правова основа співпраці між Україною і Республікою Польща включає різноманітні міжнародні угоди, які регулюють багато аспектів двосторонніх відносин та забезпечують взаємовигідний розвиток співробітництва відповідно до спільних стратегічних цілей. Основним документом, що регулює співпрацю між двома країнами, є «Угода про добросусідство, дружні

відносини та співробітництво», укладена 18 травня 1992 року. Ще одним важливим документом є «Угода про партнерство та співробітництво» (РСА), підписана 14 червня 1994 року і чинна з 1 березня 1998 року, яка слугує правовою основою для регулювання відносин між Україною та країнами Європейського Союзу [6].

Закон України «Про закордонні представництва України» від 04.04.2002 р. № 2891-III регулює діяльність закордонних представництв України, таких як посольства, консульства та інші дипломатичні установи. Цей закон визначає правовий статус, функції і завдання представництв, а також процедури їх створення, організації та діяльності. Основною метою закордонних представництв є захист національних інтересів України за кордоном, сприяння розвитку двосторонніх відносин та забезпечення консульської допомоги українським громадянам. Закон також встановлює правила щодо дипломатичних привілеїв і імунітетів [1].

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.03.1999 р. № 959-XIV регулює основи здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Він визначає правові та організаційні основи для здійснення зовнішньоекономічної діяльності, що включає зовнішню торгівлю, інвестиції та інші форми економічної взаємодії з іноземними партнерами. Закон також встановлює принципи державного регулювання, ліцензування і контроль за зовнішньоекономічною діяльністю, забезпечуючи правову базу для здійснення міжнародних економічних операцій [2].

Закон України «Про зовнішню політику» від 21.06.2001 р. № 2422-III окреслює основи зовнішньої політики України і її стратегічні напрямки. Закон визначає принципи і цілі зовнішньої політики, такі як забезпечення національної безпеки, економічний розвиток і підтримка міжнародного миру. Він також регулює взаємодію органів державної влади у сфері зовнішньої політики і встановлює загальні принципи для здійснення міжнародних відносин. Згідно з цим законом, зовнішня політика України повинна сприяти

інтеграції країни у міжнародне співтовариство і захисту її національних інтересів [3].

Закон України «Про міжнародні договори України» від 19.06.2003 р. № 405-IV визначає порядок укладення, виконання і денонсації міжнародних договорів України. Закон регулює процедури підготовки, підписання та ратифікації міжнародних договорів, а також їх реалізацію в національному законодавстві. Він встановлює вимоги щодо змісту договорів і їхньої відповідності Конституції України та міжнародним зобов'язанням. Цей закон забезпечує правову основу для формування міжнародних відносин і виконання міжнародних зобов'язань країни [4].

Закон України «Про міжнародну наукоеміграційну програму» від 13.06.2017 р. № 2046-VIII регулює реалізацію програм, спрямованих на підтримку і розвиток наукових кадрів через їхню еміграцію. Закон визначає умови і процедури для участі українських вчених у міжнародних наукових проектах і програмах, а також механізми державної підтримки таких ініціатив. Основною метою закону є підвищення рівня наукових досліджень і забезпечення інтеграції українських науковців у міжнародне наукове середовище. Закон також передбачає заходи для забезпечення повернення науковців в Україну та реалізації їхніх знань і навичок на батьківщині [5].

Правова база економічних відносин між Україною та Польщею включає такі документи:

- 1) Угода про взаємне заохочення та захист інвестицій, підписана між урядами України та Польщі у 1993 році.
- 2) Конвенція про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна та запобігання ухиленню від сплати податків, укладена в 1993 році.
- 3) Угода про економічне співробітництво, підписана в 2005 році.

У період з 2015 по 2019 рік було укладено кілька важливих угод, включаючи:

– Відкриття своп-лінії для валютної пари «злотий/гривня».

- Співпрацю між Національним антикорупційним бюро України та Центральним антикорупційним бюро Польщі.
- Утримання прикордонних дорожніх мостів на українсько-польському кордоні.
- Взаємні постачання озброєнь та військової техніки, а також надання послуг у військово-технічній сфері.
- Співпрацю в сфері оборони.

Революція Гідності стала важливою віхою в українсько-польських відносинах. На фоні політичних змін в Україні, що почались наприкінці 2013 року, активізувалися контакти між країнами, що сприяло європейській інтеграції та євроатлантичному співробітництву. Відносини між Україною і Польщею зміцнилися після вступу Польщі до НАТО і Європейського Союзу, а також після Помаранчевої революції, Революції Гідності, анексії Криму Росією і конфлікту на Донбасі. Українські підприємства розвивають військово-технічне співробітництво з Польщею, укладаючи важливі угоди, зокрема Генеральну угоду між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співпрацю в сфері оборони від 2 грудня 2016 року. 22 червня 2018 року у Варшаві була підписана угода про утримання прикордонних дорожніх мостів на українсько-польському кордоні [20, с.39].

26 вересня у Женеві був підписаний Меморандум між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Патентним відомством Республіки Польща, що стосується співпраці в сфері промислової власності. 3 грудня у Варшаві укладено протокол, який вносить зміни до Договору між урядами України та Польщі щодо надання кредиту на умовах взаємної допомоги від 9 вересня 2015 року. 18 березня 2019 року Міністерство аграрної політики та продовольства України і Міністерство сільського господарства і розвитку села Республіки Польща підписали угоду про реалізацію програми боротьби зі сказом в Україні.

8 квітня 2020 року в Києві була підписана угода між Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України і

Міністерством сільського господарства та розвитку села Республіки Польща, що продовжує реалізацію програми боротьби зі сказом на території України до 2021 року. Розвиток польсько-українських відносин, зокрема регулярні зустрічі на рівні президентів, допомогли створити позитивний імідж між країнами, акцентуючи увагу на підтримці української держави на міжнародній арені. 12 жовтня 2020 року президенти Анджей Дуда та Володимир Зеленський зустрілися в Києві, де підписали заяву про спільну співпрацю у сферах торгівлі, інфраструктури та транспорту. Лідери двох держав також засудили зловживання культурними та меморіальними об'єктами в обох країнах, закликавши до їх належного захисту.

Міжрегіональна співпраця є важливим аспектом партнерства між Україною та Польщею, слугуючи ефективним засобом європейської інтеграції України та механізмом впровадження європейських стандартів на місцевому рівні. Для вирішення ключових питань регіонального співробітництва створено інституційний механізм – Українсько-польську Міжурядову Координаційну Раду з питань міжрегіонального співробітництва (МКРМС). Основним документом у цій сфері є Угода між урядами України та Польщі про міжрегіональне співробітництво, підписана 24 травня 1993 року. Ця угода заклала правову основу для співпраці між місцевими органами самоврядування обох країн у сферах економіки, культури, освіти та туризму. Таким чином, підтримка і розвиток партнерства між Україною і Польщею значною мірою залежать від збереження політичних контактів, зміцнення суспільного діалогу та успішної реформаторської політики в Україні [21, с.38].

За умови дотримання стабільного зовнішньополітичного курсу з обох сторін, поглиблення двосторонніх відносин може допомогти Україні укріпити свої позиції на міжнародній арені, сприяти зміцненню економіки та просуванню в європейську інтеграцію. Від початку процесу укладання угод про партнерство між українськими містами, районами та селищами з одного боку і польськими містами, повітами та гмінами з іншого боку, спостерігається стійке зростання. На сьогоднішній день Україна та Польща підписали близько

450 угод про міжрегіональне співробітництво. Попри наявність певних проблем, в загальному українсько-польські відносини демонструють позитивну динаміку розвитку.

2.2. Досягнення та проблеми на шляху українсько-польських відносин

Ключовою цінністю, що сприяє розвитку відносин між незалежними державами Україною та Польщею, є ідея добросусідства. Хоча цей період не є довготривалим у порівнянні з багатовіковою історією взаємодії наших народів, він має значне історичне значення, оскільки визначає етап мирного співіснування та співпраці. Це формує основи сучасних і майбутніх українсько-польських відносин у нових геополітичних умовах. Добросусідство між Україною та Польщею слугує прикладом для інших країн нашого регіону та сприяє стабільності та безпеці.

Протягом понад 30 років Польща залишається привабливим напрямком для іноземних інвестицій. Країна має стабільну економіку та сприятливі умови для бізнесу, що підтверджується економічними даними. Більшість прямих іноземних інвестицій (ПІІ) складають реінвестовані прибутки, що свідчить про довіру інвесторів до польського ринку.

Згідно зі статистикою платіжного балансу Національного банку Польщі (НБП), за три квартали 2021 року до Польщі надійшло майже 19 мільярдів євро у вигляді ПІІ, що є зростанням на 60%. У Польській інвестиційній зоні (PSI) з початку року до кінця листопада 2021 року було видано 470 рішень про інвестиційну підтримку на загальну суму 20 мільярдів злотих. В той же період іноземні компанії заявили про інвестиції на суму понад 11,1 мільярда злотих і створення 6350 нових робочих місць [25, с.92].

Членство Польщі в міжнародних організаціях, таких як ЄС, НАТО, ООН та ОЕСР, відкриває широкі можливості для іноземних інвесторів і підвищує безпеку та стабільність інвестицій. Це робить Польщу надійним партнером для міжнародних інвесторів. Наша спільна робота над українсько-польським

діалогом про сучасність і минуле сприяє розвитку і поглибленню партнерства. Отже, напрямки співпраці між Україною та Польщею, визначені в останні десять років, мають великий потенціал для подальшого розвитку.

Польща та Україна мають спільні погляди на питання енергетичної безпеки в Європі. Обидві країни активно працюють над диверсифікацією постачання природного газу, забезпеченням транзиту газу через територію України та відкриттям європейського ринку для скрапленого газу з США. У 2016 році Польща завершила будівництво терміналу для скрапленого газу (LNG), а в 2023 році планує запуск «Балтійського газопроводу», який дозволить отримувати газ з Норвегії. Це забезпечить Польщі можливість відмовитися від імпорту російського газу, який наразі становить близько двох третин її загального обсягу постачання.

Польща і Україна також активно виступали проти реалізації проекту газопроводу «Північний потік-2», через його потенційний негативний вплив на безпеку України. Польська енергетична компанія PGNiG постачає природний газ в Україну, обсяг якого досяг 200 мільйонів кубічних метрів у 2021 році.

Обидві країни стикаються з великими викликами в енергетичному секторі, зокрема, через нову політику Росії та реалізацію проектів «Північний потік-2» і «Турецький потік». Уряди Польщі та України неодноразово обговорювали створення «енергетичного мосту» між двома країнами. Це включає в себе модернізацію лінії передачі Харків – Жешув 750 кВт, яка наразі не функціонує, та розвиток напрямків експорту електроенергії. Україна має намір розвивати свою Хмельницьку атомну електростанцію, щоб забезпечити постачання електроенергії на експорт, зокрема новими блоками, призначеними для цього [26, с.46].

Планується будівництво атомної електростанції в Польщі, що є складним та затратним проектом, який вимагатиме закриття старих вугільних блоків. У майбутньому експорт української електроенергії може стати важливою складовою в розв'язанні енергетичних проблем Польщі, особливо у

світлі значного скорочення імпорту російського вугілля, яке досягало майже 20 мільйонів тонн. У 2015 році, коли Польща зіткнулася з проблемами генерації та ризиком відключень електроенергії, Україна була єдиною країною, що надала допомогу через лінію Замосць-Добровірів з так званого острова Бурштин, частини української енергетичної системи, орієнтованої на експорт і інтегрованої з європейською мережею.

Концепція довгострокового імпорту електроенергії з України є цікавою альтернативою для Польщі, особливо в наступному десятилітті, коли країна може зіткнутися з дефіцитом електричної потужності. Існує надія, що в майбутньому Україна та Польща зможуть розробити спільну стратегію розвитку, яка зміцнить їхні позиції та сприятиме ефективній співпраці та інноваційним рішенням в енергетичній політиці. Обидві країни постійно стикаються з серйозними викликами в сфері електроенергії та газопостачання.

З огляду на спільні інтереси, взаємодія і співпраця можуть допомогти вирішити ці проблеми. У травні 2023 року, паралельно з Всесвітнім економічним форумом, відбувся круглий стіл, присвячений обговоренню «Плану реконструкції та відновлення України» за участю міжнародних інституційних і венчурних інвесторів та представників Міністерства цифрової трансформації. Цю тему також обговорювали в Польському домі в Давосі [27, с.90].

Дискусія продемонструвала, як польські компанії оцінюють ситуацію та які бачать перспективи. Польща має шанс зміцнити свої позиції в Європейському Союзі (ЄС), об'єднавшись з Україною в економічний кластер, який може стати потужним гравцем в Європі. Це надасть їй певні переваги в її позиціонуванні. Польща виступає як стратегічний партнер для України, зокрема в контексті співпраці з ЄС і США. Польські компанії вже з початку 90-х років XX століття навчилися ефективно працювати з американськими та європейськими інвестиціями, що сформувало довіру до Польщі.

Польща та Україна мають значний потенціал для спільних проєктів в рамках європейських програм, де важлива інноваційна співпраця. Польський

економічний інститут (PIE) повідомляє, що обсяг прямих іноземних інвестицій до Польщі зріс на 82% у 2022 році, досягнувши 24,8 мільярда доларів США. Це дозволило Польщі зайняти 14-е місце у світі та 3-е місце в ЄС після Німеччини та Швеції за обсягом прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Раніше рекордний обсяг інвестицій у Польщі був зафіксований у 2007 році і склав 19,9 мільярда доларів США. В кінці 2022 року загальна сума іноземних інвестицій у Польщі досягла 269 мільярдів доларів США.

До недавнього часу Польща не входила до числа найбільших європейських інвесторів, лідирували Німеччина (1417 проєктів на суму 43,8 мільярда доларів США), Великобританія (1125 проєктів на суму 37,4 мільярда доларів США) і Франція (725 проєктів на суму 28,9 мільярда доларів США). Нині найбільше іноземних інвестицій направлено в сектор виробництва – 42%, фінансових послуг – 22,7%, а також у автотранспорт і зв'язок – 12,1% [28, с.108].

В Україні є місця компактного проживання представників різних національностей, зокрема українців польського походження, які підтримують родинні зв'язки з Польщею і вважають польську мовою рідною. Такі громади розташовані в Львівській, Хмельницькій, Житомирській і Чернівецькій областях. Навіть за радянських часів у Львові діяли дві школи, де викладалася польська мова. Яскравим прикладом польсько-української освітньої співпраці є зростаюча кількість українських громадян, що навчаються в Польщі (табл. 2.1).

Ключовою подією у сфері освітньої співпраці між Україною та Польщею стало заснування Європейського Колегіуму польських і українських університетів у 2004 році в Любліні. Серед українських засновників – Київський національний університет імені Шевченка, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Львівський університет імені Івана Франка, а з польського боку – Університет Кюрі-Склодовської та Люблінський католицький університет. Вищі навчальні заклади і школи на прикордонних територіях України і Польщі активно беруть участь у спільних

проектах і програмах. Зокрема, популярними є «Програма шкільних обмінів для українських та польських шкіл», «Обмін шкільних європейських клубів між Польщею та Україною», «Програма Stady Tours to Poland», які сприяють мобільності студентів і викладачів. Також українським науковцям надаються широкі можливості завдяки різноманітним стипендіям, літнім школам, грантам та іншим формам підтримки [30 ,с.310].

Таблиця 2.1

Кількість українських студентів у Польщі
за період 2012-2022 рр.

Рік	Кількість студентів (осіб)
2012	6321
2014	15123
2016	30589
2018	35584
2020	38478
2022	36011

Джерело: Складено автором за даними Державної служби статистики України.

У рамках міжнародної освітньої співпраці відбувається обмін не лише студентами, але й викладачами. У контексті російської агресії та повномасштабної війни в Україні, Університет природничих наук у Любліні пропонує студентам та аспірантам з України, які приїхали до Польщі після 24 лютого 2022 року, можливість продовжити своє навчання, працювати над кандидатськими дисертаціями та брати участь у спільних гуманітарних проектах. Це забезпечує безперешкодний доступ до навчання, наукового обговорення і гармонійного розвитку студентів. Хоча польсько-українське освітнє співробітництво є досить популярним, його активність раніше зосереджувалась переважно на прикордонних регіонах.

Враховуючи глобальні екологічні виклики, обидві країни визнають важливість запобігання екологічним кризам і загрозам, а також необхідність створення безпечного природного середовища. Вони також акцентують увагу на превентивних заходах і боротьбі із забрудненням на місці його походження, застосовуючи економічні, технічні, організаційні та правові інструменти. З цією метою Україна і Польща підписали Угоду про співпрацю в галузі охорони навколишнього середовища, яка закріплює принцип відповідальності за заподіяну шкоду і формує основи для подальшого двостороннього і багатостороннього екологічного співробітництва (табл. 2.2) [31, с.90].

Можна зробити висновок, що охорона навколишнього середовища є ключовим напрямком співпраці між країнами і залишається актуальною як ніколи. Транспортна сфера, однак, є область, де українсько-польська співпраця ще не реалізувала свій потенціал. Хоча високопосадовці з обох країн неодноразово висловлювали наміри щодо спільного використання транзитного та інфраструктурного потенціалу, на практиці виникають труднощі, зокрема, у питаннях квот на вантажні перевезення Польщею.

Раніше погоджені плани, такі як проєкт «Go highway», що мав з'єднати Одесу, Хмельницький та Львів з Катовіце і Гдиною через швидке автосполучення, досі не реалізовані українською стороною. Це ускладнює реалізацію намірів України поглибити свою участь в Ініціативі Тримор'я. Проблеми з реформуванням «Укрзалізниці» також гальмують можливість створення спільного транспортного коридору від Китаю до Центральної Азії через Чорне море. Питання спрощення прикордонного руху, зокрема оптимізація пунктів пропуску і розподіл пасажирських і вантажних перевезень, потребують термінового вирішення на рівні президентських і міжурядових контактів.

Таблиця 2.2

Основний зміст Угоди між Урядами України та Республіки Польща
про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища

Стаття	Основний зміст
Стаття 1	Україна і Польща будуть розвивати і зміцнювати співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища, вирішення екологічних проблем і раціонального використання природних ресурсів у відповідності до концепції сталого розвитку з урахуванням інтересів обох країн.
Стаття 2	Співробітництво буде мати за мету покращання стану навколишнього середовища і підвищення екологічної безпеки в обох країнах, а також запобігання забрудненню навколишнього середовища.
Стаття 3	1) Договірні Сторони будуть стимулювати співробітництво щодо розробки нових безвідходних і маловідходних технологій, які запобігають забрудненню навколишнього середовища, і сприяти їх впровадженню. 2) Договірні Сторони будуть співпрацювати у вирішенні глобальних і регіональних проблем охорони навколишнього середовища, в тому числі шляхом розробки і реалізації багатосторонніх екологічних проектів.
Стаття 4	З метою реалізації цієї Угоди Договірні Сторони створюють Спільну Комісію по співробітництву в галузі охорони навколишнього середовища.
Стаття 5	Кожна з Договірних Сторін відповідає за інформування своєї місцевої влади, громадян та їх громадських організацій з питань охорони навколишнього середовища,

	що виникають в зв'язку з реалізацією цієї Угоди або припиненням її дії.
--	---

Джерело: Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища від 24.01.1994 р.

Аналіз дипломатичних та політичних відносин між Україною та Польщею свідчить про те, що країни переживають найбільш складний період за останні 25 років. Відчуття нестачі довгострокових пріоритетів та стратегічного планування стало помітним, особливо в контексті численних поточних проблем, які виходять за межі міжурядових відносин і впливають на стосунки між громадянами цих країн [32, с.429].

Зміни в Європі та зовнішньополітичні пріоритети Києва і Варшави мають значний вплив на статус, інтенсивність і динаміку двосторонніх відносин. Польща, як ключова держава Східної Європи, активно працює над розширенням правової основи для розвитку співпраці з Україною. Останні роки принесли значні зміни у законодавчу базу, що регулює ці відносини. На політичному, економічному та гуманітарному рівнях співпраця між країнами стала більш глибокою. Для подальшого розвитку партнерства важливо розширити і вдосконалити існуючу договірну базу, зокрема в таких сферах, як енергетика, торгівля, економічне співробітництво, транскордонне співробітництво, екологія, культура і військово-технічне співробітництво.

На сьогоднішній день Україна і Польща підписали близько 450 угод про міжрегіональне співробітництво. Попри численні проблеми, загальна динаміка відносин між країнами є позитивною. Успішний розвиток партнерства між Україною та Польщею значною мірою залежить від підтримки наявних політичних контактів, посилення суспільного діалогу та ефективності реформ в Україні.

Забезпечення послідовної зовнішньої політики обома державами може зміцнити двосторонні відносини, що, у свою чергу, допоможе Україні покращити свої позиції на міжнародній арені, посилити економічний розвиток

та інтеграцію в Європу. З українського боку активна укладення угод про партнерство між містами, районами та селищами, а з польського боку – на рівні міст, повітів і гмін, свідчить про стійке зростання цього процесу.

РОЗДІЛ 3. Розвиток українсько-польських транскордонних відносин у 1991-2013 рр

3.1. Встановлення дипломатичних відносин та основні договори

Встановлення дипломатичних відносин між Україною та Польщею стало важливим кроком у розвитку економічної співпраці між країнами. Польща, завдяки своїм логістичним перевагам, є привабливою для інвесторів. Вигідне географічне розташування дозволяє польським підприємствам легко здійснювати торгівлю з іншими країнами Європи, що робить її важливим партнером для України. Інфраструктура, яка активно розвивається, створює умови для полегшення транзиту товарів, що є важливим чинником для міжнародних компаній, які шукають ефективні шляхи поставок.

Економічна стабільність Польщі є ключовим елементом, який залучає іноземні інвестиції. Незважаючи на зовнішні виклики, польська економіка демонструє стабільне зростання, що робить країну надійним партнером для українських бізнесменів. Важливим фактором економічної співпраці є наявність стабільної правової системи, яка захищає інтереси інвесторів і забезпечує передбачуваність ринку. Це створює сприятливі умови для довгострокових інвестиційних проектів [11, с.55].

Розвиток ринку праці в Польщі також має позитивний вплив на економічні відносини з Україною. Зростання кількості робочих місць та залучення українських трудових мігрантів сприяє економічній активності обох країн. Українські працівники стали важливим ресурсом для польського ринку праці, що допомагає заповнювати вакантні позиції в різних секторах економіки. Це також зміцнює зв'язки між країнами на рівні людських ресурсів.

Торговельні відносини України та Польщі є ключовим елементом їхньої співпраці. Обидві країни активно розвивають торгівлю, обмінюючись товарами та послугами. Польща є важливим торговельним партнером для України, особливо у сфері машинобудування, сільського господарства та

енергетики. Тісні економічні зв'язки створюють основу для подальшого зростання обсягів торгівлі та спільних інвестиційних проектів.

Структура експорту та імпорту між Україною та Польщею є різноманітною. Україна постачає до Польщі сільськогосподарську продукцію, промислові товари та сировину, тоді як Польща експортує до України машини, техніку, автомобілі та інші товари з високою доданою вартістю. Така структура торгівлі сприяє розвитку обох економік і зміцненню їх взаємодії на європейському ринку.

Російське вторгнення в Україну мало значний вплив на торгівлю між Україною та Польщею. Військові дії призвели до зміни маршрутів поставок та адаптації економік до нових умов. Однак Польща продовжує підтримувати Україну, активно розвиваючи гуманітарну та економічну співпрацю в умовах війни. Торговельні зв'язки між країнами залишаються міцними, що сприяє відновленню та розвитку економіки України в післявоєнний період [12, с.158].

З точки зору логістики Польща має вагому перевагу завдяки своєму розташуванню в серці Європи, на перехресті головних транспортних маршрутів. Це забезпечує інвесторам легкий доступ до ринків країн Європейського Союзу і Східної Європи. Польща відзначається стабільною економікою з чітко визначеною макроекономічною ситуацією, що сприяє її економічному зростанню. Економічний розвиток Польщі відбувається швидкими темпами, з оптимістичними прогнозами на короткий термін, сильною фінансовою політикою та ефективними заходами для збільшення податкових надходжень, а ринок праці перебуває в найкращому стані за останні роки.

Польща володіє великим внутрішнім ринком з понад 38 мільйонами споживачів, що робить його привабливим для інвесторів. У 2021 році обсяг торгівлі послугами між Україною і Польщею становив 608,2 млн доларів США, що на 8,4% менше порівняно з попереднім роком. При цьому експорт українських послуг до Польщі зменшився лише на 0,7%, досягнувши 417,9 млн доларів США, що становить 3,7% від загального обсягу експортованих

послуг і займає 6-те місце серед основних ринків для українських послуг у світі. Імпорт послуг з Польщі зменшився на 21,5%, склавши 190,3 млн доларів США, що також становить 3,7% від загального обсягу, з позитивним сальдо для України на рівні 227,6 млн доларів США, яке зросло на 27,6% у порівнянні з 2020 роком [21, с.36].

Основні види послуг, що експортуються Україною до Польщі, включають послуги з переробки матеріальних ресурсів, частка яких складає 51% у загальному обсязі послуг, з ростом обсягів постачання на 7,6% в порівнянні з попереднім роком. Транспортні послуги займають друге місце за обсягом, їх частка складає 29%, але вони мають негативну динаміку зі зменшенням на 9%. На третьому місці – ділові послуги, які становлять 10% і демонструють зростання на 9,5%. Також значна частка в українському експорті послуг до Польщі належить послугам у сфері телекомунікацій, комп'ютерним та інформаційним послугам, обсяги яких зросли на 19,8% ()

У 2022 році обсяги експорту товарів з України склали 36,9 млрд доларів США, що є зниженням на 32% порівняно з січнем-жовтнем 2021 року. Це значне скорочення експорту вказує на серйозні зміни у зовнішньоторговельних відносинах. Польща стала головним напрямком українського експорту протягом перших десяти місяців 2022 року, з обсягом понад 5,6 млрд доларів США, що демонструє зростання на 15,4% у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року. Для більш детальної інформації про зміни у лідерах країн-експортерів з України можна звернутися до таблиці 3.1.

Зменшилася частка у вітчизняному експорті товарів для традиційних споживачів, таких як Італія, Індія і Єгипет. Зокрема, постачання товарів до Російської Федерації, як агресора, зменшилися з 5% до 1,3%, що призвело до падіння Росії з п'ятого місця в списку торговельних партнерів на двадцяте. Водночас, значно зросла частка експорту українських товарів до країн-сусідів, таких як Румунія, Угорщина, Словаччина, Болгарія та Молдова.

Таблиця 3.1

Частка країн у товарному експорті України у 2021-2022 рр., %

Країна	Рік	
	2021	2022
Китай	11,8	5,3
Польща	7,7	15,4
Туреччина	6,1	6,6
Італія	5,1	3,7
Російська Федерація	5,0	—
Німеччина	4,2	5,2
Індія	3,7	—
Нідерланди	3,3	3,6
Єгипет	2,9	—
Іспанія	2,5	—
Румунія	—	8,2
Угорщина	—	5,1
Словаччина	—	3,6
Болгарія	—	3,2

Джерело: Складено автором за даними Державної Митної Служби України

Постачання української продукції в ці країни здійснюється через наземні маршрути з безпечних прикордонних зон, таких як Закарпаття, Буковина і Одещина, яка намагається витримати обстріли. Водночас, Туреччина, Німеччина, Нідерланди, Іспанія та Чехія залишаються важливими імпортерами українських товарів, але Польща залишається головним партнером у цьому сегменті.

Товарна структура експорту з України до Польщі під час війни показує, що найбільші доходи країна отримала від постачання аграрної продукції. Найзначніша частка в експорті до Польщі припадає на кукурудзу, яка становить 12,9% (4,7 млрд доларів США), соняшникову олію – 12,1% (4,4 млрд

доларів США), а також руди і залізні концентрати – 7,5% (2,7 млрд доларів США), як зазначено в таблиці 3.2.

Незважаючи на те, що сільське господарство і металургія залишаються основними джерелами валютних надходжень, їх дохід від експорту значно скоротився за останній рік. Серед важливих товарів, що експортуються, також виділяються електрокабелі, електроенергія, електронагрівальне обладнання, лісоматеріали і меблі, що демонструє їх значущість у структурі вітчизняного товарного експорту [22, с.35].

Таблиця 3.2

Обсяги імпорту товарів до України у 2022 році

Країна	Частка у загальному імпорті, (%)	Обсяг імпорту, млрд дол. США
Китай	15%	6,5
Польща	9,9%	4,4
Німеччина	8,3%	3,6
Інші країни	66,8%	29,5
Загалом	100%	44,0

Джерело складено на основі [35, с.97]

Згідно з даними Державної митної служби України, у 2022 році обсяги імпорту товарів досягли приблизно 44 млрд доларів США, що становить 76,8% від обсягу імпорту за аналогічний період попереднього року. Хоча імпорт скоротився, це зменшення виявилось меншим, ніж у випадку з експортом; обсяги закупівлі закордонних товарів українцями зменшилися менше ніж на чверть у порівнянні з довоєнним рівнем, тоді як експорт скоротився майже на третину. Китай залишився незмінним лідером серед постачальників товарів в Україну, забезпечуючи 15% від загального обсягу імпорту, що еквівалентно 6,5 млрд доларів США.

Німеччина зберегла своє третє місце серед основних постачальників товарів до України, як і в 2021 році, з показником 8,3%, що дорівнює 3,6 млрд доларів США, відповідно до таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Частка країн у товарному імпорті України у 2021-2022 рр., %

Країна	Рік	
	2021	2022
Китай	15,0	15,1
Російська Федерація	9,1	3,6
Німеччина	8,2	8,3
Польща	6,8	9,9
Білорусь	6,6	3,2
США	4,5	4,2
Туреччина	4,4	5,2
Італія	3,7	3,3
Угорщина	3,3	—
Швейцарія	2,6	—
Чехія	—	2,9
Болгарія	—	3,3

Джерело: Складено автором за даними Державної Митної Служби України.

Після початку повномасштабного вторгнення Україна значно зменшила імпорт товарів з Росії, хоча ідеальним було б повне припинення економічних відносин з країною-агресором. У 2022 році Росія опустилася на шосте місце серед постачальників товарів до України, втративши своє попереднє друге місце. Її частка в загальному імпорті зменшилася майже втричі, з 9,1% до 3,6%, що складає 1,5 млрд доларів США. Незважаючи на це, російські товари все ще присутні на українському ринку [23, с.56].

Обсяги імпорту товарів до України у 2022 році склали трохи більше 44 млрд доларів США, що є значним зменшенням порівняно з 73,2 млрд доларів США у 2021 році. При цьому імпорт з Італії, Словаччини та Нідерландів залишився на колишньому рівні. Спостерігається зростання торговельних відносин з Польщею, Туреччиною, США, Чехією та Індією. У 2022 році в структурі імпорту з Польщі в Україні переважали нафта і нафтопродукти (15,6%), легкові автомобілі (5,8%), нафтові гази (4,1%), лікарські препарати (2,9%) та кам'яне вугілля (2,6%), як зазначено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

Структура імпорту Україною товарів з Польщі у 2022 р., %

Категорія товарів	Частка (%)
Нафта і нафтопродукти	15,6
Автомобілі легкові	5,8
Гази нафтові	4,1
Лікарські засоби	2,9
Вугілля кам'яне	2,6
Телефони	1,8
Дезінфекційні засоби	1,8
Трактори	1,4
Комп'ютерна техніка	1,0
Провід, кабелі	0,9
Добрива	0,9

Джерело: складено на основі [33, с.436].

Польський уряд ухвалив рішення заборонити імпорт української сільськогосподарської продукції до 30 червня 2023 року. До списку заборонених товарів увійшли зерно, молоко, яйця, м'ясо, мед та інші продукти харчування, всього 18 позицій (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Заборонені до ввезення на територію Польщі з України
(до 30 червня 2023 року)

Товари
Зернові
Цукор
Молоко
Яйця
М'ясо
Мед
Інші продовольчі товари

Джерело: складено на основі [26, с.46].

Голова партії «Право і справедливість» Ярослав Качинський прокоментував це рішення, зазначивши, що Польща прагне вирішити питання українського імпорту через міжурядову угоду. Така угода повинна врегулювати торговельні відносини між двома країнами так, щоб забезпечити економічні інтереси обох сторін. Це підтверджує, що, незважаючи на підтримку Варшави Києва, кожна країна повинна захищати свої національні інтереси, зокрема в аграрній сфері [24, с.51].

Таким чином, російське вторгнення в Україну суттєво вплинуло на зовнішньоекономічне співробітництво України, що призвело до змін у географічній та товарній структурі зовнішньої торгівлі. На тлі цих змін особливо помітним є посилення торговельних відносин з Польщею, яке вимагає узгодження національних інтересів обох країн.

3.2. Співпраця в гуманітарній та економічній сферах

Польща виступає ключовим союзником України в умовах військового конфлікту з Росією, надаючи значну підтримку в гуманітарній та економічній сферах. Важливою складовою співпраці є надання Польщею гуманітарної

допомоги, яка включає прийом українських біженців, постачання ліків, продуктів та іншої необхідної допомоги. Польща також активно підтримує Україну на міжнародній арені, допомагаючи зміцнювати позиції країни в Європейському Союзі та НАТО. Завдяки цим зусиллям Польща стала надійним партнером для України в складний період.

Масовий потік українських біженців до Польщі мав значний вплив на польську економіку. З одного боку, це створило додатковий тиск на соціальну інфраструктуру країни, але з іншого – українці, які виїхали до Польщі, почали активно працювати, що стимулювало ринок праці. Залучення українських мігрантів сприяло заповненню вакансій у різних галузях, таких як будівництво, сільське господарство та сфера послуг. Це допомогло Польщі втримати економічне зростання навіть у складних умовах війни.

Український бізнес у Польщі також набирає обертів, що свідчить про зміцнення економічних зв'язків між країнами. Багато українських підприємців переміщують свої бізнеси до Польщі, створюючи нові робочі місця і розширюючи можливості для економічного співробітництва. Це сприяє розвитку двосторонніх інвестицій і відкриває нові перспективи для обох країн. Спільні підприємства в різних галузях, таких як ІТ, сільське господарство та виробництво, зміцнюють економічні відносини і створюють нові можливості для зростання [10, с.86].

Етнополітичні та історичні питання залишаються важливою складовою українсько-польських відносин. Історичні конфлікти, такі як події Волинської трагедії, час від часу впливають на відносини, але обидві країни прагнуть подолати ці питання через діалог і співпрацю. Політика добросусідства і спільні зусилля для налагодження взаєморозуміння допомагають зменшувати напруженість та укріплювати міждержавні зв'язки.

Інвестиційні відносини між Україною та Польщею є важливою складовою співпраці, особливо в контексті війни та необхідності відновлення України. Польські інвестори активно беруть участь у спільних проектах, спрямованих на відновлення інфраструктури, модернізацію підприємств та

розвиток енергетики. Спільні зусилля в інвестиційних проектах допомагають обом країнам досягти економічної стабільності та підвищити рівень життя населення. Україна, зі свого боку, відкриває нові можливості для інвестицій, особливо у сфері відбудови після війни.

Відновлення України є важливим пріоритетом для обох держав, і Польща відіграє ключову роль у цьому процесі. Спільні інвестиційні проекти в галузі інфраструктури, енергетики та промисловості сприяють відновленню зруйнованих об'єктів і створенню нових можливостей для економічного зростання. Польща активно залучає інвесторів та міжнародні організації до участі у відновленні України, що є ключовим для зміцнення обох економік і забезпечення стабільності в регіоні.

З початку російсько-української війни Польща стала ключовим політичним і військовим союзником України, а також важливим гуманітарним і економічним партнером. За даними Євростату, більше мільйона українських біженців знайшли притулок у Польщі, де отримали соціальну підтримку і можливість підтримувати своє економічне становище. Польський кордон став важливою транзитною артерією для українського експорту, що втратило доступ до світових ринків через блоковані чорноморські порти, які до війни обробляли понад 92% всіх експортних перевезень. Польща також стала важливим ринком для українського бізнесу. Ще до війни, у 2021 році, кількість українських компаній у Польщі досягла рекордних 6 тисяч.

Незважаючи на те, що нинішній вплив війни ускладнює оцінку присутності українського бізнесу в Польщі, вже майже 40% працездатних українських переселенців знайшли роботу, а понад 71% самостійно забезпечують себе або використовують заощадження, що позитивно впливає на польську економіку. Феноменальний рівень відносин між обома країнами пояснюється тісною географічною сусідністю, культурною близькістю та спільним сприйняттям геополітичних викликів.

Однак реалізація потенціалу співпраці потребує системного підходу, що не може обмежуватися лише індивідуальними контактами, зокрема в бізнес-

середовищі. Хоча Україна та Польща мають хороші передумови для створення вигідної економічної моделі співпраці, реалізація цього потенціалу ускладнюється етнополітичними і історичними суперечками, а також проблемами українського бізнес-середовища [25, с.94].

З одного боку, постійна підтримка євроінтеграційних прагнень України і тверда позиція Польщі щодо антиросійських санкцій створюють умови для економічного партнерства між країнами. З іншого боку, історичні і етнополітичні питання переважають у двосторонніх відносинах, що заважає розвитку економічної співпраці. Це робить економічні інтереси і ринкову кон'юнктуру менш важливими, перетворюючи співпрацю на більш декларативну, ніж реальну. Негативні настрої щодо співпраці польських бізнесменів з українськими можуть бути спричинені гіршими умовами для ведення бізнесу в Україні. Хоча польський напрямок у зовнішньоекономічній політиці України чітко простежується, він потребує більше акцентів і реформ для розвитку перспективних напрямів співпраці.

В Експортній стратегії України пріоритет надано інвестиційним відносинам з Польщею, яка займає 9 місце серед країн за обсягами прямих іноземних інвестицій в українську економіку. Однак, Польща не згадана як важливий торговельний партнер у дорожній карті розвитку українського експорту, незважаючи на те, що вона є ключовим партнером України за обсягами товарного експорту. Хоча Польща входить до десятки країн з найбільшим товарообігом агропродовольчої продукції з Україною, її роль не відображена у Стратегії розвитку експорту сільськогосподарської, харчової та переробної продукції.

Документи, що мали б забезпечити подальший розвиток стратегічного партнерства між Україною та Польщею в сферах торговельного, економічного, транспортного, екологічного та прикордонного співробітництва, частково втратили свою актуальність і потребують оновлення. Нещодавні українсько-польські угоди переважно стосуються

військово-технічної співпраці, проте є й наміри польської сторони підтримати створення цивілізованого економічного простору в Україні.

В інвестиційному середовищі Україна і Польща, попри близькість економік і географічну сусідність, виступають не лише як партнери, а частково як конкуренти на міжнародному ринку капіталу. Польща активно інвестує в українську економіку, але це ускладнюється несприятливим інвестиційним кліматом та недоліками в податковому законодавстві України. Польські інвестиції складають 2% від загального обсягу іноземних капіталовкладень в Україні, переважно в переробну промисловість. Порівняння обсягів інвестицій показує значну різницю: у 2019 році Польща залучила у чотири рази більше прямих іноземних інвестицій (13,2 млрд дол. США), ніж Україна. Польські інвестори часто віддають перевагу більш стабільним країнам через проблеми з законодавством, судовою системою та прозорістю державних інституцій в Україні, а також відсутність належного захисту інтелектуальної власності. Інвестиції з України в Польщу поки що на низькому рівні.

Проблеми виникають і з використанням кредитних ресурсів: польський кредит в розмірі 100 мільйонів доларів, призначений для фінансування проектів з модернізації прикордонної дорожньої інфраструктури та обладнання пунктів пропуску на українсько-польському кордоні, був заблокований на майже п'ять років через недоліки в українському законодавстві. Як наслідок, основним джерелом фінансування з Польщі є перекази трудових мігрантів, які склали 3,6 мільярда доларів США. Більшість інвесторів і підприємців з України та СНД вважають Польщу привабливою для бізнесу завдяки стабільній економіці, яка відзначається серед інших країн Євросоюзу та займає провідні позиції в Центральній і Східній Європі за показниками двосторонньої торгівлі, зростання ВВП і стійкості до економічних криз [26, с.45].

Причини зацікавленості польським ринком включають:

- 1) Привабливий інвестиційний клімат. Польща пропонує сприятливі умови для відкриття і ведення бізнесу, які поєднуються з її членством в

Євросоюзі та стабільністю соціально-економічного розвитку. Крім того, в Польщі функціонують 14 спеціальних економічних зон.

2) Висококваліфікований ринок праці. Польща славиться освіченими, амбітними та працьовитими кадрами.

3) Багатовекторність економіки. Польща має розвинене бізнес-середовище з різноманітними та спеціалізованими галузями економіки. Розвинена мережа постачальників, субпідрядників, кластери і промислові технопарки дозволяють організувати високотехнологічне виробництво і знайти партнерів у таких сферах, як ІТ, машинобудування, виробництво споживчих товарів, електроніка та фінанси.

4) Макроекономічна стабільність. Економічна і політична стабільність в Польщі сприяє довгостроковому плануванню інвестиційних проектів.

5) Виробництво та обслуговування в Польщі відповідають європейським стандартам, що забезпечує високу якість продукції та послуг. Бізнес-середовище в країні відрізняється високою гнучкістю, здатне швидко адаптуватися до нових потреб та активно розвивається.

6) Розвинена інфраструктура Польщі, зокрема в сферах дорожнього та залізничного транспорту, енергетики та інформаційних технологій, сприяє зростанню різних економічних секторів.

7) Доступ до фінансових ресурсів. Польща є одним з найбільших отримувачів фондів ЄС. На період з 2014 по 2020 рік країні було виділено понад 100 мільярдів євро з Європейських фондів для підтримки та фінансування бізнесу. Згідно з даними Польського економічного інституту (PIE), у 2021 році обсяг прямих іноземних інвестицій в Польщу зріс на 82%, досягнувши 24,8 мільярда доларів США. Це дозволило Польщі зайняти 14-те місце у світі та 3-тє місце в Європейському Союзі за обсягом прямих іноземних інвестицій після Німеччини та Швеції. Раніше рекордний рівень інвестицій у Польщі був зафіксований у 2007 році і складав 19,9 мільярда доларів США.

За результатами 2021 року, загальна сума іноземних інвестицій в Польщі становила 269 мільярдів доларів США. Польща раніше не входила до числа найбільших європейських інвесторів, очолюваних Німеччиною (1417 проектів на 43,8 мільярда доларів США), Великобританією (1125 проектів на 37,4 мільярда доларів США) та Францією (725 проектів на 28,9 мільярда доларів США). Наразі іноземні інвестори найбільше вкладають кошти в сектор виробництва (42%), фінансові послуги (22,7%) та автотранспорт і зв'язок (12,1%). Співпраця між Україною та Польщею в різних сферах, від економіки до культури, розпочалася з моменту проголошення незалежності України і продовжується донині. Наприклад, 1 червня 2022 року в Києві під час міжурядових консультацій Україна та Польща домовилися про спільні проекти в оборонній сфері, енергетиці та регіональному розвитку [27, с.90].

Після зустрічі сторони уклали кілька важливих угод, зокрема:

- Спільна декларація між Міністерством фондів та регіональної політики Польщі і Міністерством розвитку громад та територій України.
- Спільна декларація Міністрів внутрішніх справ Польщі та України про тісну співпрацю прикордонних служб.
- Меморандум про співпрацю між Міністерствами енергетики України та Польщі, спрямований на посилення кооперації в енергетичній сфері.
- Меморандум про створення спільної польсько-української комісії для розвитку співпраці між підприємствами обох країн.
- Меморандум про співробітництво між Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України і Міністерством клімату та навколишнього середовища Польщі.

В умовах війни бізнесовий сектор спостерігає за ситуацією в Україні з насторогою. Це цілком зрозуміло, оскільки великі проекти не можуть фінансуватися і реалізовуватися до завершення конфлікту. Тим не менш, вже є можливості для малих бізнесів на українсько-польському кордоні. Зокрема, ці можливості зосереджені на агропродовольчих товарах і харчовій промисловості, адже Польща є воротами до Європи для України.

У цьому контексті, більшість торгових і виробничих можливостей можуть бути реалізовані на рівні малого і середнього бізнесу України та Польщі, ніж з іншими європейськими країнами. Перспективними є проекти, які дозволяють швидкий експорт продуктів до Польщі через західні області України. Польща може бути зацікавлена як у внутрішньому ринку, так і в Україні як плацдармі для подальшого експорту в Європу. Експортоорієнтовані проекти для Польщі будуть більш цінними. Країна також може бути зацікавлена в проектах, які частково або повністю реалізуються на її території, зокрема, з операційною частиною в Україні, а виробничою – у Польщі [28, с.105].

В Україні існує активний приватний сектор, який інвестує в українські компанії вже понад 20 років через фонди і портфельні компанії. Цей сектор активно зацікавлений у відновленні країни. Залучення польських інвесторів до спільних проектів може продемонструвати світові, що можливості для реалізації вже є, навіть до завершення війни. Це включає спільне інвестування в проекти, ініційовані приватним сектором України, зокрема через інвестиційну платформу Ukrainian Redevelopment Platform.

Ця платформа, разом з іншими національними інвестиційними асоціаціями, має на меті залучення іноземних інвесторів, зокрема з Польщі, для реалізації проектів у сферах енергетики, очищення води, харчової промисловості, будівництва нових міст, медицини та інших. На платформі будуть представлені не лише проекти членів асоціації, але й проекти інших учасників. Важливу роль у підготовці проектів відіграватимуть фахівці з інвестиційної сфери, такі як консультанти, інвестиційні банкіри та юристи, які забезпечать високий рівень підготовки проектів з урахуванням сучасних вимог.

Інвестиційна рада відбиратиме проекти, що є критично важливими для України і мають перспективи для розвитку. Інвестиційні консультанти забезпечать високу якість проектів. Після затвердження проектів на платформі, розпочнеться пошук партнерів для спільного підприємництва або

співінвесторів, які будуть зацікавлені у реалізації проектів в Україні разом з ініціаторами.

Приватні ініціативи малого і середнього бізнесу, спільно з українськими інвесторами, зможуть стимулювати іноземних партнерів до участі у спільних проектах. Існує досвід спільних інвестицій з польськими фондами в українські ІТ-компанії, а також продажу української компанії CoreValue польській компанії «ІТ КОНТРАКТ». У майбутньому передбачається попит на проекти у сфері виробництва і продажу будівельних матеріалів, де Польща може надати необхідні технології та можливості. Це, зокрема, стосується повоєнного відновлення України, де проекти з виробництва будівельних матеріалів можуть успішно реалізовуватись завдяки експортним можливостям через Польщу до Європи.

Щоб це стало можливим, потрібно представити реальні проекти і зацікавити міжнародних партнерів. Нещодавно між урядами країн було досягнуто угоди про співпрацю в розвитку українських громад як частини плану відновлення України. Досвід Польщі у використанні європейських фондів буде корисний у цій кооперації. Очікується також зростання транскордонної торгівлі електроенергією, що відкриває можливості для експорту української електроенергії в Європу та участі України в європейських енергетичних проектах [29, с.101].

Об'єднання України та Польщі в економічний кластер вже розпочалося і продовжується на різних рівнях, від урядового до місцевого. Така співпраця зміцнить відносини між сусідніми країнами, що мають спільні інтереси, та пришвидшить економічне відновлення України через реалізацію важливих і перспективних проектів у різних галузях.

3.3. Розбудова прикордонної інфраструктури

Розбудова прикордонної інфраструктури між Україною та Польщею відіграє важливу роль у регулюванні міграційних процесів між двома країнами. Польща стала одним з головних напрямків для українських

трудових мігрантів, особливо після початку військових дій на сході України. Інтенсифікація міграційних потоків вимагає створення сучасних та ефективних пунктів пропуску, що сприяло б спрощенню перетину кордону та зменшенню черг.

Анексія Криму та війна на Донбасі значно вплинули на міграційні процеси. Багато українців були змушені шукати безпечного місця проживання за кордоном, зокрема у Польщі. Це створило нові виклики для обох країн, оскільки Польща повинна була адаптувати свою прикордонну інфраструктуру для обслуговування збільшеного потоку мігрантів, а Україна – вирішувати питання повернення та інтеграції переселенців у суспільство після стабілізації ситуації [11, с.55].

Економічний вплив міграції на обидві країни має як позитивні, так і негативні аспекти. Українські мігранти в Польщі забезпечують додаткову робочу силу, яка допомагає зростанню польської економіки, але водночас Україна стикається з проблемою втрати кваліфікованих кадрів. Польща також розвиває інфраструктурні проекти, що сприяє покращенню умов для мігрантів та розвитку регіональної економіки.

Проблеми підготовки кваліфікованих працівників залишаються актуальними для обох країн. Польща потребує більшої кількості кваліфікованих кадрів для різних секторів економіки, тоді як Україна стикається з відтоком спеціалістів. Розвиток програм професійної підготовки, які могли б адаптувати українських працівників до умов польського ринку, є важливим кроком у вирішенні цих проблем.

Політика міграції та стратегії повернення мігрантів є центральними для збереження демографічного балансу в Україні. Держава працює над тим, щоб створити умови для повернення українців, надаючи їм можливості для працевлаштування та розвитку бізнесу вдома. Інфраструктурні проекти, зокрема на прикордонних територіях, сприяють розвитку регіонів і можуть заохотити мігрантів повернутися, що позитивно вплине на економічний розвиток країни [12, с.156].

Розвиток економічних зв'язків між Польщею та Україною, зокрема зростання товарообігу, потребує впровадження міжурядових і міжсекторальних правових актів для регулювання співпраці в чітко визначених областях. На сьогодні підписано близько 150 двосторонніх угод, які встановлюють правила і норми взаємодії між двома країнами. У 2020–2021 роках товарообіг між Польщею та Україною склав приблизно 8,9 мільярда доларів США, що на 3,4% більше порівняно з попереднім періодом. При цьому експорт польських товарів до України зріс до 5,98 мільярда доларів, що на 7,4% більше, тоді як імпорту українських товарів до Польщі зменшився до 2,9 мільярда доларів, що на 3,8% менше.

Після початку російської агресії в 2014 році, Україна перенаправила свої економічні пріоритети в бік Центральної та Західної Європи, особливо акцентуючи на Польщі. Польща стала одним із ключових торгових партнерів України, займаючи третє місце в рейтингу українських торгових партнерів після Китаю і Німеччини. Натомість Україна займає 14-е місце серед імпортерів польських товарів і 21-е місце серед експортерів товарів до Польщі [51, с.104].

Важливими для економічного співробітництва є проекти, що сприяють підвищенню енергетичної безпеки та незалежності, як для України, так і для Польщі, а також для всього регіону Центрально-Східної Європи. До таких проектів відносяться продовження нафтопроводу Одеса-Броди до Польщі, розширення інфраструктури постачання через регазифікаційні термінали в Свіноуйсці та Гданську, видобуток газу компаніями PGNiG і «Нафтогаз України», а також будівництво польсько-українського газового інтерконектора. Однак, незважаючи на ці ініціативи, обсяги торговельної співпраці між Україною та Польщею, а також з іншими країнами ЄС, поки що не є достатніми для вирішення всіх економічних проблем України.

Україна потребує пошуку нових ринків збуту та створення умов для розвитку і відновлення виробництва високотехнологічної продукції. Польща має потенціал стати ключовим партнером для України, оскільки вона є

важливим містком до європейського ринку. На даний момент Польща займає друге місце серед країн-імпортерів українських товарів, після Китаю, тоді як її значення в зовнішній торгівлі України не є таким значним. У 2021 році загальний обсяг двосторонньої торгівлі між Україною та Польщею склав приблизно 11 мільярдів доларів, що є суттєвим зростанням порівняно з 8 мільярдами доларів у 2020 році. Це свідчить про покращення позитивного сальдо в торгівлі товарами між двома країнами.

У 2021 році торгівельне сальдо між Україною та Польщею склало +268,8 мільйона доларів США. Обсяг двосторонньої торгівлі товарами досяг 10,2 мільярда доларів, що є значним зростанням порівняно з 7,36 мільярда доларів у 2020 році, хоча ці показники залишаються меншими ніж з Китаєм. Експорт з України до Польщі зріс до 5,23 мільярда доларів, перевищуючи показник 2020 року, який становив 3,27 мільярда доларів. Імпорт з Польщі також збільшився на близько 20% і склав 4,96 мільярда доларів.

Частка експорту України до Польщі у загальному експорті країни складає близько 8%, а у загальному обсязі експорту до країн ЄС – близько 20%. Позитивне сальдо для України у 2021 році становило приблизно 270 мільйонів доларів, тоді як у 2020 році негативне сальдо було 816 мільйонів доларів. Порівняно з груднем 2021 року, у січні 2022 року експорт з України зріс на 31,9%, а у грудні 2021 року цей показник зріс на 13,9%. Імпорт з Польщі в січні 2022 року збільшився на 48,9%, що на 21% більше, ніж у грудні 2021 року [52, с.61].

Польща стала однією з п'яти найбільших імпортерів української аграрної продукції у світі, розділивши п'яту позицію з Туреччиною і поступившись лише Китаю, Індії, Нідерландам і Єгипту. З 2017 року Польща є найбільшим постачальником агропродукції в Україну, обсяг імпорту якої у 2021 році склав 883 мільйони доларів США. Це свідчить про позитивну динаміку у загальному обсязі торгівлі товарами та послугами між країнами.

Таблиця 3.6

Динаміка торгівлі товарами між Україною та Польщею, 2015-2021 рр.

Рік	Показник 1	Показник 2	Показник 3
2015	4,5	2,1	-0,4
2016	5,2	2,3	-0,5
2017	6,6	3,0	-0,6
2018	7,4	3,6	-0,2
2019	8,1	3,7	-0,7
2020	8,0	3,7	-0,6
2021	10,9	5,7	0,5

Джерело: Таблицю розроблено автором на основі джерела [51, с.104].

Примітка: Показник 1 – обсяг експорту товарів з України до Польщі (млрд. доларів США), показник 2 – обсяг імпорту товарів з Польщі до України (млрд. доларів США), показник 3 – сальдо торговельного балансу між Україною та Польщею (млрд. доларів США).

Аналіз торгівлі товарами між Україною та Польщею за 2015-2021 роки свідчить про стабільний зріст обсягів торгівлі, хоча й з деякими коливаннями. У 2015 році обсяг торгівлі складав 4,5 мільярда доларів США. Протягом наступних років показники поступово зростали, досягнувши 8,1 мільярда доларів у 2019 році. У 2020 році спостерігалось незначне зниження до 8,0 мільярда доларів, але вже в 2021 році обсяги торгівлі суттєво зросли до 10,9 мільярда доларів.

Експорт з України до Польщі збільшувався з 2,1 мільярда доларів у 2015 році до 5,7 мільярда доларів у 2021 році, демонструючи стабільний ріст, хоча і з деякими незначними коливаннями. Імпорт з Польщі також зріс з 2,4 мільярда доларів у 2015 році до 5,2 мільярда доларів у 2021 році, що вказує на зростання товарообігу в цьому напрямку.

Сальдо торгівлі змінилося суттєво: у 2015 році спостерігалось негативне сальдо у розмірі -0,4 мільярда доларів, яке поступово змінилося на позитивне з 2021 року, досягнувши 0,5 мільярда доларів. Це свідчить про поліпшення

балансу торгівельних відносин між Україною та Польщею і відзначає позитивний тренд у останні роки [55, с.34].

Міграція населення є постійним процесом, який супроводжує людське життя і відзначає будь-які значні людські групи в різні періоди історії. Сучасний розподіл населення по світу в значній мірі визначається міграційними процесами. На сьогодні ці процеси формуються під впливом державної політики та стають індикаторами ефективності діяльності державних інститутів. Міграція українців до Польщі є результатом реалізації політики держави. Складна соціально-економічна ситуація в Україні, а також політика європейських країн і Росії в сферах економіки, освіти та перерозподілу ресурсів сприяють цьому процесу.

Злагоджена державна політика Польщі в контексті невизначеності української політики, війни на сході України і економічних труднощів призводять до збільшення темпів і обсягів міграції українців до Польщі, зокрема в сферах праці та освіти. Польща стала основною країною призначення для українських трудових мігрантів, обійшовши Росію. Це сприяло поглибленню міжлюдських і міждержавних стосунків, але також викликало побоювання в Україні щодо втрати населення і призвело до конкуренції на ринку праці в Польщі, що впливає на рівень заробітних плат.

Розглядаючи міграційні процеси між Україною і Польщею до 2022 року, можна відзначити, що Польща стикається з дефіцитом робочої сили на фоні успішного економічного розвитку і рекордно низького рівня безробіття. Потреба в додатковій робочій силі зросла через масовий виїзд поляків до країн ЄС з вищими зарплатами. За оцінками Асоціації польських підприємців і роботодавців, для підтримання темпів економічного зростання Польщі потрібно буде ще 5 мільйонів працівників протягом наступних 20 років. Вже зараз третина польських компаній стикається з труднощами у підборі персоналу, зокрема для робочих професій, і 39% з них планують наймати українців [30, с.312].

Серед великих підприємств з кількістю працівників понад 250, майже половина планує наймати українців. Польща вже протягом 15 років має проблему відтоку своїх громадян до країн Євросоюзу і відчуває гострий дефіцит робочої сили. Попри зростання антиіммігрантських настроїв у Польщі, частина поляків визнає важливу роль українських іммігрантів у економіці країни. Українці займають місця, які залишили поляки, що виїхали в інші країни ЄС за кращими умовами життя і роботи.

Україну і Польщу об'єднують територіальна близькість, спільна історія та культурні зв'язки, а також родинні відносини і добросусідські стосунки, що зберігалися до недавнього часу.

Міграційні процеси в Україні мають виражену регіональність, оскільки більшість мігрантів походять з західних областей країни. Причини вибору Польщі як місця для проживання чи роботи українських мігрантів можна розділити на соціальні, культурні, освітні та економічні. Найбільш поширеною є економічна міграція, що зумовлена державними політиками як України, так і Польщі. За прогнозами Європейської комісії, до 2060 року чисельність населення Польщі зменшиться на 5 мільйонів осіб, а кількість людей старше 65 років досягне третини населення. Через ці демографічні проблеми Польща активно залучає мігрантів, зокрема з України.

Розглянемо основні причини міграції та політику Польщі в цьому контексті:

Соціальні фактори (родинні зв'язки, возз'єднання сімей). Польща має спеціальні правила для іноземців, які дозволяють їм переїжджати разом з членами сім'ї, що вже законно проживають у країні, щоб забезпечити збереження сімейних зв'язків.

Культурні фактори (повернення на батьківщину предків, релігійні міркування). У 2000 році польський сейм ухвалив закон про репатріацію, який у 2017 році було спрощено. Минулого року Польщу повернулися 260 репатріантів з Казахстану, Росії, Узбекистану та України, і це число, ймовірно, зростатиме.

Освітні фактори (навчання в університетах, тривалі стажування). За даними аналітичного центру CEDOS, кількість українців, які навчаються за кордоном, зросла на 129% між 2009 і 2015 роками, при цьому значна частина цього приросту припадає на Польщу. Якщо в 2008-2009 роках польські університети відвідували 2 831 українців, то у 2015-2016 роках їх кількість зросла до 30 589, що складає понад 53% всіх іноземних студентів у Польщі. Польща приваблює студентів близькістю мови, великою українською діаспорою та високим рівнем освіти. Наприкінці 1990-х і на початку 2000-х років Польща провела масштабні рекламні кампанії і запропонувала стипендії для українських студентів. Натомість, в Україні реформи в освіті почалися нещодавно і супроводжуються проблемами фінансування, відсутністю стратегії розвитку та системи оцінювання якості освіти. Хоча в Україні є певні покращення, проблеми з автономією університетів та затримки з реформами залишаються актуальними [31, с.90].

Економічні та трудові аспекти (пошук високих доходів, вигідніші умови для ведення бізнесу, поліпшення фінансового становища тощо). Українці часто обирають Польщу для працевлаштування або для участі у так званій «човниковій торгівлі». У 1990-х роках популярність «човникової торгівлі» з Польщею почала зменшуватися. З 1 січня 2018 року в Україні введено обмеження на безмитне ввезення товарів, що викликало негативну реакцію серед мешканців прикордонних областей, які активно займалися цією торгівлею. Тому цей тип міграції, ймовірно, продовжить знижуватися.

Серед українських мігрантів найбільшу частку складають трудові мігранти, які можна поділити на кілька категорій:

- трудові мігранти, які повернулися до України;
- короткострокові трудові мігранти;
- працівники, що постійно емігрують.

У 2015 році Національний банк Польщі провів дослідження, яке підтвердило, що зростання кількості українських мігрантів в Польщі стало наслідком погіршення політичної та економічної ситуації в Україні.

Відзначено, що 41,3% опитаних у 2014-2015 роках приїхали до Польщі вперше для роботи. Протягом 2015-2019 років спостерігалось значне збільшення числа заробітчан у Польщі через анексію Криму, війну на сході України і соціально-економічні труднощі, які виникли внаслідок цих подій.

Особи, які були змушені покинути Крим, Донецьку та Луганську області, а також внутрішньо переміщені особи (ВПО), також шукали можливості поліпшення умов життя через відсутність чіткої регуляції їх статусу, недостатню державну підтримку та обмеження прав і свобод.

Російське вторгнення в Україну стало причиною однієї з найбільших гуманітарних криз в Європі з часів Другої світової війни. Через війну десятки мільйонів українців були змушені змінити місце проживання, і близько п'яти мільйонів виїхали через західний кордон, де знайшли тимчасовий притулок. Зазвичай, біженці створюють додатковий тягар для приймаючих країн, оскільки потребують значних витрат на підтримку та адаптацію. Однак ситуація з українськими біженцями може стати винятком з цього правила, відрізняючись від попередніх міграційних криз в Європі [32, с.429].

Важливою особливістю є те, що переважна більшість українських біженців – це жінки працездатного віку з вищою освітою та їхні діти. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), до 3 січня 2023 року приблизно 4,9 мільйона українських біженців отримали статус тимчасового захисту в країнах Європи, що складає близько 1% населення Європейського Союзу. Польща, Німеччина та Чехія прийняли найбільшу кількість українських біженців. Основні чинники, що спонукають українців до еміграції, наведені у табл. 3.7.

За даними Державної служби статистики України, протягом 1992-2022 рр. у Польщу емігрувало 22229 українців, з них 40% – за період 2016-2022 рр. (табл.3.8.):

Таблиця 3.7

Причини міграції українців до Польщі

Причина	Опис
Низький рівень життя та заробітної плати	Низькі доходи та погані умови життя, які змушують шукати кращі можливості за кордоном.
Неможливість знайти роботу	Відсутність стабільного працевлаштування і можливостей для розвитку кар'єри в Україні.
Військовий конфлікт на Сході України	Стихійні і тривалі конфлікти, що створюють небезпеку і непередбачуваність у регіоні.
Розчарування економічною політикою держави	Нездатність уряду забезпечити стабільний економічний розвиток і покращити життєвий рівень.
Відсутність відчуття безпеки та невпевненість у завтрашньому дні	Постійний стрес і тривога через нестабільність ситуації в країні.
Бажання забезпечити краще майбутнє своїм дітям	Прагнення забезпечити своїм дітям кращі умови для навчання та розвитку.
Висока залежність від зовнішніх геополітичних гравців	Вплив інших країн на внутрішню політику та економіку України.
Корупція	Неправомірне використання влади та ресурсів, що впливає на якість життя і можливості.
Військове вторгнення Росії	Розширення військового конфлікту, яке додатково посилює міграційні процеси через загрозу безпеці.

Джерело складено на основі [28, с.105].

Таблиця 3.8

Кількість українських мігрантів до Республіки Польща за період 1992-2022
рр., (ос.)

Показник	Значення
Загальна кількість українців, які емігрували до Польщі (1992-2022 рр.)	22,229 осіб
Частка мігрантів за період 2016-2022 рр.	40%
Кількість українців з чинним дозволом на проживання в Польщі (кінець 2021 р.)	Понад 300,000 осіб
Вікова структура українців з дозволом на проживання в Польщі	
- Вік 18-40 років	60%
- Вік до 18 років	12%
- Вік старше 40 років	28%
Частка українців серед всіх іноземців у Польщі	57%
Загальна кількість українців, які перебували в Польщі до війни та прибули після 24 лютого 2022 року	3.37 млн осіб
Частка українців в населення Польщі	8%
Результати опитування українських мігрантів	
- Кількість респондентів	88 осіб
- Чоловіки	36 (40.9%)
- Жінки	52 (59.1%)

Вікова структура респондентів	
- Вік 19-25 років	64.7%
- Вік 26-35 років	14.7%
- Вік 36-45 років	14.7%
- Вік 46-60 років	5.9%
Освітній рівень респондентів	
- Вища освіта	35.3%
- Незакінчена вища освіта	44.1%
- Професійно-технічна освіта	17.6%
- Повна загальна середня освіта	2.9%
Місце отримання освіти	
- В Україні	61.4%
- У Польщі	39.6%
Мета міграції	
- Отримання освіти	61.3%
- Заробіток	38.7%
Статус зайнятості респондентів	
- Навчаються	23.5%
- Навчаються і працюють	37.8%
Проблеми в Україні (можна обрати декілька)	
- Заробітна плата	65.7%
- Відсутність роботи	34.3%
- Освіта	48.6%
- Якість життя	71.4%
- Культура	17.1%
- Політичне становище	57.1%
- Особисті проблеми	14.3%

Джерело складено на основі [29, с.101].

Наприкінці 2021 року в Польщі перебувало понад 300 тисяч українців із дійсним дозволом на проживання. Серед них приблизно 60% складають особи віком від 18 до 40 років, близько 12% – діти та підлітки до 18 років, а 28% – особи старше 40 років. Українці становлять майже 57% усіх іноземців, які оселилися в Польщі. Аналітики з'ясували, що загальна кількість українців, які жили в Польщі до початку війни, та тих, хто прибув як біженці після 24 лютого 2022 року, становить 3,37 мільйона осіб. Це приблизно 8% від загального населення Польщі.

Ось деякі дані з опитування українських мігрантів, яке проводилося через соціальні мережі і в якому взяли участь 88 осіб. Серед опитаних 40,9% були чоловіками, а 59,1% – жінками. Найактивнішими в опитуванні виявилися респонденти віком від 19 до 25 років (64,7%). Особи віком 26-35 років та 36-45 років становили по 14,7%, а 5,9% – віком 46-60 років. Освіту вищого рівня мали 35,3% респондентів, 44,1% – незакінчену вищу, 17,6% – професійно-технічну, 2,9% – середню загальну. Більшість (61,4%) здобули освіту в Україні, 39,6% – у Польщі. Серед опитаних 61,3% назвали отримання освіти основною причиною міграції до Польщі, решта приїхали для заробітку. При цьому лише 23,5% з них навчались безпосередньо, а 37,8% поєднували навчання з роботою [33, с.439].

На питання про те, що не влаштовувало в Україні, респонденти вказали наступні причини: заробітна плата (65,7%), відсутність роботи (34,3%), освіта (48,6%), якість життя (71,4%), культура (17,1%), політична ситуація (57,1%), особисті проблеми (14,3%).

Оцінюючи українсько-польські міграційні процеси, слід виділити два основні напрямки: трудову міграцію та освітню міграцію. За даними досліджень, лише від 2% до 16% українських студентів, які навчаються в Польщі, планують повернутися в Україну. Серед респондентів у цьому опитуванні таких було більше – 28,6%. Ще 22,9% висловили намір повернутися, якщо ситуація в Україні поліпшиться. Проте загалом, перетворення освітньої міграції на постійне перебування є значною загрозою

для України. Повномасштабна російська агресія призвела до того, що ще більше українців виїхали з країни, переважно до Польщі. Станом на 31 серпня 2022 року, 1,3 мільйона українців отримали тимчасовий захист у Польщі.

Міграція населення має суттєвий вплив на різні сфери суспільного розвитку, такі як економіка, соціальна сфера, політика та демографічні процеси. Розглянемо, як українська еміграція впливає на економіки України та Польщі.

Україна є джерелом робочої сили для польської економіки, але цей процес негативно позначається на економічному становищі самої України. Міграція забирає не тільки надлишкову робочу силу, але й тих фахівців, які необхідні для ефективного розвитку економіки. Внаслідок цього виникає дефіцит кваліфікованих працівників у різних галузях та регіонах, що заважає створенню нових робочих місць. Зокрема, Україні бракує спеціалістів з обслуговування та експлуатації технологічного обладнання, будівельників, а також працівників у сільському господарстві, промисловості, транспорті та зв'язку.

Втрати для економіки мають як прямий характер – у вигляді недоотриманих податків і внесків на соціальне страхування, так і непрямий – через неефективне використання бюджетних коштів на підготовку фахівців, зниження якості послуг. Висока ймовірність того, що висококваліфіковані мігранти не повернуться додому, погіршує вікову та кваліфікаційну структуру робочої сили і уповільнює економічний розвиток. З іншого боку, гроші, зароблені мігрантами і витрачені на споживання, ведуть до підвищення цін, інфляції та зростання імпорту. Трудова міграція також впливає на сімейні стосунки, виховання дітей і рівень народжуваності, що додатково погіршує економічну ситуацію в Україні [34, с.711].

Польща також отримує вигоду від імміграції українців. Оскільки українські робітники готові працювати за нижчу заробітну плату порівняно з поляками, це може призвести до стагнації рівня зарплат і збільшення рівня безробіття.

Незважаючи на існування Стратегії державної міграційної політики України до 2025 року та відповідного плану реалізації, суттєвих змін у ситуації не спостерігається. Деякі урядові ініціативи, такі як надання 5000 євро для створення бізнесу тим, хто повернеться в Україну, не мали очікуваного ефекту. У 2021 році обсяги трудової міграції швидко відновилися і перевищили показники до пандемії. У першій половині 2021 року Польща видала понад 400 тисяч робочих віз, тоді як за весь 2020 рік було видано лише 500 тисяч віз (табл.3.9.):

Таблиця 3.9

Вплив міграції українців на економіку України та Польщі

Вплив міграції	Україна	Польща
Позитивний вплив		
- Збільшення грошових переказів від трудових мігрантів	Так	Так
- Скорочення безробіття на внутрішньому ринку	Так	Ні
- Повернення частини робочої сили з новими знаннями та досвідом	Так	Ні
- Зростання ВВП, пришвидшення розвитку економіки	Ні	Так
- Заповнення вільних робочих місць	Ні	Так
- Мігранти не потребують навчання	Ні	Так
- Стимулювання споживчого попиту	Ні	Так
Негативний вплив		
- Зниження темпів виробництва в Україні	Так	Ні
- «Подорожчання» внутрішнього ринку праці	Так	Ні

- Галузеві асиметрії ринку праці, зміна балансу висококваліфікованих і низькокваліфікованих кадрів	Так	Ні
- Додаткові витрати держави на підготовку нових фахівців	Так	Ні
- Відсутність наповнення пенсійних і соціальних фондів	Так	Ні
- Посилення конкуренції з місцевим населенням	Ні	Так
- Збільшення вірогідності зростання безробіття	Ні	Так
- Можливість виникнення конфліктів, кроскультурних непорозумінь	Ні	Так
- Наростання ризику нелегальної міграції	Ні	Так
- Місцева робоча сила починає шукати роботу в іншій країні, виникають асиметрії ринку	Ні	Так

Примітка. Складено автором за даними Державної міграційної служби України.

Оскільки більшість українців емігрують до Польщі, українській владі слід зосередити увагу на цьому напрямку. Для розробки ефективних рішень, спрямованих на подолання причин міграції та їх запобігання, важливо об'єднати зусилля представників урядових установ, громадських організацій, місцевого самоврядування та науковців, які займаються питаннями міграції та підтримують зв'язок з мігрантами.

На наш погляд, необхідно створити ефективну систему мотивації, яка б з одного боку сприяла зменшенню міграції українців, а з іншого – заохочувала повернення мігрантів до України. Однак така система стане функціональною тільки за умови значного соціально-економічного розвитку країни. Тому досягненням на сьогодні є збереження циркулярної міграції з надією на

повернення мігрантів у майбутньому. Ми розглянемо основні стратегії для стримування міграційних процесів та сприяння поверненню мігрантів, які стануть можливими після завершення війни (табл.3.10.):

Таблиця 3.10

Основні шляхи вдосконалення політики стримування
міграційних процесів

Напрямок вдосконалення	Шляхи вдосконалення	Зміни в державі
Реформування економіки	- Реальне реформування економіки, проведення її реструктуризації.	- Підвищення рівня інвестиційної привабливості України. - Забезпечення високих темпів економічного зростання та стимулювання підвищення заробітної плати згідно з темпами економічного зростання. - Створення цільових програм розвитку країни та бізнесу. - Створення місткого і привабливого внутрішнього ринку праці.
Моніторинг мігрантів	- Впровадження ефективної системи моніторингу мігрантів, які працюють у Польщі офіційно та неофіційно.	- Поліпшення контролю за трудовою міграцією. - Підвищення точності статистики щодо мігрантів. - Сприяння легалізації міграційних процесів.

Підтримка освіти	- Підтримка українських закладів вищої освіти для збереження науковців та контингенту студентів.	- Покращення якості вищої освіти. - Зменшення відтоку студентів за кордон. - Залучення нових інвестицій в освіту.
Стимулювання бізнесу	- Зменшення податкового тягара для малого й середнього бізнесу. - Покращення умов ведення підприємницької діяльності через формування сприятливих умов для інвестицій. - Створення стимулів для відкриття власного бізнесу в Україні. Подальше впровадження практик корпоративної	- Розвиток малого і середнього бізнесу. - Залучення інвестицій. - Підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу. - Поліпшення бізнес-середовища в Україні.

	соціальної відповідальності.	
--	---------------------------------	--

Джерело складено на основі [30, с.312].

Через недостатню активність української влади Польща реалізувала продуману політику для активного залучення українських мігрантів. Навіть під час карантину не спостерігалось значного повернення українських працівників на батьківщину. Польська влада оперативно реагувала на потреби бізнесу, продовжуючи терміни дії віз. Особи, що втратили роботу в промисловості та ресторанно-готельному секторі, швидко знаходили нові можливості у сфері логістики та електронної комерції.

Наприкінці 2021 року польський сейм внесла зміни до законодавства, спростивши умови перебування та працевлаштування для трудових мігрантів, змінивши їхній статус з короткострокового на середньо- та довгостроковий. Раніше Польща також впровадила програми для підтримки бізнесу, відкритого українцями, а також для покупки та будівництва житла і стимулювання сімейної зайнятості. Така політика може загрожувати національній безпеці України, що вимагає перегляду державної політики з боку української влади.

На наш погляд, Польщі слід зосередитися не лише на залученні іноземних працівників, але й на утриманні власного людського капіталу, створюючи умови для зменшення відтоку трудових ресурсів до інших країн. Причини міграції українців до Польщі можна розподілити на економічні, політичні, соціальні та професійні. Низький рівень життя, політична нестабільність, відсутність можливостей для особистого розвитку та самореалізації змушують багатьох українців шукати нові перспективи в Польщі.

З іншого боку, Польща, маючи вищі стандарти життя і стабільну політичну та економічну ситуацію, створює сприятливі умови для українців. Аналіз сучасних міграційних процесів між Україною та Польщею виявляє два основні напрямки: трудову міграцію та освітню. Щороку зростає кількість

українців, які отримують дозволи на роботу в Польщі, і українська міграція стає все молодшою [35, с.34].

Зростає популярність польських вищих навчальних закладів серед українських випускників, а також збільшується число осіб, які прагнуть інтегруватися в польське суспільство. Це відображає зміни у зовнішній торгівлі України, де помітна тенденція до зміни ключових торгових партнерів. Варто зазначити, що повномасштабне вторгнення Росії в Україну суттєво вплинуло на структуру зовнішньої торгівлі, змінивши країни-партнери для експорту та імпорту.

Відносини між Україною і Польщею вже почали формувати економічний кластер, який розвивається на різних рівнях, від урядового до локального. Така інтеграція сприятиме зміцненню зв'язків між сусідніми країнами, об'єднаними спільними інтересами, і допоможе Україні в економічному відновленні завдяки реалізації важливих та перспективних проектів у різних сферах.

Міграція українців до Польщі має як позитивні, так і негативні наслідки для економік обох країн. Позитивні аспекти для України включають збільшення грошових переказів, зменшення рівня безробіття, а також повернення частини трудових ресурсів з новими знаннями та досвідом. Для Польщі це означає зростання ВВП, прискорення економічного розвитку, заповнення вакансій, стимулювання споживчого попиту, зниження середньої вартості праці та підтримка освітніх установ.

З іншого боку, негативний вплив для України проявляється у сповільненні економічного зростання, втраті важливого трудового потенціалу, ринкових дисбалансах та додаткових витратах на підготовку нових фахівців. Польща, у свою чергу, стикається з ризиком зростання безробіття, збільшенням конкуренції між мігрантами та місцевими жителями, а також можливими конфліктами на ринку праці.

Міграція українців до Польщі є складною проблемою, що потребує термінового вирішення. Важливо об'єднати зусилля урядових організацій,

громадських об'єднань, місцевих органів влади та науковців для розробки ефективних заходів, спрямованих на стримування міграційних потоків, особливо молоді, і сприяння поверненню мігрантів на батьківщину після завершення війни. Це можна досягти шляхом покращення життєвих стандартів, створення гідних умов праці, проведення економічних реформ, підтримки малого та середнього бізнесу та підвищення стимулів для працевлаштування в Україні.

РОЗДІЛ 4. Особливості українсько-польської співпраці в умовах війни 2014-2023 рр.

4.1. Політико-дипломатична підтримка України

Політико-дипломатична підтримка України з боку Польщі в період з 2014 по 2023 роки набула особливого значення через зміни у глобальному міжнародному порядку. Анексія Криму та агресія Росії на Донбасі стали каталізатором для переоцінки міжнародних відносин у Європі, що змусило Польщу активно підтримувати Україну на світовій арені. Польща стала однією з країн, яка першою висловила дипломатичну підтримку України, наполягаючи на необхідності введення санкцій проти Росії [48, с.101].

Спільні геополітичні та економічні інтереси Польщі й України стали важливим фактором зміцнення співпраці між країнами. Польща, як член Європейського Союзу та НАТО, активно виступає за інтеграцію України до європейських структур, що дозволяє посилити регіональну безпеку та стабільність. Водночас, економічні інтереси, зокрема в енергетичній сфері, відіграють ключову роль у взаємодії між державами [16, с.77].

Енергетичні проекти, як, наприклад, "Північний потік-2", та розвиток транскордонної інфраструктури також стали важливими елементами політико-дипломатичної співпраці. Польща підтримує Україну в зусиллях щодо диверсифікації джерел енергопостачання, що дозволяє зменшити залежність від російських енергоносіїв. Спільні інфраструктурні проекти, такі як розвиток газових інтерконекторів та розбудова транспортних коридорів, також сприяють зміцненню співпраці.

Регіональні ініціативи, зокрема в рамках "Люблінського трикутника", стали важливими платформами для обговорення та реалізації політико-дипломатичних рішень, що підтримують Україну. Польща регулярно виступає на міжнародних форумах із закликами до посилення санкційного тиску на Росію та надання більшої підтримки Україні. Це включає як політичний

діалог, так і військове співробітництво, яке сприяє посиленню обороноздатності України в умовах російської агресії.

Зміни у глобальному міжнародному порядку, зокрема в контексті відносин великих держав і обмежень міжнародного права, зумовлюють зростання важливості односторонніх і двосторонніх ініціатив держав, а також субрегіональної політики. Україна та Польща, як країни середньої величини в Центральній Європі, мають значний стратегічний потенціал завдяки своєму економічному та військовому потенціалу. Обидві країни прагнуть посилити роль Центральної Європи на міжнародній арені [49, с.29].

Геополітичні та економічні фактори, спільні для України та Польщі, є основою для розвитку їхніх відносин. Розташування обох країн у Центрально-Східній Європі, яка є перспективною завдяки вигідному географічному положенню та значним природним і людським ресурсам, сприяє цьому розвитку. Обидві країни, що колись були частиною радянської економічної структури, зараз здійснюють перехід до ринкової економіки і спільно використовують досвід реформування економіки [56, с.115].

Україна та Польща мають спільні інтереси у співпраці та членстві в європейських економічних структурах, що дозволяє реалізувати значні спільні проекти. Наприклад, проекти з транспортування енергоносіїв з Центральної Азії і Кавказу через їх території, а також розбудова транспортних шляхів між Балтійським і Чорним морями мають великий вплив на безпеку і економічний розвиток обох країн та Європи в цілому.

Попри європейські декларації, Польща зберігає значні економічні інтереси на Сході, зокрема в Україні, і прагне не втратити ці перспективні ринки. Роль Польщі та України в транзиті сировини і товарів в Європі і глобальному транспортному просторі має важливе значення для економічного розвитку цих країн та їх регіонів. Для ефективного транзиту необхідна модернізація транспортної, енергетичної і телекомунікаційної інфраструктури. Це створює можливості для польських інвестицій в Україні, зокрема в паливно-енергетичному секторі, аерокосмічній і оборонній

промисловості. Також важливим є будівництво транспортних коридорів, інтеграція енергетичних мереж і розбудова нафтопроводів і газопроводів [50, с.133].

Основною проблемою, яка ускладнює економічну та транскордонну співпрацю, є недостатньо розвинена прикордонна інфраструктура, що ускладнює вільний рух людей і товарів. Низька пропускна спроможність польсько-українського кордону вимагає збільшення кількості прикордонних пунктів і більш ефективного використання залізничного транспорту. Важливу роль у стратегічному партнерстві між Польщею та Україною відіграють інститути громадянського суспільства, хоча обидві країни не в повній мірі використовують можливості публічної та культурної дипломатії. Мета геостратегічного характеру для обох країн – сформувати команду регіональних лідерів, здатних протистояти змінам міжнародного порядку [51, с.104].

Підтримка і розвиток партнерства між Польщею і Україною залежать від збереження політичних контактів, розвитку суспільного діалогу та успіхів в реформуванні в Україні. Польща, незважаючи на всі труднощі, залишається важливим партнером для України, і відносини між країнами мають перспективи для розвитку. Для успішної співпраці необхідно чітко визначити спільні цілі та стратегічні інтереси, що слугуватимуть основою для політичних рішень. Партнерство має постійно укріплюватися через дію міжурядових механізмів та вдосконалення правової бази двостороннього співробітництва [57].

Військова і політична сфери є основними для стратегічного партнерства між Польщею та Україною, але необхідно посилити контакти між виконавчими органами обох країн. Для ефективної співпраці важливо уникати маніпуляцій та одностороннього трактування історії, що може ускладнити відносини в майбутньому. Наступні роки можуть бути складними для досягнення консенсусу через штучно підігрівання проблем Кремлем. Питання

безпеки є критично важливим; обидві країни повинні мати реалістичний погляд на інтереси одна одної і бути уважними до загроз [52, с.63].

Безпекова ситуація в Польщі краща, ніж в Україні, але стратегічне бачення країн майже ідентичне. Україна повинна прагнути до практичного співробітництва, а не лише до ідеологічної дружби. Наразі існують можливості для розвитку стратегічного партнерства: обидві країни сприймають одна одну як важливих партнерів і можуть сприяти посиленню Східного партнерства в політиках ЄС. Польща може підтримувати Україну в її прагненнях до членства в Європейському Союзі. Додатково, ініціативи в сфері регіональної безпеки, наприклад, у рамках Вишеградської групи чи ініціативи Трьох морів, можуть бути корисними для обох країн, а також для зміцнення енергетичної безпеки регіону.

Основними пріоритетами для Польщі та України є забезпечення постачання природного газу, розширення можливостей імпорту скрапленого газу та покращення енергоефективності. Щоб зменшити негативні наслідки економічної кризи, викликані пандемією, необхідно створити сприятливі умови для розвитку виробництв по обидва боки кордону, залучати інвестиції в економіку України та збільшувати обсяги товарообігу між країнами [58].

В умовах геополітичних змін у Центрально-Східній Європі, очікується, що відносини між Польщею та Україною розвиватимуться у напрямку стратегічного партнерства. Це передбачає визначення нових завдань для поглиблення двосторонніх зв'язків. Стратегічне партнерство потребує спільної мети та стратегічного інтересу, і наступним етапом стане затвердження стратегії розвитку і дорожньої карти для обох країн [53, с.70].

Для досягнення ефективного стратегічного партнерства важливо, щоб обидві країни діяли згідно з визначеними стратегічними напрямками. Україні буде необхідна підтримка Польщі на міжнародній арені, що вимагатиме регулярних міжурядових зустрічей і консультацій. Польща повинна бути активною у підтримці України і зосередитися на зміцненні своєї позиції в політиці Заходу. Важливо також розвивати ініціативи, які сприятимуть

зближенню двох народів, такі як створення форуму для співпраці місцевих органів влади, розширення молодіжних програм та можлива організація спільного університету або телевізійного каналу.

Крім того, доцільно переглянути ефективність існуючих інструментів підтримки торгівлі та інвестицій. Варто внести зміни до польської міграційної політики, зокрема спростити процедури отримання права на постійне проживання і громадянства для українців. Ці кроки позитивно вплинуть на відносини між Україною та Польщею, особливо в контексті трудових прав [54, с.75].

На нинішньому етапі соціально-економічного розвитку України існують такі перешкоди, що гальмують розвиток зовнішньоторговельних відносин з Польщею:

- недостатність фінансової підтримки для експорту українських товарів до Польщі, оскільки не функціонує відповідна державна структура, яка б займалася страхуванням експорту та наданням експортних кредитів;
- проблеми при проведенні розрахунків за контрактами через недостатньо розвинені міжбанківські зв'язки і нестабільність фінансової ситуації в Україні;
- нестабільність українського законодавства у сфері зовнішньої торгівлі та інвестицій, а також його невідповідність міжнародним стандартам;
- повільне впровадження взаємної акредитації тестових центрів і лабораторій з боку органів стандартизації обох країн;
- низький рівень маркетингової активності українських підприємств на польському ринку (рідкісна участь у польських виставках і ярмарках);
- відсутність в Україні відомих міжнародних агентств, які могли б оперативно підтвердити статус українського партнера, та недостатня кількість запитів від українських підприємств щодо перевірки надійності польських контрагентів;
- невикористання Україною загальноприйнятих інструментів ринкового управління, таких як міжнародний менеджмент і маркетинг;

– проблеми з організацією двосторонніх робочих зустрічей представників українських і польських міністерств та відомств, що часто призводить до зриву або втрати актуальності запланованих візитів через численні зміни і перенесення термінів.

Окрім того, на обсяги торгівлі між Україною та Польщею впливають такі фактори:

- велика орієнтація польських підприємств на реалізацію власної продукції;
- закупівля Польщею української високоякісної сировини для подальшої переробки і реалізації на світовому ринку;
- поява на українському ринку високоякісної продукції в сегменті товарів широкого вжитку та харчової промисловості, що витісняє аналогічну продукцію польських виробників;
- високий рівень акцизів і митних зборів на певні групи імпортованих товарів;
- низький рівень купівельної спроможності населення України;
- низька зацікавленість польських споживачів в українській продукції, що погано рекламована.

Окрім економічних труднощів, які негативно впливають на розвиток торговельно-економічних відносин між Україною та Польщею, існують і інші причини. Важливо зазначити психологічний бар'єр, який проявляється через упередженість та негативні стереотипи, що існують як в українському, так і в польському суспільствах. Сюди відносяться також певні історичні події, обговорення яких ведеться на державному рівні, такі як Волинська трагедія 1943 року і діяльність деяких історичних діячів [55, с.33].

Ці психологічні бар'єри, дискусії про минуле та стереотипи суттєво ускладнюють двосторонні відносини. Для подолання цих негативних факторів необхідно не лише укладати політичні угоди, але й активно розвивати співпрацю в культурній та науковій сферах, стимулювати студентські обміни та створювати спільні освітні і медійні проекти

Тому важливо, щоб обидві країни відмовилися від крайніх націоналістичних підходів і прагнули до високого рівня толерантності. Крім того, існує ще один фактор, який гальмує активне співробітництво – це розрив у темпах та результативності реформування економіки. Економічне відставання України може, за певних умов, поглиблюватися, що призведе до зниження її авторитету та позицій як надійного торговельного партнера.

Незважаючи на ці проблеми, існують позитивні аспекти у торговельно-економічному співробітництві між Україною та Польщею. Для подальшого ефективного розвитку відносин необхідно, щоб Польща дотримувалася послідовного зовнішньоторговельного курсу щодо України і модернізувала українсько-польські відносини. Головним завданням державної політики України в сфері зовнішньої торгівлі повинно стати створення продуктивної системи підтримки експорту, яка забезпечить постійний розвиток національної економіки та реалізацію експортного потенціалу України.

Для досягнення цієї мети потрібно реалізувати ряд заходів, зокрема:

- підвищення конкурентоспроможності українського експорту;
- поліпшення ефективності функціонування існуючих систем забезпечення експортної та імпоротної діяльності, таких як правова система, організаційно-економічна система, науково-технічна система та інфраструктура.

4.2. Гуманітарна та військово-технічна допомога

Гуманітарна та військово-технічна допомога Польщі Україні пройшла кілька етапів розвитку, починаючи з моменту встановлення дипломатичних відносин у 1992 році. Спочатку відносини були спрямовані на політичну підтримку та економічне співробітництво, але після анексії Криму і початку війни на Донбасі у 2014 році Польща стала одним з ключових партнерів у наданні гуманітарної та військово-технічної допомоги Україні. Це включає як постачання військової техніки, так і надання тренувальної підтримки для українських військових [56, с.117].

Польща активно підтримує територіальну цілісність України на міжнародному рівні, постійно виступаючи за санкції проти Росії та закликаючи до посилення міжнародного тиску. У політичних заявах і міжнародних форумах Польща неодноразово висловлювала солідарність з Україною у її боротьбі за суверенітет та незалежність, що підтверджує її непохитну позицію на підтримку України [18, с.45].

Спільні проекти з енергетичної безпеки є важливою складовою співпраці між країнами, особливо в контексті російського енергетичного шантажу. Польща та Україна працюють над створенням спільних інфраструктурних проектів для забезпечення енергетичної незалежності, таких як розвиток газових інтерконекторів і транспортних систем для транспортування нафти та газу.

Прагматична співпраця в безпековій сфері стала ключовим аспектом польсько-українських відносин в умовах війни. Польща активно підтримує Україну через надання військової техніки, зокрема боєприпасів, бронежилетів і систем протиповітряної оборони. Крім того, польські військові інструктори беруть участь у підготовці українських військових, сприяючи підвищенню обороноздатності України в умовах агресії з боку Росії [57].

Відносини між Польщею та Україною можна розділити на три основні етапи:

1992–1993 роки – На цьому етапі Україна відкрилася для польської політичної еліти та суспільства. Розпочалась оцінка можливостей співпраці та підписання перших двосторонніх угод.

1993–1999 роки – Відносини між країнами перейшли на рівень стратегічного партнерства.

1999 – до сьогодні – Польща активно підтримує євроінтеграційні та євроатлантичні прагнення України, акцентуючи увагу на необхідності збереження політики «відкритих дверей» для країн, що прагнуть вступити в ЄС.

Обидві країни активно співпрацюють у питаннях енергетичної безпеки, диверсифікації джерел енергопостачання, кібербезпеки, оборони та військових технологій. Спостерігається позитивна тенденція в підтримці зусиль з відновлення територіальної цілісності України та посилення тиску на Росію. Війна Росії проти України спонукала політичні партії як Польщі, так і ЄС, до активної економічної, військової та політичної підтримки України [40, с.39].

Глобальні зміни, такі як гібридні конфлікти та зміни в міжнародному силовому балансі, посилюють значення односторонніх і двосторонніх дій держав та впливають на політичний клімат у субрегіоні. В стратегічних відносинах між Україною і Польщею важливу роль відіграє інститут громадянського суспільства. Обидві країни не повною мірою використовують потенціал публічної та культурної дипломатії. Україна і Польща мають важливе геостратегічне значення для регіону і беруть участь у формуванні лідерського тандему Європи, здатного протистояти змінам у міжнародному порядку [58].

Основою для прийняття рішень у відносинах між Україною і Польщею є чітко визначена спільна мета, досягнення якої є в інтересах обох країн. Стратегічне партнерство має постійно підтримуватись через взаємодію в рамках діючих міждержавних механізмів. Незважаючи на те, що відносини між країнами потребують подальшого розвитку, політична і військова сфери вже показують позитивні зміни. Найбільш пріоритетним є забезпечення безпеки в регіоні, яка досягла критичного рівня, тому обидві країни повинні реалістично оцінювати інтереси одна одної, уважно ставитися до загроз і діяти спільно.

Україна має віддавати перевагу прагматичній співпраці над ідеологічно мотивованими відносинами, адже безпекова ситуація в Польщі є стабільнішою, і її безпекові пріоритети відрізняються від українських, хоча стратегічне бачення обох країн залишається схожим. Наразі не спостерігається явних причин для конфліктів, що створює можливості для більш ефективної

взаємодії, оскільки обидві держави розглядають одна одну як партнерів. Польща буде продовжувати підтримувати Україну на шляху до членства в ЄС і НАТО, а Україна, в свою чергу, сприятиме підвищенню важливості Польщі в спільних політиках Євросоюзу. Ініціативи в сфері регіональної безпеки, включаючи обговорення українських питань у рамках Вишеградської групи чи ініціативи трьох морів, можуть бути вигідними для обох країн.

Спільні зусилля з покращення енергетичної безпеки регіону також є важливими. Пріоритети обох країн включають диверсифікацію постачання природного газу, розширення можливостей постачання скрапленого газу і підвищення енергоефективності. Польська міграційна політика потребує суттєвих змін: необхідно спростити процес отримання постійного дозволу на проживання і прискорити отримання польського громадянства. Такі кроки позитивно вплинуть на польсько-українські відносини [59].

Угода між урядами Польщі та України про трудові права також може сприяти розвитку відносин. Напрямки співпраці між країнами включають військовотехнічний сектор, створення спільних підприємств, інвестиції та транскордонне співробітництво. Важливо продовжити розвиток торговельних відносин, використовуючи індекс компліментарності торгівлі, який відображає відповідність структури імпорту і експорту між країнами. Індекс торгівлі зріс майже вдвічі за останні 10 років, що свідчить про успіхи в двосторонній співпраці. Польща є одним з ключових партнерів України. Обидві країни мають важливе стратегічне значення для регіону і, як європейські держави середнього розміру, можуть протистояти викликам міжнародного порядку завдяки своїм соціально-економічним і військовим потенціалам [41, с.195].

Посилення ролі Центральної Європи, засноване на європейських традиціях і культурі, є спільним інтересом для України і Польщі. Українські компанії, які вийшли на міжнародний ринок, здебільшого є лідерами аграрного сектора. Варшавська фондова біржа (WSE), яка відкрила представництво в Україні в 2008 році, стала важливим майданчиком для

публічного розміщення акцій українських компаній. Станом на лютий 2022 року на WSE торгуються акції 427 компаній з капіталізацією понад 310 мільярдів доларів США, з яких 50% складає іноземний капітал. Включає 46 іноземних компаній і 381 польську, з яких 10 мають українське походження. Наприклад, акції компаній, таких як Астарта, Кернел, Група Агротон, Мілкіленд, Sadovaya Group та інші, торгуються на WSE з різних років.

Оскільки багато компаній залишають Україну, Варшавська фондова біржа 4 травня 2011 року створила новий національний індекс WIGUkraine. Спочатку до індексу увійшло 5 компаній, а згодом їх кількість зросла до 10. Загальна капіталізація індексу перевищувала 2 мільярди доларів. На 2021 рік обсяг торгових операцій складав приблизно 608 мільйонів доларів, що є майже на 9% менше ніж у попередньому році. Аналізуючи результати за 2019 і 2020 роки, можна зазначити, що Польща має більше різноманіття в імпорті порівняно з експортом України. Проте з 2021 року Україна демонструє позитивні тенденції в наданні транспортних послуг.

Взаємовідносини між Україною та Польщею мають потенціал для розвитку завдяки двом ключовим факторам: геополітичному та економічному. Обидві країни розташовані в Центрально-Східній Європі, яка є однією з найбільш перспективних в Європі завдяки вигідному розташуванню та наявності людських і природних ресурсів. Польща і Україна мають спільне економічно-політичне минуле, яке сформувалося в радянський період. Обидві держави здійснюють перехід від державного управління до ринкової економіки, використовуючи досвід країн, що вже пройшли цей шлях [60].

Польща, як і Україна, зацікавлена в співпраці з європейськими економічними структурами. Обидві країни можуть реалізувати спільні проекти, які вплинуть не тільки на безпеку в Україні та Польщі, а й на європейську безпеку. Наприклад, проекти з транспортування енергоносіїв з Центральної Азії та Кавказу до Європи через території Польщі та України, а також масштабні транспортні проекти, пов'язані з будівництвом автомобільних і залізничних шляхів між Чорним і Балтійським морями.

Незважаючи на європейські декларації, Польща все ще зберігає значні економічні інтереси на Сході, включаючи Україну. Посилення ролі Польщі та України в транзиті сировини і товарів сприятиме економічному розвитку обох країн.

Проте для ефективного розвитку стратегічних потоків сировини та товарів у Центральній Європі необхідно поліпшити транспортну (аеропорти та порти), енергетичну (нафтопроводи, газопроводи, енергетичні мережі) та телекомунікаційну інфраструктуру. Незважаючи на існуючі проблеми та ризики, наразі є підходящий момент для польських інвестицій в Україні, зокрема в паливно-енергетичний сектор, аерокосмічну та оборонну промисловість. Ключовими напрямками стратегічного партнерства є будівництво транспортних коридорів, інтеграція енергетичних мереж, розбудова нафтопроводів та співпраця в сфері зберігання газу. Однією з основних проблем, що ускладнює економічну та транскордонну співпрацю, є недостатній рівень розвитку прикордонної інфраструктури, що ускладнює вільний рух товарів і людей [42, с.136].

Пропускна спроможність на польсько-українському кордоні потребує подвоєння кількості прикордонних пунктів та ефективнішого використання залізничних перевезень. Для сприяння розвитку виробництва з обох сторін кордону, залучення інвестицій в українську економіку і збільшення товарообігу між країнами важливо зменшити негативні наслідки економічної кризи через пандемію та нелегальну міграцію. Подальші відносини між Польщею і Україною мають враховувати зміни в геополітичній ситуації Центрально-Східної Європи, що дозволить поглибити двосторонню співпрацю та визначити нові пріоритети [47, с.166].

Стратегічне партнерство має бути засноване на спільних цілях та інтересах. Для переходу на новий етап відносин між державами необхідно розробити стратегію розвитку цього партнерства та створити дорожню карту як інструмент для оперативного управління. Для досягнення успіху у співпраці між Україною і Польщею важливо забезпечити симетричність

партнерства і прагматизм у реалізації стратегічних напрямків. Україні буде потрібна підтримка Польщі на міжнародній арені в найближчі роки.

Це передбачає відновлення регулярних міжурядових зустрічей та консультацій між Польщею і Україною. Однак, щоб Польща була ефективною у своїй підтримці України, польському уряду слід акцентувати на підвищенні значення Польщі у західній політиці. Необхідні нові ініціативи, що сприятимуть об'єднанню обох народів, зокрема, співпраця між місцевими органами влади, розширення молодіжних обмінів, розгляд можливості створення спільного університету та польсько-українського телеканалу.

В економічному секторі слід оцінити ефективність існуючих інструментів підтримки торгівлі та інвестицій. Взаємовідносини між Україною та Польщею потребують наукового аналізу в контексті глобальної геополітичної ситуації, що змушує держави знаходити спільні підходи до формування і реалізації зовнішньої політики. Визнання українсько-польського стратегічного партнерства підкреслює необхідність коригування стратегічних дій обох країн для забезпечення власних національних інтересів.

Комерційна дипломатія реалізується через створення інституцій, які забезпечують підтримку національних комерційних інтересів та організують дипломатичні заходи, що сприяють участі України в міжнародних проектах. Розвиток інституційної інфраструктури для сприяння експорту передбачає створення системи органів, які підтримують національний експорт на різних рівнях: приватному, регіональному, громадському та державному [48, с.104].

Ефективна інституційна структура підтримки експорту в Україні повинна формуватися не лише шляхом впровадження нових механізмів та органів, але й шляхом підвищення ефективності існуючих державних структур. До їхніх функцій відносяться: захист економічних інтересів України на міжнародній арені, участь у переговорах з торговельних і економічних питань, робота торгових представництв при посольствах та інше.

Важливими кроками для покращення зовнішньоторговельних відносин з Польщею є створення національних сервісних і маркетингових мереж на

польському ринку. Для цього необхідно залучити комерційні можливості та капітал польських компаній і банків, які мають достовірну інформацію про ринок та необхідні комерційні зв'язки. Українська сторона може ініціювати цей процес шляхом створення бізнес-центрів, технічних центрів і торгових домів на акціонерних засадах разом з польськими банківськими і комерційними структурами. Для підтримки українських виробників в зовнішній торгівлі потрібно організувати регіональні центри підтримки експорту, які надаватимуть консультаційні послуги виробникам і поширюватимуть інформацію про польський ринок і вимоги до якості продукції.

З урахуванням вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ) важливо посилити торговельну та економічну інтеграцію з Польщею, а також з іншими інтеграційними та митними об'єднаннями. Варто зазначити, що посилення конкуренції на міжнародних ринках і загострення економічних проблем створюють труднощі для торговельної інтеграції між Україною та Польщею. Крім того, реалізація угоди про поглиблену зону вільної торгівлі з Європейським Союзом вимагає від України значної гнучкості для захисту національних економічних інтересів [49, с.30].

Ключовим напрямком для розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Польщею є покращення митних процедур. Багато українських і польських підприємців вважають, що організація, якість та автоматизація митних процедур в Україні, а також строки розмитнення товарів є недостатніми у порівнянні з міжнародними стандартами. Для покращення торговельних відносин з Польщею необхідно удосконалити:

- методи нарахування і сплати митних платежів;
- регламентування контрольних процедур;
- систему контролю за дотриманням митного законодавства.

Крім того, слід терміново гармонізувати українське митне законодавство зі стандартами Європейського Союзу, до яких вже адаптоване митне законодавство Польщі. Іншим важливим заходом є завершення

реформування української системи стандартизації та технічного регулювання. Вдосконалення національних санітарних, фітосанітарних і технічних стандартів відповідно до міжнародних практик також є важливим для розвитку торговельних відносин між Україною та Польщею.

Гармонізація національних стандартів з європейськими вимогами сприятиме активізації торговельно-економічного співробітництва України з Польщею та іншими країнами, а також реалізації експортного потенціалу української промисловості на міжнародних ринках. Додатково, важливо вдосконалити фінансові механізми підтримки українських експортерів, включаючи страхування експорту, кредитування та організацію підтримки участі національних експортерів у тендерах в Польщі.

Досягнення цих цілей можливо за допомогою наступних заходів:

- розробка державних програм підтримки кредитування для українських підприємств, які займаються експортом і мають високу конкурентоспроможність на міжнародному ринку;
- фінансування експортних програм з державного та місцевих бюджетів, а також приватних джерел відповідно до вимог СОТ;
- створення національної лізингової компанії для покращення умов для іноземних замовників щодо закупівель українських товарів;
- впровадження системи страхування експортних кредитів на випадок неплатоспроможності покупця, коливань валютного курсу або відмови від покупки продукції;
- організація національного ринку форфейтингових і факторингових послуг;
- активізація фінансування торгівлі малих і середніх підприємств;
- ефективне експортне кредитування і страхування.

Для активізації торговельних зв'язків між Україною та Польщею важливо впровадити інформатизацію зовнішньоекономічних відносин України через наступні заходи [50, с.133]:

- підвищення обізнаності українських експортерів про стан польського ринку та інформування польських імпортерів про ситуацію на українському ринку товарів і послуг;
- створення ефективної інформаційної системи для українсько-польської торгівлі;
- здійснення державного моніторингу експортних і імпортних операцій;
- надання українським експортерам інформаційної та методичної підтримки при пошуку можливостей для продажу на польському ринку;
- організація національної бази даних про тендери, що проводяться в Польщі та інших країнах;
- консультативна підтримка для українських підприємств при участі в міжнародних виставках, ярмарках і тендерах;
- розповсюдження аналітичних матеріалів і брошур серед українських імпортерів про ситуацію на польському ринку товарів і послуг.

При розробці стратегії підтримки українського експорту важливо визначити галузі, які найбільше потребують державної підтримки. Оскільки в умовах економічної невизначеності Україна не може підтримувати всі сектори економіки, потрібно затвердити на державному рівні систему відбору за такими критеріями [51, с.104]:

- економічна ефективність продукції для експорту;
- попит на продукцію на міжнародних ринках;
- наукоємність виготовленої продукції;
- вплив збільшення експорту на розвиток інших галузей.

На основі цих критеріїв слід створити нові механізми підтримки експорту продукції найбільш перспективних галузей. Така підтримка повинна включати не тільки фінансову допомогу, але й інформаційне забезпечення та функціональну підтримку.

4.3. Розвиток прикордонної інфраструктури та логістики

Розвиток прикордонної інфраструктури та логістики між Україною та Польщею є важливим аспектом співпраці, особливо в умовах зростаючих викликів війни та міграції. Політичний діалог щодо транскордонних питань включає обговорення спрощення перетину кордону, посилення контролю за нелегальною міграцією та зміцнення митних процедур. Обидві країни прагнуть до створення умов для безпечного та ефективного перетину кордону, що включає модернізацію пунктів пропуску та впровадження нових технологій для контролю за рухом товарів і людей.

Спільні зусилля в транспортній інфраструктурі спрямовані на розвиток логістичних коридорів між Україною та Польщею, що покращує доступ до європейських ринків для українських товарів. Розширення залізничних сполучень, покращення автодорожньої мережі та будівництво нових інфраструктурних об'єктів сприяють зменшенню витрат на транспорт та збільшують товарообіг між країнами. Польща є ключовим партнером у створенні нових логістичних шляхів, зокрема для транзиту українських експортних товарів через свої порти [22, с.36].

Одним із напрямків розвитку є збільшення пропускної здатності пунктів перетину кордону для зменшення черг та прискорення перевезень. Це також включає покращення співпраці митних і прикордонних служб двох країн для ефективного контролю за товарами та уникнення затримок на кордоні. Обидві країни працюють над вирішенням питань логістики, щоб забезпечити стабільні постачання в умовах війни та забезпечити безперешкодний рух товарів між Україною та ЄС [52, с.63].

Логістичні зміни стають все більш актуальними в умовах російсько-української війни, коли відновлення прикордонної інфраструктури стає стратегічно важливим завданням. Обидві країни продовжують розвивати інфраструктуру для спрощення взаємодії та забезпечення безперервності економічних процесів навіть у складних умовах війни.

Для посилення позицій українських компаній на міжнародному ринку потрібно розробити і впровадити національну програму, яка сприятиме підвищенню їх конкурентоспроможності. Це також включатиме стимулювання розвитку освітніх, науково-технічних, бізнесових, інженерних і комунікаційних послуг. У контексті українсько-польських торгових відносин важливо розробити стратегію для запобігання витісненню українських товарів з польського ринку, щоб зменшити негативні наслідки протекціоністської політики Польщі та стабілізувати ситуацію на ринку.

Хоча торговельні політики України та Польщі мають свої відмінності, обидві країни використовують інституційну і фінансову підтримку, що відповідає нормам СОТ. Лібералізація торговельного режиму, зменшення нетарифних бар'єрів та зниження імпорتنих обмежень для окремих товарів є ефективними інструментами для підтримки експорту [53, с.70].

Однак, протекціоністські заходи, застосовані в обох країнах, мають негативні наслідки, такі як:

- ущемлення інтересів виробників;
- підвищення внутрішніх цін, що шкодить споживачам;
- виникнення обмежень з боку інших країн, які беруть участь у міжнародній торгівлі;
- ризик подачі позовів від країн, які зазнали збитків через зростання мит;
- зростання впливу лобістських груп;
- зменшення конкуренції на внутрішньому ринку.

Тому впровадження протекціоністських заходів в Україні має бути обґрунтованим і збалансованим. Найефективнішими і найнеобхіднішими заходами для підтримки українського експорту на польському ринку є:

- розширене використання механізмів СОТ та розвиток інституційної інфраструктури для підтримки українського експорту;
- зміцнення торговельної та економічної інтеграції з Польщею;
- поліпшення фінансових механізмів підтримки і регулювання діяльності українських експортерів;

- впровадження інформатизації зовнішньоекономічних зв'язків України;
- визначення пріоритетних галузей для державної підтримки експортної діяльності;
- розробка нових механізмів стимулювання експорту продукції найбільш перспективних галузей;
- реалізація програми з підвищення конкурентоспроможності українських компаній на міжнародному ринку;
- розробка плану для запобігання витісненню українських товарів з польського ринку.

Ще однією важливою сферою, яку слід вдосконалити, є обмеження імпорту з Польщі та інших країн в Україні за допомогою товарних квот, компенсаційних і антидемпінгових мит, що відповідають вимогам СОТ, з метою захисту місцевих виробників. Для цього потрібно регулярно контролювати цінову ситуацію на польському ринку, моніторити недобросовісну конкуренцію і складнощі в імпортній діяльності. Крім того, слід запровадити нетарифні регулятори, які обмежать доступ польських товарів з демпінговими цінами на український ринок [54, с.86].

Необхідно також впровадити нетарифні інструменти, такі як нові правила розмитнення продукції, вимоги до якості імпортованих товарів і умови, за яких продукція повинна бути розгорнута на території України.

Щоб боротися з нелегальним імпортом польської продукції, слід організувати ефективний контроль за якістю ввезених товарів, уніфікувати оподаткування імпорту, аналізувати польський ринок і вдосконалювати методи визначення митних зборів. Разом із цим, для розвитку українсько-польських торговельних відносин важливо зменшити бар'єри для імпорту з Польщі. Також необхідно вжити заходів для диверсифікації джерел енергетичних ресурсів, що підвищить безпеку внутрішнього ринку і стабільність енергетичних галузей.

Україні слід реалізувати програми підвищення енергетичної ефективності для зменшення залежності від імпорту енергоносіїв. Це має

охоплювати всі енергоємні галузі, а також промисловість, паливно-енергетичний комплекс, агропромисловий сектор, транспорт і комунальні служби. Варто також підтримувати розвиток альтернативних джерел енергії та наукових досліджень у цій сфері.

З метою підвищення конкуренції та прозорості в державних закупівлях слід залучати польські компанії до тендерів на державні контракти, що може зменшити витрати і підвищити якість державних послуг. Разом з тим, варто запровадити критерії, які забезпечать пріоритет українським виробникам у державних закупівлях.

У зв'язку з обмеженнями торговельної політики України відповідно до зобов'язань СОТ та преференційних угод, державні органи не можуть застосовувати жорсткі обмеження. Тому, введення нових імпорتنих тарифів чи кількісних обмежень повинно бути короткостроковим і терміновим заходом. Натомість слід використовувати ті торговельні інструменти, які сприятимуть збільшенню експорту української продукції [55, с.33].

Отже, виявлені чинники, що гальмують торговельно-економічні відносини між Україною та Польщею, вказують на можливість їх подолання переважно через активізацію українського експорту до Польщі. Для досягнення ефективного торговельного та економічного співробітництва між двома країнами важливо не тільки налагоджувати експортно-імпортні операції, а й сприяти розвитку взаємних інвестицій. Інвестиції є ключовим аспектом міжнародної економічної співпраці та можуть значно посилити економічні зв'язки між Україною і Польщею.

4.4. Співпраця в безпековій сфері

Співпраця в безпековій сфері між Україною та Польщею є важливим елементом двосторонніх відносин, особливо на тлі російсько-української війни. Військове співробітництво включає проведення спільних військових навчань, які спрямовані на підвищення готовності до спільного реагування на загрози та покращення взаємодії збройних сил обох країн. Це дозволяє

обмінюватися досвідом і підвищувати оперативну сумісність, що має важливе значення для забезпечення регіональної стабільності.

Спільні інтереси в регіональній безпеці включають захист від загроз, пов'язаних з агресивною політикою Росії, а також посилення безпекової співпраці в рамках НАТО та інших міжнародних структур. Польща підтримує прагнення України до інтеграції в європейські безпекові системи, що є важливим елементом стратегії обох країн для забезпечення захисту спільних кордонів і протидії зовнішнім загрозам. Важливим аспектом є також спільне вирішення питань енергетичної безпеки, яке включає зменшення залежності від російських енергоресурсів [21, с.38].

Польща відіграє активну роль у зміцненні обороноздатності України через передачу військової техніки, постачання озброєнь та військових матеріалів. Це не лише посилює оборонні спроможності України, але й демонструє солідарність двох країн у боротьбі з агресією. Співпраця в безпековій сфері також передбачає координацію на міжнародній арені з метою посилення санкцій проти Росії та підтримки української незалежності [56, с.114].

Члени Українсько-польської Діалогової групи вважають, що співпраця між Україною та Польщею має ґрунтуватися на наступних принципах:

- симетричність партнерства: Взаємини повинні бути рівноправними, без елементів патерналізму з польської сторони та без сприйняття України як «захисника від Росії» з українського боку.

- орієнтація на майбутнє: Метою співпраці має бути досягнення історичного порозуміння, а не конфронтації. Дискусії про спільну історію не повинні перешкоджати розвитку співробітництва.

- розширене партнерство: Необхідно сприяти широкому діалогу між суспільствами, включаючи медіа, місцеві громади, громадські організації, навчальні заклади, церкви та інші неурядові організації.

- солідарність перед спільною загрозою: Українсько-польські відносини повинні бути орієнтовані на солідарність у відповідь на загрози російської

агресії, зокрема, військові та гібридні атаки, такі як дезінформація, політична корупція, кібератаки, економічний тиск, енергетичний шантаж та провокації.

– інтеграція України до ЄС: Це залишається спільним довгостроковим інтересом. Водночас необхідно максимально використовувати можливості для поглибленої двосторонньої співпраці в рамках угоди про глибоку і всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС (DCFTA). На короткостроковій основі пріоритетами повинні бути:

– оборонне співробітництво: Включає військову співпрацю, співпрацю в галузі спецслужб і військової промисловості.

– суспільний діалог і партнерство: Це співпраця ЗМІ, обміни молоддю, партнерство громад, дослідження громадської думки, сприйняття українських мігрантів у польському суспільстві.

– конструктивний історичний діалог: Метою є примирення через відповідну політичну риторику, діалог між істориками і лідерами думок, вшанування пам'ятників і могил.

– розвиток інфраструктури: Підвищення пропускної здатності кордону і побудова транспортних зв'язків, включаючи модернізацію прикордонної інфраструктури, відкриття нових пунктів перетину кордону, спільні прикордонні перевірки, боротьба з контрабандою, а також розширення транспортних сполучень (авіаційних, залізничних, річкових та автодорожніх).

Для реалізації цих завдань потрібно створити нову, вдосконалену інституційну структуру для двосторонньої співпраці. Міністерства закордонних справ мають призначити національних координаторів для розвитку інституційної співпраці в економіці, інвестиціях, місцевих ініціативах, громадянській освіті, молодіжних обмінах, медіа, культурі, релігії, політичних партіях, міністерствах, спецслужбах, парламенті та інших сферах. Концепції створення нових спільних інституцій повинні бути детально розроблені і обговорені [36, с.98].

Раніше пропонували створення українсько-польського центру добросусідства, історико-дослідного інституту та спільного фонду для

підтримки молодіжних обмінів і кінопроектів. Проте для реалізації таких ініціатив необхідно чітко визначення їх цілей, структури, управлінських механізмів та ресурсного забезпечення. Необхідне політичне рішення, яке забезпечить фінансування, оскільки без належного фінансування збільшення кількості ініціатив може бути контрпродуктивним і призвести до їх згасання, як це вже траплялося в минулому (наприклад, ініціатива польсько-українського університету).

Як тимчасове рішення можна розглянути асиметричний розподіл витрат, якщо з польської сторони буде політична воля для цього. Співпраця в міжнародній сфері завжди була важливою частиною двосторонніх відносин, особливо інтеграція України до ЄС і НАТО. Однак, останніми роками втратив свою значення неформальний договір, згідно з яким Польща виступала як адвокат європейських прагнень України.

Є кілька причин для цього. По-перше, розширення ЄС на Схід стало менш реалістичним в короткостроковій або середньостроковій перспективі. По-друге, позиції Польщі в ЄС ослабли через напруженість навколо процедур щодо верховенства права, розпочатих Європейською Комісією. По-третє, Революція гідності та російська агресія привернули більше уваги до України в Західній Європі, що дало Києву більше можливостей для прямого лобіювання своїх інтересів у столиці ЄС [37, с.58].

Крім того, Польща не бере участі в Нормандському форматі, що є ключовим для європейської політики щодо війни в Україні. Хоча Польща втратила частину своєї здатності впливати на взаємодію між Україною і ЄС, вона все ще залишається важливим партнером для Києва. З огляду на її розмір, географічне розташування, інтенсивні персональні контакти та культурну близькість, Польща в ЄС сприймається як ключовий гравець, який має розуміння ситуації в Україні і може впливати на майбутнє Східного Партнерства, співпрацю між Брюсселем і Києвом, а також політику ЄС щодо анексії Криму та війни.

Результати обговорення реформ ЄС матимуть важливе значення для перспектив інтеграції України в ЄС і для позиціонування Польщі в Союзі. Наприклад, нинішній польський уряд протидіє концепції «Європи багатьох швидкостей», яка набирає популярність серед інших членів. Для України важливо, щоб Польща, разом із Німеччиною та Францією, була частиною групи ключових членів, які обговорюють майбутню форму ЄС. Водночас, у відсутності перспективи членства, Україні слід брати участь у дебатах про майбутнє ЄС, які повинні включати аспект відносин з країнами, що не є членами Союзу.

З практичної точки зору, найближчим завданням для українсько-польських дипломатичних зусиль в ЄС є просування ідеї подальшого розвитку відносин між Україною і ЄС після підписання Угоди про Асоціацію. Це має включати повну інтеграцію України в європейський ринок і, потенційно, вступ до Європейської Економічної Зони. Саміт Східного Партнерства в листопаді може стати важливим шансом для досягнення цього стратегічного зрушення в політиці ЄС щодо України. Київ повинен уважно оцінити потенціал Польщі і активно використовувати його на свою користь.

Польща може і повинна стати ключовим гравцем в ЄС, що представлятиме і пояснюватиме іншим країнам успіхи та виклики українських реформ. У сфері безпеки Україна і Польща мають активніше співпрацювати в багатосторонніх форматах з країнами-однодумцями – Румунією, країнами Балтії, Великою Британією, скандинавськими країнами (особливо Швецією) та Німеччиною [48, с.104].

Що стосується оборонної співпраці, то вона сьогодні базується на угоді між Україною і Польщею, підписаній 2 грудня 2016 року, яка передбачає тісніше співробітництво в оборонній промисловості обох країн. Це може проявлятися у спільній розробці і виробництві озброєнь. Україні варто очікувати на збільшення допомоги від Польщі в проведенні оборонних реформ і підвищенні сумісності військ. Польща може також сприяти розширенню

участі України в європейських ініціативах з безпеки, таких як поліцейські місії та бойові групи.

Успішна діяльність у рамках ЛитПолУкрбриг – військової бригади країн Люблінського трикутника, створеної у 2014 році, є важливим прикладом тривалого та постійного спільного військового проекту. Вона демонструє можливості багатосторонньої військової інтеграції за стандартами НАТО, навіть якщо Україна не є офіційним членом Альянсу. Проте, для розвитку цієї співпраці потрібен довгостроковий підхід. Військові можливості України і Польщі не є найбільшими в регіоні, але і не є найслабшими.

Ідея двостороннього оборонного союзу була обговорена українськими парламентарями, але не отримала підтримки з польської сторони, ймовірно, через побоювання щодо збільшення безпекових загроз та ризику втягнення Польщі у прямий конфлікт з Росією. Що стосується енергетичної безпеки, то Польща ініціювала створення Енергетичного Союзу в рамках ЄС. Згідно з Глобальною стратегією ЄС, угоди з третіми країнами мають бути прозорими і відповідати європейському законодавству [49, с.30].

У контексті цих спільних європейських позицій, важливим внеском у безпеку обох країн буде поглиблена двостороння співпраця в енергетичній сфері. Польща і Україна можуть активно взаємодіяти у газовій сфері, зокрема в будівництві інтерконектора між країнами, що дозволить Україні імпортувати газ з ЄС через Польщу, а Польщі – використовувати LNG-термінал у Свіноуйсці та зберігати газ в українських підземних газосховищах. Це важливо для розширення бізнес-можливостей для компаній Центрально-Східної Європи і підвищення безпеки постачання газу в Польщі та ЄС в періоди високого попиту.

У сфері електроенергетики основним завданням є продовження обговорень щодо перспектив реалізації проекту «Енергомист» між Україною та ЄС, що передбачає постачання електроенергії від Хмельницької АЕС до польського міста Жешув. Щодо нафти, важливо розглянути можливості для диверсифікації постачання сирої нафти та нафтопродуктів у регіоні.

Контакти між польським і українським суспільствами помітно зросли за останні роки, зокрема через збільшення кількості українських трудових мігрантів (приблизно 500 тисяч українців перебувають у Польщі одночасно за оцінками польського Національного Банку) та студентів (понад 30 тисяч) у Польщі. Очікується, що ця тенденція збережеться в найближчі роки.

Нові українці в Польщі стають значною меншиною в країні, яка раніше була майже моноетнічною. Українські працівники роблять важливий внесок у польську економіку, тому польський уряд свідомо відкрив свій ринок праці для українців. З огляду на демографічні проблеми, деякі приватні польські університети можуть зіткнутися з загрозою закриття без притоку українських студентів. Українці, в свою чергу, отримують можливості для навчання та працевлаштування в Польщі.

Польські та українські уряди, а також неурядові організації і медіа, повинні зосередитися на вирішенні проблем і потреб, що виникають через присутність українських мігрантів у Польщі. Необхідно уникнути міжетнічних конфліктів, враховуючи вже наявні інциденти з нападками на українських працівників [50, с.133].

Важливо забезпечити українцям в Польщі їхні освітні та культурні права. Слід організувати медійну кампанію для популяризації внеску українців у розвиток польської економіки та пояснення польському суспільству причин великої кількості українських мігрантів. Варто пам'ятати, що міграційний потік між Україною і Польщею є асиметричним і кластерним: кількість поляків, що приїжджають в Україну, значно менша. Українські мігранти в Польщі представляють лише частину українського суспільства. Тому слід також зосередити увагу на розвитку контактів між тими частинами суспільства, які не охоплені міграційними потоками, зокрема через посилення туристичних зв'язків, громадянські освітні програми, спонсорування обміну медійним контентом і т.д.

Дуже важливо забезпечити двосторонній рух, а не лише з України до Польщі. Для цього слід організувати більше спільних заходів на території

України, зокрема залучаючи польську молодь. Українська проблематика часто висвітлюється польськими ЗМІ, завдяки чому Україна постійно присутня в польському інформаційному просторі. В Україні ж інформація про Польщу з'являється лише у відповідь на конкретні події. Це пов'язано з тривалим впливом російських медійних продуктів на українське інформаційне середовище.

Перехід на польський ринок вимагає нових мовних навичок і глибшого розуміння польського контексту, який, незважаючи на євроінтеграційні прагнення, досі залишається чужим для України. Важливою проблемою сучасного інформаційного середовища є те, що резонансні та негативні події отримують більше уваги, тоді як позитивні аспекти двосторонніх відносин, спільні проекти і досягнення часто залишаються поза увагою медіа.

Враховуючи географічне розташування України та Польщі, існує великий потенціал для розширення транспортних сполучень, які можуть забезпечити не лише двосторонній рух пасажирів і вантажів, але й розвиток міжнародних транзитних маршрутів між Сходом і Заходом, Північчю і Півднем. Останнім часом спостерігається прогрес у розвитку залізничного сполучення, зокрема завдяки запуску нових пасажирських поїздів, таких як Київ-Перемишль і Ковель-Холм. Також відбулося розширення авіасполучення між Україною і Польщею, зокрема через збільшення мережі лоукост-авіакомпаній. Це стало можливим завдяки безвізовому режиму для українців, який вступив в силу в червні 2017 року [30, с.313].

Крім того, є значний потенціал для відновлення річкового транспортного зв'язку між Балтійським і Чорним морями через річки Вісла, Західний Буг, Прип'ять і Дніпро (міжнародний водний шлях E40). Уже підготовлено техніко-економічне обґрунтування будівництва каналу, що з'єднає Варшаву і Брест, яке профінансоване ЄС. Якщо цей проект буде реалізований, плавання з Варшави до Києва стане можливим.

Розглянуті чинники, що стримують розвиток українсько-польських торговельно-економічних відносин, вказують на наявність шляхів їх

подолання, зокрема шляхом стимулювання українського експорту в Польщу. Для ефективного торговельно-економічного співробітництва між Україною і Польщею необхідно не тільки здійснювати експортно-імпортні операції, але й сприяти взаємному інвестуванню, що є важливим аспектом міжнародного економічного співробітництва. Обидві країни стикаються з новими глобальними викликами, які потребують термінового вирішення для успішної співпраці в майбутньому. Перспективними напрямками двосторонньої співпраці є розвиток військово-технічних відносин, інвестиційна співпраця, створення спільних підприємств, транскордонне співробітництво та Люблінський трикутник.

ВИСНОВКИ

Українсько-польська співпраця за останнє десятиліття стала критично важливою для обох країн, особливо в контексті геополітичних змін і безпекових викликів. Незважаючи на численні перепони, такі як політичні, економічні та соціальні різниці, обидві країни змогли значно розширити сферу свого співробітництва, зокрема в галузі безпеки, економіки та культурних обмінів.

На основі аналізу ключових напрямків економічної співпраці між Україною і Польщею в умовах війни були зроблені такі висновки. Тільки комплексний підхід, що поєднує теоретичні концепції з науковою методологією, дозволяє повноцінно відобразити сучасний стан українсько-польських відносин. Інтерес обох народів до взаємного пізнання та збереження культурних надбань підтверджується наявністю історичних традицій українсько-польських культурних взаємодій та їх різноманіттям на сучасному етапі.

У дослідженні двосторонніх відносин між Україною та Польщею були вивчені політичні, економічні, торговельні, гуманітарні, культурні та науково-технічні аспекти, щоб отримати повну картину розвитку міждержавної співпраці. Серед основних факторів, що сприяють формуванню українсько-польських стосунків, є те, що Україна є найбільшим сусідом Польщі, має значні природні ресурси і великий внутрішній ринок, а також довготривале сусідство та активні міжетнічні контакти. Обидві країни мають спільні інтереси у сфері безпеки, від військової до екологічної, і важливу роль у їхньому розвитку відіграє інтеграція в європейську транспортну інфраструктуру, зокрема автомобільні та залізничні коридори.

З початку XXI століття українсько-польські відносини набули нової якості. Незважаючи на складну історичну спадщину, вони перейшли до фази конструктивного та взаємовигідного розвитку. Співпраця між Україною і Польщею зараз охоплює політичну, економічну, соціально-гуманітарну,

військову та стратегічну сфери. Відразу після здобуття Україною незалежності в 1991 році Польща стала першою країною, що визнала її державний статус. За останні роки значно розширилась законодавча база, що регулює двосторонні відносини.

На політичному, економічному та гуманітарному рівнях співпраця між країнами стала більш глибокою. Для подальшого розвитку партнерства важливо розширити існуючу договірну базу, вдосконаливши угоди в сферах енергетики, торгівлі, економічного співробітництва, транскордонного співробітництва, екології, культури та військово-технологічного співробітництва. На сьогоднішній день між Україною і Польщею підписано близько 450 угод про міжрегіональне співробітництво. Незважаючи на наявні проблеми, в цілому українсько-польські відносини демонструють позитивну динаміку розвитку.

Отже, підтримка і розширення партнерства між Україною та Польщею значною мірою залежать від збереження поточних політичних контактів, зміцнення суспільного діалогу та успішної реалізації реформ в Україні. Спостерігається тенденція зміни лідерів у зовнішній торгівлі України, що пов'язано з впливом масштабного вторгнення Росії, яке змінило структуру зовнішньої торгівлі.

Процес інтеграції України і Польщі в спільний економічний простір вже розпочався і триває на різних рівнях – від державного до місцевого. Така інтеграція має потенціал для посилення двосторонніх відносин, оскільки країни об'єднані спільними інтересами, а також для прискорення економічного відновлення України завдяки реалізації спільних проектів у ключових для обох країн сферах.

Міграція українців до Польщі має змішаний вплив на економіки обох країн. Позитивно це відображається для України через збільшення грошових переказів, зменшення безробіття та повернення частини робочої сили з новими знаннями і досвідом. Для Польщі це проявляється у вигляді зростання ВВП, прискорення економічного розвитку, заповнення вакансій, стимулювання

споживчого попиту, зниження середньої вартості праці та підтримки розвитку освітніх установ.

Однак є і негативні наслідки. В Україні це уповільнення економічного розвитку, втрата трудового потенціалу, проблеми на ринку праці і додаткові витрати на підготовку нових фахівців. У Польщі можуть зрости рівень безробіття, посилюється конкуренція між мігрантами та місцевим населенням, виникнути соціальні конфлікти. Тому міграція українців до Польщі є комплексною проблемою, що потребує термінового вирішення.

Для цього потрібно об'єднати зусилля урядових структур, громадських організацій, місцевих органів влади та науковців для стримування міграційних потоків, особливо серед молоді, та сприяння поверненню мігрантів додому після закінчення війни. Це можливо через підвищення рівня життя, покращення умов праці, проведення економічних реформ, підтримку малого і середнього бізнесу та стимулювання працевлаштування в Україні.

З огляду на проблеми в українсько-польських торговельних відносинах, є можливість їх покращення через стимулювання українського експорту до Польщі. Для ефективного економічного співробітництва між країнами необхідно не лише здійснювати експортно-імпортні операції, але й розвивати процес взаємних інвестицій як важливу частину міжнародного економічного партнерства.

Одним із ключових напрямків державної політики в освіті є інтеграція національної системи освіти в європейський та світовий освітні простори. Це вимагає удосконалення освітньої системи на всіх рівнях та підготовки молоді до життя в багатонаціональному і полікультурному середовищі, зокрема, навичок спілкування та співпраці з людьми різних національностей і культур.

У нинішній політичній ситуації відносини між Україною та Польщею визначаються низкою ключових аспектів, таких як безпека, економічне і торговельне партнерство, міграція та транскордонне співробітництво. Це відбувається незважаючи на політичні розбіжності в обох країнах, які часто

виникають через різні інтерпретації історичних подій і складні сторінки історії.

Сьогодні відзначається зміна в характері політичного партнерства між Україною та Польщею. Польща продовжує підтримувати незалежність і територіальну цілісність України, підтримує санкції ЄС проти Росії та виступає за поглиблення євроатлантичної інтеграції України. Проте, в останні 2-3 роки помітна зниження зацікавленості Польщі у східному напрямку своєї зовнішньої політики.

Поліпшення двосторонніх відносин стало можливим після зміни влади в Україні у 2019 році та переорієнтації Польщі на західний вектор історичної політики. Однак, у цей же час спостерігається збільшення соціально-економічних контактів між країнами. Польща вже третій рік поспіль є головним напрямком для української трудової міграції, з понад 200 тисячами українців, що мають офіційні дозволи на проживання, і більше ніж мільйоном тимчасово працюючих в Польщі.

Обидві країни стикаються з новими глобальними викликами і проблемами, які вимагають термінового вирішення для забезпечення ефективного співробітництва в майбутньому. Двостороння співпраця може значно підвищити продуктивність у вирішенні цих питань. Перспективними напрямками співпраці між Україною та Польщею є: розвиток військово-технічної співпраці, інвестиційна діяльність, створення спільних підприємств, транскордонне співробітництво та участь у Люблінському трикутнику.

Серед основних чинників розвитку співпраці можна виокремити спільні геополітичні інтереси, зокрема забезпечення енергетичної безпеки, військове співробітництво та гуманітарну підтримку. Польща стала одним з найбільших партнерів України у питаннях безпеки та економічного розвитку, що дозволяє Україні отримувати необхідну підтримку в умовах зростаючих загроз. Окрім того, гуманітарна допомога та підтримка біженців з України стали свідченням добросусідських відносин та солідарності польського народу.

Проте, незважаючи на позитивні аспекти співпраці, існують і чинники, що стримують її розвиток. Це включає історичні напруження, внутрішні політичні фактори, а також економічні обмеження. Важливо зазначити, що для подолання цих викликів необхідно продовжувати активний політичний діалог і розвивати спільні ініціативи, що можуть сприяти зміцненню довіри та покращенню двосторонніх відносин.

Перспективи розвитку українсько-польської співпраці є обнадійливими, зокрема в контексті інтеграції України до європейських структур. Використання методів проектного менеджменту може сприяти ефективному управлінню політичними реформами та реалізації спільних проектів. Подальше зростання економічних зв'язків, військове співробітництво, а також співпраця в гуманітарній та культурній сферах відкривають нові можливості для поглиблення двосторонніх відносин, що, в свою чергу, позитивно вплине на стабільність і безпеку регіону в цілому.

У підсумку, співпраця між Україною та Польщею продовжує бути стратегічно важливою для обох країн, і успіх її реалізації залежить від спільних зусиль у вирішенні поточних викликів та в адаптації до змінюваного геополітичного середовища. Ефективне управління проектами і адаптація до нових умов є ключовими для подальшого розвитку та укріплення цієї співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про закордонні представництва України» від 04.04.2002 р. № 2891-III.
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.03.1999 р. № 959-XIV.
3. Закон України «Про зовнішню політику» від 21.06.2001 р. № 2422-III.
4. Закон України «Про міжнародні договори України» від 19.06.2003 р. № 405-IV.
5. Закон України «Про міжнародну наукоєміграційну програму» від 13.06.2017 р. № 2046-VIII.
6. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища від 24.01.1994.
7. Білик Л. М. Нові виклики українсько-польської співпраці: сучасний стан та перспективи / Л. М. Білик // Польсько-українські дослідження. – 2019. – № 3. – С. 48-62.
8. Вакуленко Ю. М. Україно-польська співпраця у галузі культури: проблеми та перспективи / Ю. М. Вакуленко // Молодий вчений. – 2020. – № 5(85). – С. 129-133.
9. Головатенко А. В., Полякова Л. В. Україно-польська співпраця у сфері освіти: сучасні виклики та перспективи / А. В. Головатенко, Л. В. Полякова // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». – 2019. – № 1. – С. 57-62.
10. Горбатюк О. О., Долинська В. О. Перспективи розвитку торговельно-економічної співпраці між Україною та Польщею / О. О. Горбатюк, В. О. Долинська // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Серія «Економічні науки». – 2020. – № 203. – С. 81-87.

11. Гребінь Ю. Б. Україна та Польща: досвід співпраці в енергетичній сфері / Ю. Б. Гребінь // Вісник Державного університету інфраструктури та технологій. – 2018. – № 4(84). – С. 51-56.

12. Гринчишин О. М. Українсько-польські міжрегіональні відносини: особливості та перспективи розвитку / О. М. Гринчишин // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія «Міжнародні відносини». – 2018. – Вип. 37. – С. 151-159.

13. Гринюк О. М. Українсько-польські відносини в контексті співпраці на міжрегіональному рівні / О. М. Гринюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Міжнародні відносини». – 2021. – № 21. – С. 94-100.

14. Гром'як Н. М. Україно-польська науково-технічна співпраця: актуальні виклики та перспективи / Н. М. Гром'як // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія «Економіка». – 2019. – № 3. – С. 37-43.

15. Дрозд О. В. Інституційна база українсько-польської співпраці: сучасний стан та перспективи розвитку / О. В. Дрозд // Світова економіка та міжнародні відносини. – 2019. – № 10. – С. 95-104.

16. Кізим М. М., Гудій О. В. Україно-польська військова співпраця: актуальні проблеми та перспективи / М. М. Кізим, О. В. Гудій // Військова галузь. – 2019. – № 1. – С. 69-78.

17. Клішевський В. А. Модель українсько-польської співпраці в умовах сучасної євроінтеграції / В. А. Клішевський // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Політичні науки. – 2020. – № 1. – С. 69-76.

18. Козловський О. І. Українсько-польські відносини: стан та перспективи розвитку / О. І. Козловський // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Міжнародні відносини. – 2018. – № 904. – С. 38-46.

19. Кравченко О. В. Інноваційна співпраця України та Польщі: основні тенденції та напрями розвитку / О. В. Кравченко // Вісник Національного 80 університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління». – 2020. – № 978. – С. 79-86.

20. Кравчук І. В. Туристична співпраця між Україною та Польщею: стан та перспективи розвитку / І. В. Кравчук // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2019. – № 3. – С. 36-40.

21. Крижанівська Л. С. Транскордонні проекти як фактор розвитку українсько-польської співпраці / Л. С. Крижанівська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». – 2020. – № 1(97). – С. 35-39.

22. Литвиненко Т. О., Демчук М. В. Передумови та шляхи розвитку туристичної співпраці між Україною та Польщею / Т. О. Литвиненко, М. В. Демчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2018. – Вип. 32. – С. 33-38.

23. Магда І. Міжнародні зв'язки України та Польщі: проблеми і перспективи співробітництва / І. Магда // Дипломатичний вісник. – 2018. – № 9. – С. 55-59.

24. Марченко О. О., Савчук І. С. Митна співпраця між Україною та Польщею: стан, проблеми та перспективи / О. О. Марченко, І. С. Савчук // Митний вісник. – 2021. – № 1. – С. 45-52.

25. Марченко О. О., Скільський В. С. Україно-польська співпраця у сфері енергоефективності: проблеми та перспективи / О. О. Марченко, В. С. Скільський // Енергетика: економіка, технології, екологія. – 2021. – № 1. – С. 89-95.

26. Мельник Н. А. Політико-економічні відносини України та Польщі: проблеми та перспективи / Н. А. Мельник // Дипломатичний часопис. – 2020. – № 6. – С. 42-47.

27. Микитась І. Б. Україно-польська співпраця у сфері науки та освіти / І. Б. Микитась // Наукові записки Університету «Києво-Могилянська академія». Політичні науки. – 2019. – № 5. – С. 86-91.

28. Петренко О. В. Інституціоналізація українсько-польської співпраці в межах Європейського Союзу / О. В. Петренко // Правова доктрина. – 2021. – № 1. – С. 99-108.

29. Пічкурова З.В. Особливості реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сфері інтелектуальної власності // Угода про асоціацію з ЄС як інструмент забезпечення стійкості економіки України: матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (25-26 листопада 2021 року, м. Київ) у 2 частинах. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, Центр досконалості Жана Моне, 2022. Ч.1. – С. 99- 102.

30. Пічкурова З.В. Ризики та загрози війни в Україні для світової економіки // Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу: матеріали III міжнародної науковопрактичної конференції (27-29 червня 2022 року, м. Луцьк). – Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. – 311-314.

31. Пічкурова З.В. Світова практика державної підтримки малого та середнього бізнесу в умовах пандемії COVID-19 / З.В. Пічкурова // Науковий економічний журнал «Інтелект ХХІ». – К.: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – № 6. – С. 85-91.

32. Побоченко Л.М. ПІІ як драйвер розвитку окремого бізнесу так і регіонів / О.Д. Голівець, Л.М.Побоченко // Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики – 2020: міжнародна науково-практична конференція, 17 квітня 2020 року: тези доп. – К., 2020.– С.425-430.

33. Побоченко Л.М. Україна й Європа: цінності та стандарти / Б.В. Глуховська, Л.М. Побоченко // Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики – 2020: міжнародна науково-практична конференція, 17 квітня 2020 року: тези доп. – К., 2020.– С.434-440.

34. Побоченко Л.М. Дослідження інноваційної активності України в порівнянні з країнами ЄС / Perspectives of world science and education /: IV International scientific and practical conference, Desember 25-27, 2019 Economic science: Osaka, Japan, 2019. – С. 705-714.

35. Побоченко Л.М. Проблеми інтелектуальної міграції з України до країн ЄС// Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: 82 міжнародна науково-практична конференція, 21 квітня 2020 року: тези доп. – К., 2020.– С.32–35.

36. Попович О. В. Українсько-польська військова співпраця: потенціал та перспективи / О. В. Попович // Стратегічні пріоритети. – 2021. – № 2. – С. 91-99.

37. Прокоп'єва А.А. Вплив пандемії COVID-19 на розвиток двостороннього Україно-Польського співробітництва / А.А. Прокоп'єва // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 14 мая 2021 г.: тези доп. - К.: «КОМПРИНТ», 2021. – С. 58-60.

38. Рибачук І. М. Українсько-польська співпраця у сфері культурного та гуманітарного обміну / І. М. Рибачук // Історія та культура Полісся. – 2021. – № 7. – С. 131-141.

39. Рибчак М. Є. Україно-польська співпраця в аграрному секторі: проблеми та перспективи / М. Є. Рибчак, Л. М. Бабій // Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія «Економіка аграрного виробництва та агробізнес». – 2018. – Вип. 26. – С. 186-192.

40. Семчук В. Л. Прикордонні області України та Польщі: розвиток транскордонної співпраці / В. Л. Семчук // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2019. – № 1(84). – С. 35-40.

41. Сидоренко К.В. Трансформація економіки України під впливом глобалізаційних процесів сьогодення / В. С. Марченко, К. В. Сидоренко // Сучасні проблеми глобалізаційних процесів у світовій економіці: XII міжнар. наук.-практ. конф., 11 листопада 2019 р.: тези доп. – К., 2019. – С. 194-196.

42. Стародубець Н. В., Стародубець Т. В. Роль міжнародних інтеграційних організацій у розвитку українсько-польської співпраці / Н. В. Стародубець, Т. В. Стародубець // Політичний менеджмент: теорія і практика. – 2018. – № 2. – С. 133- 142.

43. Суханов В. М. Українсько-польська митна співпраця: проблеми та перспективи / В. М. Суханов // Митний бізнес. – 2020. – № 1. – С. 63-69.

44. Терещенко О. В., Литвиненко І. І. Перспективи розвитку міжнародного спортивного співробітництва між Україною та Польщею / О. В. Терещенко, І. І. 83 Литвиненко // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2018. – № 4(38). – С. 21-26.

45. Чепурний І. І. Туристична співпраця між Україною та Польщею: проблеми та перспективи / І. І. Чепурний // Науковий вісник Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2021. – № 1(91). – С. 70-76.

46. Чорна О. П., Бородай В. В. Інноваційна співпраця між Україною та Польщею: актуальні аспекти розвитку / О. П. Чорна, В. В. Бородай // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Серія «Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами». – 2019. – № 6. – С. 134-141.

47. Чубей О. М. Польські інвестиції в Україні: реалії та перспективи співпраці / О. М. Чубей // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки. – 2018. – № 34. – С. 163-168.

48. Шаленко О. В. Міжнародна співпраця України з Польщею у галузі освіти та науки: реалії та перспективи / О. В. Шаленко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2019. – № 23. – С. 101-105.

49. Шевченко Н. М. Україно-польська співпраця у сфері охорони навколишнього середовища: актуальні проблеми та перспективи / Н. М. Шевченко // Екологічний вісник. – 2018. – № 2. – С. 25-31.

50. Шевченко О. В. Українсько-польські відносини у контексті зовнішньої політики країн: проблеми та перспективи співробітництва / О. В. Шевченко // Збірник наукових праць «Історія. Політика. Дипломатія». – 2020. – № 12. – С. 125-134.

51. Шумська О. М. Українсько-польська співпраця у сфері культури: сучасний стан та перспективи / О. М. Шумська // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Міжнародні відносини». – 2021. – № 6. – С. 97-105.

52. Kozubek, K. The Ukrainian Factor in Polish Foreign Policy / K. Kozubek // The Polish Quarterly of International Affairs. – 2020. – Vol. 29, No. 4. – pp. 47-64.

53. Król, J. Ukrainian-Polish Cooperation in the Context of European Integration Processes / J. Król // Rocznik Polsko-Ukraiński. – 2019. – Vol. 1. – pp. 55-70. 84

54. Nowak, P. The Dynamics of Polish-Ukrainian Relations in the Context of the Eastern Partnership / P. Nowak // Geopolitical Affairs. – 2018. – Vol. 1, No. 2. – pp. 73-87.

55. Shulga, A. Polish-Ukrainian Relations: Challenges and Prospects / A. Shulga // Ukrainian Policymaker. – 2018. – No. 4. – pp. 25-34.

56. Skubisz, J. Poland and Ukraine in the Face of Geopolitical Challenges: Prospects for Cooperation / J. Skubisz // Polish Journal of Political Science. – 2021. – Vol. 49, No. 2. – pp. 101-118.

57. <https://www.customs.gov.ua> – офіційний сайт Державної Митної Служби України.

58. <https://www.dmsu.gov.ua> – офіційний сайт Державної міграційної служби України.

59. <http://www.ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби статистики України.

60. Меморандум між Україною та Польщею щодо розробки інструментів сприяння торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.chernihivoblast.gov.ua/S_oglyad_statti